

Onsdagen den 3 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Herr Talmannen hade fortfarande sjukdomsfall och Herr vice Talmannen ledde alltså Kammarens förhandlingar för dagen.

§ 2.

Protokollet för den 24 Februari upplästes och godkändes.

§ 3.

Föredrogs Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om ändring i 72 § Riksdags-ordningen.

Rörande detta Utlåtande uppstod överläggning, och yttrade

Herr Stråle: Herr vice Talman! Mine Herrar! Jag kan icke neka att det förefaller mig som skulle Konstitutions-Utskottet hafva temligen knapphändigt affärdat Herr Jan Anderssons motion och haft de obotfärdigas förhinder att så, som han önskat, besvara densamma, enär i Utskottets Betänkande saknas all undersökning om huruvida den nuvarande statsrevisionen uppfyller sitt ändamål eller icke. Jag ber att få uppläsa 6:te paragrafen af Instruktionen för statsrevisorerna, der det säges, att "Revisorerna skola efterse och granska, huruvida utgifterna med stat och författningar instämma, samt huruvida de Kongl. Maj:ts nådiga beslut, hvarpå utbetalningarna sig grunda äro med vederbörlig kontrasignation försedda, så ock om inkomsterna på rätta tider och till riktigt belopp i Statens kassor influtit; huru vederbörande, på hvilka kontrollen öfver kronouppbörderna ankommer, sina skyldigheter fullgjort; hvilka åtgärder, i afseende å möjligen inträffade proprie balanser, blifvit vidtagna, med det mera, som till ett tillförlitligt omdöme om Statsverkets tillstånd och förvaltning kan anses erforderligt, etc." Jag hemställer till Herrarne alla och särskildt till dem, som tagit del i statsrevisionen, synnerligen om det endast varit en enda gång, om en Statsrevisor efter en à två månader kan hafva hunnit taga reda på alla de uppräknade förhållandena; och dertill kommer ytterligare, — hvad som icke står i instruktionen, men det skulle hafva varit lyckligt, om det stått der, — att revisorerne måste skaffa sig ett tillförlitligt omdöme huruvida utgifterna varit af behofvet påkallade eller icke. Då jag hade äran att första gången vara statsrevisor, så var jag med på en afdelning som granskade Krigs-kollegii räkenskaper; det var år 1860,

och dessa räkenskaper upptogo 118 stora foliebänd. Jag hemställer om hela tiden af två månader för en af statsrevisorerna, eller för alla samfaldt, skulle hafva varit tillräcklig att derunder bilda sig ett tillförlitligt omdöme om Krigskollegii förvaltning under det året? Och det är icke mycket bättre om man råkar ut för de eubetsverk, som hafva kronouppbörderna om händer, såsom Tullverket, Jernvägsstyrelsen, Fångvårdsstyrelsen m. fl., hvilka alla hafva särdeles vidlyftiga räkenskaper. Således är uppenbart, att statsrevisionen, såsom den nu är sammansatt och med två månaders arbetstid, ingalunda uppfyller sitt ändamål; detta vågar jag, med stöd af den erfarenhet jag under fyra statsrevisioner sjelf förvärfvat, ännu en gång upprepa. Helt annorlunda förhöll det sig då statsrevisionen år 1809 inrättades, ty då utgjorde antalet revisorer icke mindre än 24, under det att räkenskaperna säkerligen icke voro tredjedelen så vidlyftiga som nu.

Till de nuvarande olägenheterna kommer ytterligare den, att ett alltför stort ombyte af ledamöter under de trenne sista åren egt rum. Då en person första gången deltagit i statsrevisionen, så skall han vara bra mycket inne i ärendena på förhand, om han under första månaden skall hinna sätta sig fullständigt in uti dem alla, och ändock skall det icke vara möjligt för honom att under den återstående tiden fullgöra den pligt, för hvilken han är vald och betald. Detta myckna ombytet af ledamöter i statsrevisionen har en annan olägenhet med sig, nemligen att der måste saknas sakkunskap och kontinuitet; och hvad som i den vägen funnits har nästan uteslutande varit att söka hos sekreteraren och kansliet, men detta kan icke vara öfverensstämmande med institutionens ändamål.

Jag upprepar därför ännu en gång, att, om ock under för handen varande omständigheter en förändring icke kan ske, så är dock frågan allt för vigtig till att så snöpligt affärdas, som Konstitutions-Utskottet gjort, och de nuvarande olägenheterna af statsrevisionen äro för stora, för att icke åtminstone ett försök till förändring skulle hafva varit önskvärdt.

Dessutom innehåller motionen ganska många goda antydningar, såsom bland annat om fördelen att för revisionen använda de krafter, hvilka inom Riksdagen förefinnas. Jag ber att med några ord få vända mig emot hvad Utskottet i detta afseende säger, att "då nemligen dessa (revisorerne) finge utses endast bland Kamrarnes ledamöter, måste Riksdagen sålunda uppgifva rättigheten att göra sig till godo den erfarenhet i dylika värf, som finnes äfven utom Kamrarna, och som hittills ofta blifvit med fördel anlitad." Derpå vill jag svara, att, hvad Andra Kammaren beträffar, så har denna under sista åren uteslutande valt sina revisorer ibland sina egna ledamöter; och att så sker, anser jag äfven vara fördelaktigt för sjelfva riksdagen, ty skall något nyttigt inom densamma kunna uträttas, så måste der äfven finnas sakkunskap, och därför är det bäst att riksdagsmännen så mycket som möjligt få tillfälle att sysselsätta sig med de värf, genom hvilka en sådan sakkunskap kan vinnas. Ty jag vågar påstå att vi riksdagsmän behöfva all den sakkunskap vi möjligen kunna förvärfa för att rätt sköta vårt kall. Hvad erfarenhet och förmåga eljest beträffar, så vore det besynnerligt, om icke dessa egenskaper funnes i tillräcklig grad bland Kammarens 190 ledamöter. Vi hafva ju i Kammaren både prester och proselyter, Kreter och Araber hade jag så när sagt, och bland dessa måtte väl finnas åtminstone 12 à 10 personer med tillräcklig förmåga och

erfarenhet att deltaga i statsrevisionen. Om Första Kammaren deremot med sina val gått utom sig sjelf, så har sådant skett af speciela grannlagenhetsskäl, men icke emedan der skulle saknas tillräcklig erfarenhet och förmåga. Detta synes vara ganska tänkvärda skäl till bifallande af motionen.

Men vidare säger Konstitutions-Utskottet att "det torde väl böra sättas i fråga, huruvida det inskränktare antal ledamöter, hvaraf Första Kammaren består, medgifver tillsättandet af ett någorlunda talrikt Revisions-Utskott". Nu består denna Kammare af 120 ledamöter, af hvilka 48 äro ordinarie ledamöter i de ständiga Utskotten och 24 suppleanter i samma Utskott, och således återstår ändock 48 ledamöter, af hvilka visserligen några kunna väljas att tillse Riksdagens Kansli och möjligen äfven några till ledamöter i särskilda Utskott, om något sådant blir erforderligt, men det vore bra besynnerligt, om der icke ändå skulle finnas tillräckligt många qvar för att kunna sysselsätta sig med revisionen.

Så säger äfven Konstitutions-Utskottet, "att det trägna och grundliga arbete, en så omfattande revision som den ifrågavarande kräver, icke låter förena sig med representantens pligt att uppmärksamt följa de egentliga riksdagsärendenas gång". Ja, visserligen hörde vi en riksdagsman vid sista plenum säga, att det tillstundade för mycket att göra och att tiden således icke skulle räcka till; men för min del får jag säga, att jag har en annan erfarenhet, nemligen att min tid åtminstone ganska väl räcker till för riksdagsangelägenheterna. Och om vi vilja vara uppriktiga, så kunna vi, med högst få undantag, i allmänhet egna några timmar dagligen, — låt vara endast några timmar, — åt ett sådant Utskott som det föreslagna Revisions-Utskottet, utan att ändock blifva öfveransträngda. Vi talade för några dagar sedan om riksdagsarfvodet, och jag anser, i fråga derom, att ingen nedsättning bör ske; men deremot böra vi så mycket som möjligt arbeta att göra rätt för detsamma. Således, när det icke visat sig, att vi hafva så mycket att göra, så är denna Konstitutions-Utskottets anmärkning obehöfzig. Ännu för hundra år sedan, då riksdagsarbetena voro drygare än nu, var det icke ovanligt att man började kl. 7 på morgonen och 3 på eftermiddagen med utskottsgöromålen; nu har jag icke sett, att man i något Utskott börjat arbetet före kl. 10 f. m., och sällan förekommer der något eftermiddagsarbete. Vi kunna då icke säga, att vi hafva för mycket att göra, och om jag för min del blir hedrad med förtroendet att sitta i ett Revisions-Utskott, så tror jag mig hafva nog mycken tid dertill öfrig.

Slutligen säger Konstitutions-Utskottet, att det blefve "omöjligt att afsluta revisionsarbetet så tidigt, att vederbörande embetsverk och myndigheter hunne före Riksdagens slut inkomma med förklaringsar i anledning af de gjorda anmärkningarne", hvaraf följden skulle blifva, att "resultatet af Revisions-Utskottets verksamhet icke kunde föreläggas den Riksdag, som tillsatt detsamma, utan först den derpå följande". Nåväl, om nu äfven, såsom Utskottet i fortsättningen säger, "dessa frågor, till hvilka den för rättade granskningen gifvit upphof, finge vänta på sin lösning inemot ett helt år längre, än enligt nu stadgade ordning är nödigt", så kunde ju icke detta vara så särdeles farligt. Vi hafva ju här närmast i ordningen på föredragningslistan ett Utlåtande af Stats-Utskottet öfver de af förslidet

års revisorer gjorda erinringar och förslag; och af de resultat, till hvilka Stats-Utskottet kommit, synes det icke hafva varit farligt, om afgörandet dröjt ännu någon tid, ty Stats-Utskottet har ju endast antingen afstyrkt förslagen eller låtit vid erinringarne bero. Men i verkligheten skulle den föreslagna förändringen, långt ifrån att förorsaka större tidsutdrägt, tvärtom medföra mycken tidsvinst. Ty såsom det nu tillgår med revisionsarbetet i dess helhet, så skola först revisorerne anmärkningar, vare sig direkt eller genom Kongl. Maj:ts nådiga bemedling, utställas till förklaring af vederbörande och, sedan dessa förklaringar inkommit, ingifvas till Riksdagen, hvarefter Riksdagen öfverlemnar dem till Stats-Utskottets granskning; från Stats-Utskottet återlemnas de sedan till Riksdagen och från denna gå de slutligen till Kongl. Maj:t, åtminstone i vissa fall. Om deremot revisionen skedde under riksdagen och af ett särskildt Utskott, så hade revisorerne tillfälle att genast erhålla alla behöfliga förklaringar och då behöfde anmärkningarne icke gå först till Kongl. Maj:t, derifrån till vederbörande o. s. v., utan Riksdagen kunde då genast aflåta skrivelse till Kongl. Maj:t, i händelse något åtal funnes af omständigheterna påkalladt.

En annan omständighet, som härvid icke heller bör förbises, är att den tid, på hvilken revisionsförrättningen nu försiggår, nemligen från medlet af Augusti till medlet af Oktober, är just nätt upp den, då våra landtbrukare äro som mest sysselsatta, och följdén blir att dessa icke gerna kunna eller vilja då öfvergifva sina hem för att i stället öfvertaga ett så otacksamt arbete som statsrevisionen.

Jag vill nu icke säga, att motionärens förslag i alla delar genast kan bifallas, men det synes vara af så stor vikt, att Konstitutions-Utskottet väl borde något litet undersöka, huruvida icke denna eller någon annan förändring af statsrevisionens sammansättning och verksamhet vore önskvärd eller möjlig. Då jag derjemte af min föregående riksdagsmannafarenhet vet, att Konstitutions-Utskottet har godt om tid, så hyser jag ingen betänklighet vid att begära återremiss, på det Konstitutions-Utskottet må taga saken i förnyadt öfvervägande.

Herr Jan Andersson: Då jag väckte denna motion, så hyste jag verkligen icke stora förhoppningar om dess framgång; men öfvertygad om rättmätigheten af min framställning och medveten af mitt goda uppsåt ansåg jag mig kunna vädja till Konstitutions-Utskottet, som i detta afseende hade större erfarenhet än jag, för att genom dess bearbetning af förslaget få detsamma praktiskt verkställbart. Hvad den föregående värde talaren yttrat om nuvarande förhållanden inom statsrevisionen, anser jag med sanningen öfverensstämmande, och i likhet med honom anser jag jemväl Utskottets motiv för afstyrkandet alltför svaga. Bland andra skäl anför Utskottet mot slutet af Betänkandet, att den utgift, som genom mitt förslag skulle besparas Statsverket, i alla fall icke vore så synnerligen stor, att motionen derföre förtjenade tillstyrkas. Men vill man verkligen lägga an på besparing, så må man icke förakta de små besparingarne, ty här gäller om någonsin den gamla satsen, att "många bäckar små göra en stor å". Hvad angår omöjligheten att under riksdagen hinna med revisionen, så tror jag, såsom äfven i motionen nämnes, att, om det af mig föreslagna

Revisions-Utskottet sammanträdde trenne dagar i veckan, skulle revisionen godt medhinnas, utan att dess medlemmar ändock vore förhindrade från deltagande i de öfriga riksdagsgöromålen. Konstitutions-Utskottet anser äfven antalet ledamöter i Första Kammaren vara för inskränkt att medgifva tillsättandet af ett någorlunda talrikt Revisions-Utskott jemte de öfriga Utskotten, men hvad den siste talaren sagt i detta afseende bevisar att der är god tillgång på krafter äfven för ett Revisions-Utskott. Att tillgången i Andra Kammaren är tillräckligt stor, synes vara satt utom all fråga.

Således tror jag det vore nödigt, att Konstitutions-Utskottet toge saken ännu en gång i öfvervägande och såge efter, om det icke skulle kunna göras någonting af motionen; och jag yrkar derföre, lika med föregående talaren, återremiss af Utlåtandet.

Herr Rosenberg: Äfven mig synes detta Betänkande alltför svagt motiveradt, för att kunna vara tillfyllestgörande, och motionären har enligt mitt förmenande haft ganska mycken anledning till sitt förslag. Hurvida han äfven framställt tillräckliga skäl derför, vill jag icke säga, och jag vill icke trötta med en närmare undersökning deraf. Men jag ber att få starkare betona något, som den förste värde talaren mera antydde än fullständigt utförde, nemligen om kontinuiteten inom statsrevisionen. Såsom det nu är, att man ena året väljer de och de personerna och följande året helt andra, måste följden blifva att dessa icke kunna, såsom önskligt vore, sätta sig in i frågorna, ty jag vet af egen erfarenhet, att det tager en ganska dryg tid att blifva hemmastadd i dem. Denna olägenhet vore visserligen icke helt och hållet afhjelpt genom motionärens förslag, men dock någorlunda; ty vi hafva redan sett, att i allmänhet samma ledamöter af Riksdagen år efter år insätts i våra nuvarande Utskott, och således kan man med skäl antaga detsamma äfven om det föreslagna Revisions-Utskottet. På detta sätt skulle man således kunna påräkna, att i sistnämnda Utskott alltid hafva några ledamöter som vore på förhand bekante med frågorna.

Medan jag har ordet, vill jag äfven bemöta ett af Utskottets motiv, hvilket synes mig något svagare än de andra, nemligen att det trägna och grundliga arbetet med revisionen icke läte förena sig med representantens pligt att följa med och deltaga i de egentliga riksdagsärendena. Men samma skäl skulle då äfven gälla emot våra nuvarande Utskott; ty när revisionsarbetet nu medhinnas på två månader utom riksdagen, så borde väl äfven det nya Revisions-Utskottet kunna medhinna detsamma på fyra månader under riksdagen, utan att derföre behöfva sysselsätta sig mer än ledamöterna i Stats-Utskottet eller ens mer än de i Lag-Utskottet, hvilka icke oakadt sina trägna utskottsgöromål äro förhindrade att, så godt sig göra låter, sysselsätta sig med riksdagsgöromålen.

Jag vill icke vidare upptaga tiden, utan inskränker mig endast till att i likhet med föregående båda talare yrka återremiss till Konstitutions-Utskottet, på det, om möjligt är, något praktiskt resultat måtte vinnas af motionen.

Herr

Herr Witt: Herr Talman! Mine Herrar! Mig synes att den förste talare, som här uppträdt med ett vidlyftigt anförande, i hvilket han klandrar Utskottets Utlåtande, dervid så väl vederlagt sig sjelf och alla de betänkligheter han hyst mot Utskottets yttranden, att föga eller intet återstår att tillägga. Man kan verkligen säga att han sjelf besvarat de dubier han framställt. De börja sålunda: huru är det väl möjligt att statsrevisionen, såsom den nu är sammansatt, skall kunna uppfylla sitt ändamål? Han betviflar detta, synnerligast som, efter hans förmenande, det vore omöjligt att på två månaders tid hinna sätta sig in uti och granska alla de vidlyftiga ärenden, som der förekomma. Slutet af dessa funderingar blir, att han anser det vara lämpligare att denna revision för rättas under riksdagen och uteslutande af riksdagsmän. Nu må jag med skäl fråga: då man tviflar på möjligheten för Revisorerna att medhinna denna revision under loppet af två månader, då de äro lediga från andra göromål, huru vill man då rimligtvis begära att Revisorerna skulle kunna verkställa detta grundliga arbete på samma gång de äro sysselsatta med de trängna riksdagsgöromålen? Den ärade talaren anser dock att detta låter sig lätt göra, ty, säger han, man kan såsom fordom börja arbetet klockan 7 om morgonen och klockan 3 på eftermiddagen; och han framhåller vidare att, när Kammarens ledamöter hafva 10 Rdr i arfvode om dagen, det icke vore för mycket begärdt att de skulle arbeta i proportion derefter. Jag vet dock icke hvad detta tal om riksdagsmännens arfvode har här att göra, ty samma belopp om dagen uppbära ju äfven Revisorerna såsom lön för sin möda. — Vidare har af densamme och en annan talare blifvit klandradt, att icke Revisorerna valdes för flera år, så att det blefve kontinuitet i revisionsarbetet. Härtill svarar jag, att Konstitutions-Utskottet för närvarande icke hade att yttra sig öfver det lagstadgande, som bjuder att Riksdagens Revisorer likasom Utskottets ledamöter skola årligen väljas. Här är i den föreliggande motionen intet annat begärdt än att Statsrevisionen, för besparing i utgifterna från Statsverket, måtte förflyttas till och pågå under sjelfva riksdagsperioden. Detta är motionärens förslag, och endast deröfver har Konstitutions-Utskottet haft att yttra sig. För min del kan jag ock ej annat finna, än att Konstitutions-Utskottet på ett tillfyllestgörande, klart och tydligt sätt visat olämpligheten af den ifrågasatta förändringen, ithy att derigenom det blefve omöjligt att afsluta revisionsarbetet så tidigt, att vederbörande embetsverk och myndigheter hunne före Riksdagens slut inkomma med nödiga förklaringar, hvadan i afseende på åtskilliga revisionsfrågors lösning ett års förlust skulle uppstå.

På dessa grunder, och så länge ej andra skäl än de som hittills anförts förebringas, yrkar jag bifall till Konstitutions-Utskottets Utlåtande.

Herr Sjöberg: Den ärade förste talaren utvecklade i sitt anförande en sådan rikedom af idéer och satser, att jag stadnar i verklig förlägenhet vid blotta försöket att upptaga dem till någon vederläggning, särdeles som, efter hvad det ville synas mig, den logiska ordningen emellan dem icke blef så noga iakttagen i hans föredrag. Det faller sig således icke så lätt att bemöta hans påståenden, men jag vill dock i någon mån ingå i svaromål genom att yttra mig öfver det väsentligaste af hvad han andragit.

Hvad nu hans förnämsta argument beträffar, så syntes det mig innehålla, att statsrevisionen, sådan den nu är inrättad, alldeles icke motsvarar sitt ändamål. Nu hemställer jag till Kammaren, om det var öfver den frågan Konstitutions-Utskottet skulle afgifva utlåtande? Jag kan icke finna annat än att, om statsrevisionen så litet uppfyller sitt ändamål, som den ärade talaren förmenar, så måste detta helt enkelt leda till den slutsatsen, att statsrevisionen då bör upphöra. Men den aktade motionären har ju icke begärt annat än att man, för att lemna en del af Kamrarnes ledamöter lämplig sysselsättning under riksdagen, måtte uppdraga revisionsarbetet åt ett nytt ständigt riksdagsutskott, som till detta ändamål skulle bildas. Jag har nu icke motionen till hands, men jag vill minnas att motionären anser, det Riksdagen, eller egentligen Andra Kammaren, eger ett öfverskott af krafter, som nu icke begagnas, och att det derföre vore lämpligt att ställa dessa krafter till en sådan der ifrågasatt ny statsrevisions tjänst, hvarigenom äfven de särskilda utgifter, som den nuvarande statsrevisionen medför, skulle inbesparas. Nu hemställer jag till er, mine Herrar, att om de ständiga Utskotten skulle fortfarande hafva samma betydelse och anseende, som man nu vill tillerkänna dem, och hvardera Kammaren i dem insätter de ledamöter, som anses bäst motsvara afsigten med deras inväljande eller som på dessa platser kunna göra mesta nyttan, huruvida då de öfriga krafter, som återstode, kunde lämpa sig för ett så grundligt och omfattande arbete som statsrevisionen kräver? Dessutom är att lägga märke till, att hela detta arbete är af en så helt annan natur än riksdagsarbetet, att åtminstone jag för min del icke kan inse, hur det skulle vara möjligt att samtidigt sysselsätta sig och samvetsgrannt följa med de vanliga riksdagsärendena och tillika med uppmärksamhet och flit egna sig åt revisionsgörömlen. Om nu detta sistnämnda arbete är så svårt och modosamt, som den omförmälde talaren sagt, — och jag ger honom härutinnan full rätt, ty det fordrar onekligen både insigter och vana —, är det då troligt att äfven den mest lysande förnåga, ja äfven en sådan som han sjelf tyckes anse sig besitta, skulle kunna på samma gång hafva tid såväl för granskningen af dessa tröttande och jag ville nästan säga odrägliga siffror med hvad dertill hörer, som ock för det vanliga riksdagsarbetet, hvilket väl icke heller är så obetydligt, att det ju icke fordrar en något större insigt än den, som vinnes genom ett flyktigt ögonkast på Utskottsutlåtandena.

Om nu äfven Utskottet icke skulle hafva, såsom en annan ärad talare antydde, gifvit alldeles tillfyllestgörande skäl för sitt Utlåtande, så måtte de ändock vara tillräckliga för hvar och en, som icke i allmänhet finner ett nöje i att framställa anmärkningar på lösa eller åtminstone mindre hållbara grunder; och jag vågar derföre antaga, att Kammaren bör bifalla Utskottets hemställan och icke genom en återremiss föranleda uppdragandet af en hel mängd ämnen, hvilka Konstitutions-Utskottet icke kunnat anse sig af motionen uppfordrad att göra till föremål för granskning eller yttrande.

Herr Lönnberg: Den förste talaren, som i alla frågor af sådan beskaffenhet som den nu föreliggande plägar utfara mot Konstitutions-Utskottet, har äfven nu gjort så och denna gång derföre att Utskottet.

enligt hans förmenande, alltför snöpligt affärdat denna motion. Jag vill i mitt besvarande af hans anmärkningar börja med hvad han i slutet af sitt yttrande anförde. Han förbisåg nemligen att Konstitutions-Utskottet vid detta tillfälle endast hade att yttra sig öfver den väckta motionen, och icke huruvida den föreslagna grundlagsförändringen vore högst nödig och nyttig. Konstitutions-Utskottet har, enligt min tanke, gifvit fullkomliga skäl för sin hemställan att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas. Den förste talaren upptager och söker gendrifva dessa skäl, men sättet, hvarpå han går tillväga, synes mig ej fullt tillfredsställande. Om, såsom man måste antaga, förnämsta bevekelsegrunden till motionens aflemnande varit sparsamhetsskäl, så måste medgifvas att, derest Riksdagen i detta ämne fattade beslut i enlighet med motionärens förslag, en årlig besparing å Statsverkets utgifter skulle uppkomma till ett belopp af 7,200 R:dr; men detta är också hela den summa, som på detta sätt skulle inbesparas, ty utgifterna till erforderligt kanslibiträde komme ju hädanefter som hitills att utgå. Det första skälet för Konstitutions-Utskottets afstyrkande hemställan i denna fråga har varit, att, om motionärens förslag bifölles, Riksdagens valfrihet i afseende på det område, inom hvilket den nu eger välja sina Revisorer, i väsendtlig mån komme att inskränkas, alldenstund i sådant fall dessa Revisorer finge utses endast bland Kamrarnes ledamöter. Vidare har Konstitutions-Utskottet i sin motivering framhållit svårigheten deraf att bland det inskränktare antal ledamöter, hvaraf Första Kammararen består, det icke alltid blefve så lätt att tillsätta ett någorlunda talrikt Revisions-Utskott, sedan de ständiga och öfriga Utskotten blifvit med erforderligt antal ledamöter och suppleanter tillsatta. Den förste talaren har visserligen härvid gjort den beräkning att, under vanliga förhållanden, omkring 48 af Första Kammarens ledamöter voro lediga från Utskott, men han har då förbisett alla de vakanser, som till följd af sjukdom eller annat förfall uppstå. Det viktigaste skälet för Konstitutions-Utskottet att afstyrka bifall till motionen har dock varit det, att resultatet af det föreslagna Revisions-Utskottets verksamhet icke hunne föreläggas den Riksdag, som tillsatt detsamma, utan först den derpå följande, hvadan ock lösningsen af de, till följd af denna granskning, föranledda frågor skulle fördröjas inemot ett helt år längre än enligt nu stadgade ordning är nödigt. Och ett års tid är dock en så stor vinst att den väl uppväger den besparing af 7,200 R:dr, som skulle uppkomma i händelse Riksdagen bifölle motionärens förslag. — För min del kan jag alltså icke annat än önska att Kammararen måtte bifalla Konstitutions-Utskottets förevarande Utlåtande.

Herr Siljeström: Herr Talman! Mine Herrar! Det brukar beta: "såsom man ropar i skogen, så får man svar". Denna förmån har emellertid i närvarande fall Konstitutions-Utskottet icke tillgodonjutit, om eljest den förste värde talaren skall i detta fall anses såsom Kammararens eko. Konstitutions-Utskottet har helt enkelt behandlat den ifrågakvarande motionen och dervid hvarken blickat till höger eller venster om den väg, som motionären genom sitt förslag utstakat, under det att den förste talaren deremot framkastat en helt annan fråga, nemligen den, huruvida icke en grundväsendtlig förändring af statsrevisionens ändamål och arbete vore önskvärd. Såsom en föregående talare redan erinrat, har emellertid Konstitu-

tions-Utskottet verkligen icke haft att besvara denna sednare fråga, utan blott den, huruvida *det* revisionsarbete, som enligt nu gällande bestämmelser *skall* göras och som enligt den förste talarens förmenande blott ofullständigt medhinnas på *tvänne* månader mellan riksdagarna, som utslutande kunna af Revisorer egnas åt detta arbete, möjligen skulle kunna medhinnas under pågående riksdag af ett Revisionsutskott, hvars ledamöter deråt kunde egna endast den tid, som från öfriga riksdagsgöröml kunde inbesparas. Utskottet har på anförda skäl, som äfven af föregående talare upprepats och som svårigen kunna vederläggas, besvarat denna fråga med nej. — Den ärade talaren har vidare underkänt de skäl Utskottet anfört mot den inskränkning i afseende på valfrihet till dessa Revisorer, som skulle blifva en följd af motionärens förslag, och har tvärtom ansett det vara en fördel, om denna valfrihet icke utsträcktes utom Riksdagen. Äfven detta är en fråga, hvarom Utskottet för närvarande icke haft att yttra sig. Ett faktum är dock att Första Kammaren stundom utsett till statrevisorer personer, som stå utom Representationen, och ehuru den värde talarens beräkning, att 48 ledamöter af Första Kammaren skola vara lediga från Utskott, må vara riktig, tror jag dock att flera bland dessa, af en eller annan orsak, ofta äro frånvarande från riksdagen, och åtskilliga äfven jäfviga att deltaga i Revisionen; dessutom kan det alltför väl hända — hvilket äfven inom Utskottet blifvit påpekadt — att de personer, som just företrädesvis kunde anses såsom de lämpligaste revisorer, redan vore upptagna i något annat Utskott, t. ex. Stats-Utskottet.

Den ärade talaren vill icke erkänna någon svårighet att förena det trägnä och grundliga revisionsarbetet med riksdagsgörömlen, helst hans egen erfarenhet bevisar motsatsen. Men, tyvärr! äga icke alla hvarken talarens långa vana vid politiska värf eller hans väl kända lätthet att arbeta. För min del anser jag det fordra all den tid, som medgifves under riksdagen, om man skall något så när grundligt sätta sig in i förekommande frågor, oberäknadt att en eller annan af dessa är af den stora vikt och betydelse att man visserligen borde önska sig tillfälle till långt allvarligare studier än som äro möjliga ens under hela riksdagen. Slutligen anser den värde talaren det vara ganska lätt att under pågående riksdag, utan synnerlig tidsförlust inhemta vederbörande embetsverks och myndigheters förklarings öfver de gjorda anmärkningarne. Den värde talaren är nog gammal Stockholmsbo för att veta att meddelanden mellan respektive embetsverk icke alltid gå med telegrafens hastighet, utan att det väl kan hända att någon gång ett sådant meddelande behöfver en eller annan vecka, för att tillryggalägga vägen möjligen från en våning till den andra i ett och samma hus. Då man tillika besinnar att denna revision innefattar icke allenast embetsverken i Stockholm utan i hela riket, befarar jag, att det vore alltför sangviniskt att hoppas, det revisionen skulle hinna fulländas före riksdagens slut; hvaraf följer att revisionsberättelsen alltid skulle komma att framläggas ett år sednare än nu är förhållandet. — Jag erinrar mig ännu en sak, som samme ärade talare anfört, men hvilken icke hittills under diskussionen blifvit upptagen till besvarande af de talare, som delat Utskottets åsigter i ämnet, och det är att den nuvarande tiden för Statsrevisionen vore särdeles olämplig för de revisorer, som möjligen äro landtbrukare. Så är ock verkligen förhållandet, och en ledamot af Konstitu-

tions-Utskottet fästade äfven uppmärksamheten härå, med uttryckt önskan att revisionen skulle kunna uppskjutas till åtminstone Oktober eller November månad; men Utskottet ansåg sig icke kunna göra afseende ens på detta förslag, emedan det fruktade att, derest revisionen skulle verkställas sednare på året än nu stadgadt är, hela revisionsarbetet icke skulle hinna föreläggas den närmast sammanträdande Riksdagens pröfning och godkännande.

Under sådana förhållanden torde det nu emellertid ursäktas, om Konstitutions-Utskottet, såsom en talare uttryckt sig, icke kunnat göra något af motionen. Utskottets uppgift har varit att öfverväga de skäl som tala för eller mot bifall af den föreslagna förändringen, icke att framkomma med något nytt förslag, hvartill ingen anledning funnits i motionen; och Utskottet hoppas att det i sitt Utlåtande lemnat fullt tillräckliga skäl — om ock ännu flera skulle kunna anföras — för sin hemställan om afslag.

Herr Östman: Den förste ärade talaren har i detta ämne så fullständigt uttalat de åsigtter jag hyser om den ifrågavarande motionen, att jag ber att i allo få med honom instämma. Jag tror nemligen, att, om någon verklig nytta skall kunna åstadkommas genom denna Riksdagens granskning af revisionsberättelsen, riksdagsmännen vore i tillfälle att dessförinnan taga en noggrann kännedom om hvad densamma innehåller, och detta skulle otvifvelaktigt vinnas, om denna granskning egde rum under riksdagen, då det ju vore lättare att komma i beröring med Revisorerne och deras förehafvanden. För min del hade jag således helst önskat, att Konstitutions-Utskottet gått motionärens önskan till mötes; minst hade jag dock kunnat förutsätta, att Utskottet skulle aflåta ett så knapphändigt motiveradt Utlåtande som det nu föreliggande. Som jag dock af den pågående diskussionen funnit, att förslaget vid denna riksdag icke vunnit särdeles stor anklang inom Kammaren, vill jag för närvarande endast yrka, att Utlåtandet måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr Petter Andersson: Då denna motion väcktes, trodde jag att den skulle komma att få en annan utgång än händelsen nu synes blifva, och att Konstitutions-Utskottet skulle komma till ett annat resultat än det som föreliggande Utlåtande utvisar. Jag kan icke neka, att jag anser Utskottet hafva egnat en alltför löslig behandling åt det ifrågavarande viktiga ämnet. I likhet med motionären anser jag, att, medan Utskotten arbeta på sina förslag och dessa komma till Kamrarnes afgörande, många goda förmågor bland riksdagsmännen gå sysslolösa, hvilka, om statsrevisionen verkställdes under loppet af riksdagen, väl skulle fylla sina platser såsom ledamöter i det föreslagna Revisions-Utskottet. Som jag dock så mycket mindre vill upptaga Kammarens tid med anförande af flera skäl som den förste ärade talaren så fullständigt belyst frågan, inskränker jag mig till att yrka återremiss af Utskottets Utlåtande.

Herr Stråle: Herr vice Talman! Mine Herrar! Jag utber mig Kammarens undseende, att jag än en gång tager till ordet, men jag vill icke länge uppehålla tiden.

Frågan är icke så viktig, säger man. Men jag har trott den vara en särdeles viktig fråga, ty den handlar om huruvida statsrevisionen för närvarande är så bra ordnad som den bör vara eller icke. Jag har åtminstone redan haft den äran att framkalla yttranden af fyra bland Konstitutions-Utskottets ledamöter, och de hafva ådagalagt en ifver, som jag icke vet hvarifrån den härledt sig, såvida den icke torde kunna förklaras genom den gamla satsen, att man icke gerna tål kritik, så snart den rör en sjelf. Hvad min ärade medbroder på Stockholms-bänken först beträffar, så har jag verkligen åstadkommit ett ganska märkvärdigt resultat, om jag, såsom han sjelf tycktes antyda, lyckats bringa honom till förlägenhet. En annan talare har sagt, att jag genom mitt yttrande vederlagt mig sjelf; detta låter nu visserligen säga sig, men det torde dock vara en premiss, hvars konklusion fattas. Jag har sagt, att statsrevisionen, såsom den nu är ordnad, icke uppfyller sitt ändamål, och om jag häri misstager mig, så är det ett misstag af mitt förstånd och min erfarenhet; ty jag har fyra gånger varit statsrevisor, och således är jag icke alldeles utan erfarenhet i detta afseende. Jag tror, att revisionen, om den riktigt verkställes, skall leda till viktiga resultat, men, såsom den nu är, gör den det icke; och det bästa beviset härför är — hvad jag äfven förra gången nämde — att Stats-Utskottet uti det Betänkande, hvilket nu följer närmast i ordningen på föredragningslistan, icke kommit till ett enda positivt resultat.

Tvänne skäl hafva under den föregående diskussionen emellertid blifvit frambållna af Konstitutions-Utskottets ledamöter. Det första är, att då motionen endast handlade om att flytta statsrevisionen in uti sjelfva riksdagen, så hade Konstitutions-Utskottet icke heller att yttra sig om något annat. Men huru kunna väl dessa Herrar yttra sig om den saken, innan de veta, huruvida det är väl bestämdt eller icke med statsrevisionen såsom den nu är beskaffad? För min ringa del tror jag icke, att den förra frågan kan afgöras, innan den sednare först blifvit besvarad; och således tror jag äfven, att det hade varit en för Konstitutions-Utskottets uppgift här vid lag icke så alldeles främmande sak att undersöka detta, huruvida nemligen revisionen nu uppfyller sitt ändamål eller icke.

Det andra skälet framställdes af en värd talare här midt öfver, — och jag erkänner att detta är ett skäl, men som åtminstone icke finnes i Konstitutions-Utskottets Betänkande — nemligen att då räkenskaperna skola vara afslutade i Maj, så kunna de nu granskas derpåföljande Augusti, under det att de, om revisionen skedde under riksdagen, icke komme att granskas förr än följande året. Detta vore nu visserligen en olägenhet, jag medgifver det; men å andra sidan finnes det väl knappast något enda förslag, som icke har någon olägenhet med sig, och frågan torde då böra vara den, huruvida olägenheten öfverväger fördelarne eller tvärtom.

Hvad åter samme talare yttrade, att när revisionen nu icke medhinnas på två månader under en tid, då man är ledig från riksdagen, så skulle den med ännu mindre sannolikhet medhinnas på fyra månader under sjelfva riksdagen, vill jag endast besvara dermed, att om revisionen förrättades af ett särskildt Utskott under riksdagen, så vore Riksdagen i tillfälle att välja statsrevisorerna bland sina från andra Utskott lediga ledamöter,

hvilka således äfven skulle hafva tillräcklig tid öfrig för revisionsgörömlens utförande.

Jag vet icke, om jag, första gången jag hade ordet, lyckades fullt tydliggöra min åsigt om motionärens förslag och den åtgärd, hvartill det för närvarande borde föranleda. Min mening var, att det visserligen icke skulle föranleda Konstitutions-Utskottet till något direkt förslag om grundlagsändring, men att i Konstitutions-Utskottets Betänkande måtte uttryckas en åsigt om, att Riksdagen icke bör vara fullt belåten med statsrevisionen, såsom den nu är beskaffad, och att det således vore önskligt, om en sådan förändring kunde ske, att revisionen flyttades in i sjelfva Riksdagen, hvarigenom äfven ett icke så obetydligt belopp skulle för Statsverket inbesparas. För öfrigt upprepar jag mitt förra påstående, att en dylik förändring, långt ifrån att medföra tidsutdrägt, tvärtom snarare skulle medföra tidsvinst.

Om jag måhända något länge upptagit tiden, så hoppas jag likväl att detta ursäktas, emedan jag ansett frågan vara af mycken vikt, och jag anser fortfarande, att Konstitutions-Utskottet icke gifvit den en tillfredsställande lösning, på grund hvaraf och då jag tror mig veta, att Konstitutions-Utskottet icke har för mycket att göra eljest, jag vågar upprepa mitt förra yrkande om återremiss.

Herr Falkman: Den faderskärlek, Utskottet hyser för sitt opus, må man icke förtänka detsamma. Mig synes dock, att de skäl Utskottet anfört för afstyrkande af den i mitt tycke mycket beaktansvärda motionen, äro både sökta och klena. Då det nemligen i Utlåtandet säges, att, derest motionärens förslag antoges, Riksdagen icke skulle kunna vid tillsättningen af Revisions-Utskottet göra sig till godo de krafter, som utom Representationen förefinnas, så måste man med samma skäl beklaga, att den erfarenhet i andra riksdagsvärf, som tilläfvventyrs finnes utanför Riksdagen, icke heller är att använda vid tillsättningen af Riksdagens öfriga Utskott. Statsrevisionen är äfven nu, åtminstone i det närmaste, i saknad af de förmågor, som finnas utom Riksdagen; ty den hittills vunna erfarenheten under det nya statsskicket har ådagalagt, att det endast är den Första Kammaren, som till följd af ledamöternes ringa antal, såsom Utskottet förmenar, till Revisorer utvälja sakkunnige män utom riksförsamlingen. Men äfven i denna Första Kammar finnas, oaktadt det påpekade ringare antalet, omkring 30 ledamöter, som äro alldeles lediga från Utskott; och någon svårighet att bland dessa finna ett erforderligt antal, som äro fullt lämpliga att inväjas till ledamöter i det föreslagna Revisions-Utskottet, torde icke möta. Hvad Andra Kammaren vidkommer, så har, såsom naturligt är, med den stora och utmärkta sakkännedom, som hos flertalet i alla riktningar här finnas, och hvarpå dagliga samt stundliga prof gifvas, man aldrig att befara bristande förmågor vid tillsättningen af blifvande Revisions-Utskott.

Konstitutions-Utskottet säger vidare, att de representanter, som skulle arbeta i Revisions-Utskottet, icke med tillbörlig uppmärksamhet skulle kunna, sin pligt likmätigt, följa öfriga riksdagsärendens gång och deltaga i deras behandling; men den frasen är ju ock tillämplig på de nuvarande Utskottsledamöterna, särdeles Stats-Utskottets, och dock har man icke

hört någon ifrågasätta, att Utskottsledamöter borde utses bland i dylika värf erfarna män, som finnas utom Riksdagens Kamrar.

Att icke heller, såsom det för närvarande är ordnad, revisionens verksamhet förelägges den Riksdag, som tillsatt Revisorerna, veta vi alla. Då vi vidare veta, att den revision af Statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning, som verkställes under t. ex. Augusti till Oktober 1868, omfattar året 1866, så bör denna granskning lika gerna företagas af ett särskildt Revisions-Utskott under riksdagen 1868; och då vi slutligen bemärka, att, i hvilket af dessa fall som helst, det först blir 1869 års Riksdag, som, efter inhemtande af de förklaringar vederbörande embetsverk och myndigheter afgifvit med anledning af revisionens anmärkningar, kommer att slutligen handlägga ärendet, så torde det för en hvar, som närmare vill begrunda saken blifva uppenbart, att Konstitutions-Utskottet alltför knapphändigt och på alltför svaga skäl affärdat motionen.

Sannt är, att motionären icke närmare formulerat sitt förslag, men det är gifvet, att Konstitutions-Utskottet, med den större förmåga som står detsamma till buds och som har motionsrätt, vida bättre än den enskilde motionären skulle, så framt det annars hyst någon välvilja för förslaget, kunnat närmare belysa frågan och visa huru förändringen skulle praktiskt genomföras.

Jag vill endast tillägga att, då man antagit en besparing för Statsverket af 7,200 R:dr, i den händelse förslaget bifölles, man dervid glömt att taga med i räkningen de 12 ledamöternas resekostnad till och från Stockholm, hvarest revisionen verkställles. Äfven dessa resekostnader stiga till ett ganska betydligt belopp, som inbesparades Statsverket, om förändringen komme till stånd.

För min del skulle jag således ansluta mig till deras mening, som önska återremiss, i fall jag hoppades att något dermed stode att vinna; men som detta icke synes blifva händelsen, anser jag, att Kammaren borde lägga Utlåtandet till handlingarne, under uttalande af sitt ogillande af de skäl, som Utskottet anført för sin hemställan om afslag å motionen.

Herr Friherre Gripenstedt: Jag medgifver visserligen, att, sedan riksdagarna numera blifvit årliga, i stället för att, såsom tillföre, inträffa med större eller mindre mellanrum i tid, äfven sjelfva institutionen om en statsrevision har kommit i en annan ställning, mot hvad den förut varit; äfvensom att man deraf lätt kunnat komma på tanken af det önskvärda uti att sjelfva organisationen af denna institution underginge en sådan förändring, att revisionen förenades med Riksdagen och verkställdes under loppet af densamma. Jag medgifver — som sagdt är — detta, men när man närmare granskar förhållandet, synes mig klart, att de skäl Utskottet förebragt för sitt afstyrkande af bifall till motionen varit öfvervägande dem, som tala för bifall till densamma. Skälen för bifall till motionen äro i korthet: de besparingar, som deraf skulle uppkomma; den otjenliga årstiden för revisionsarbetet, samt slutligen att sjelfva revisionen icke vore så särdeles fullständig utan tvärtom bristfällig. Hvad nu det sista af dessa skäl vidkommer, vill jag dock hemställa, huruvida någon visshet, eller ens sannolikhet, finnes derom, att den föreslagna förändrade revisionen skulle komma att funktionera bättre än den nuvarande. Äfven

jag har varit statsrevisor, och ehuru jag måste erkänna, att åtskilliga ämnen under sådana revisioner blifva ytligt behandlade, fruktar jag dock, att detta i ännu högre grad skulle komma att ske, om den nu föreslagna förändringen komme till stånd. Af revisionsberättelserna framgår dessutom, att den nuvarande revisionen i många afseenden väl uppfyllt sitt ändamål. Jemför man nu motsidans skäl med dem Utskottet uppgifvit, så vet jag knappast huru man kan treka. Det är föga angenämt att å ny upprepa hvad som redan blifvit sagdt. Men alldeles obestriddig är dock Utskottets anmärkning, att genom den föreslagna förändringen valet af revisorer skulle inskränkas inom Representationen, likasom det också är ett faktum, att inom densamma, sedan Utskotten blifvit tillsatta, det icke är säkert — åtminstone icke alltid — att tillgång äfven finnes på fullt lämpliga personer för denna revision. Ytterligare har Utskottet anfört, att detta vidtomfattande revisionsarbete omöjligt skulle kunna rätt förenas med representantkallets samtida, samvetsgranna utöfvande; och slutligen har Utskottet, såsom det i min tanke viktigaste skälet för sin hemställan om afslag å motionen, ådagalagt, att man genom bifall till densamma komme att förlora inemot ett helt år i afseende på den slutliga lösningen af de frågor, till hvilka den förrättade granskningen gifvit anledning. Detta måste blifva följderna af förändringen, ty att begagna den utväg, som min granne till venster uppgifvit, eller att, sedan Revisorerna gjort sina anmärkningar, Riksdagen genast skulle inlåta sig i slutlig pröfning af frågorna, innan vederbörande embetsverk och myndigheter hunnit inkomma med förklaringar i anledning af de gjorda anmärkningarna, skulle vara icke allenast fullkomligt stridande mot all juridisk form och all billighet, utan skulle derjemte inleda Riksdagen till en mängd obefogade och olämpliga framställningar.

På grund af de skäl jag nu i korthet åter uppsummerat, anser jag att Utskottets anmärkningar varit väl grundade, hvarföre jag ock tillstyrker bifall till dess Utlåtande.

Herr Witt: Den talare, som började anfallet mot Utskottets Utlåtande och, enligt mitt förmenande, uti detta sitt anfall vederlagt sig sjelf, har uti sitt sednare anförande gifvit en fullt tillfredsställande förklaring, hvarföre han icke funnit Utskottets Utlåtande tillfyllestgörande. Det synes nemligen — eller rättare sagdt höres — att han antingen icke läst detta Utlåtande eller ock icke kommer ihåg dess innehåll, alldenstund han kunnat påstå, att det skäl Herr Lönnberg anförde för afslag på motionen icke finnes intaget i Utskottets Betänkande. Utskottets ord lyda så: "I alla händelser blefve det, äfven med det strängaste anlitande af tid och krafter, omöjligt att avsluta revisionsarbetet så tidigt, att vederbörande embetsverk och myndigheter hunne före riksdagens slut inkomma med förklaringar i anledning af de gjorda anmärkningarna. Resultatet af Revisions-Utskottets verksamhet kunde således icke föreläggas den riksdag, som tillsatt densamma, utan först den derpå följande, hvadan de frågor, till hvilka den förrättade granskningen gifvit upphof, finge vänta på sin lösning inemot ett helt år längre än enligt nu stadgade ordning är nödigt". Jag frågar nu endast Herr Stråle, om icke det åberopade skälet återfinnes i de ord jag uppläst.

För öfrigt inskränker jag mig till att upprepa mitt yrkande om bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Siljeström: I anledning af ett par yttranden, som under diskussionen blifvit fällda, anhåller jag att få tillägga några ord. Då motionären för sitt förslag icke anfört något annat skäl, än att han åsyftat åstadkomma besparing för Statsverket och bereda arbete åt de riksdagsmän, som icke äro ledamöter af Utskott, samt han dessutom endast ifrågasatt förändring i tiden för revisionsarbetet, men icke i dess natur och ändamål, tyckes det vara väl mycket begärdt, att Utskottet skulle hafva betraktat frågan ur en helt annan synpunkt. För att Utskottet skulle hafva kunnat göra detta, borde väl motionären åtminstone hafva lemnat *någon* anvisning om syftmålet och *någon* antydning om den synpunkt, hvarur han velat att statsrevisionen skulle betraktas. Någon ovilja att behandla en så beskaffad fråga har visst icke funnits hos Utskottet. Skulle någon vilja upptaga den tanke, som af den förste talaren blifvit framställd, samt göra densamma till föremål för en motion, är jag förvissad att Konstitutions-Utskottet icke skall undandraga sig att egna all möjlig uppmärksamhet deråt; hvaremot, om Utskottet, såsom förhållandet nu varit, hade inlåtit sig på en så beskaffad fråga, man med skäl kunnat förebrå det att hafva gått öfver sin befogenhet.

Herr Jan Andersson: Efter den diskussion, som här blifvit förd, får jag förklara, att jag är fullkomligt belåten med Utskottets Utlåtande. Att frågan redan nu skulle kunna vinna sin lösning har jag aldrig föreställt mig, men jag hoppas, att, sedan den fått tillräcklig tid att mogna, den framdeles skall blifva på ett tillfredsställande sätt afgjord. Jag afstår därför från mitt gjorda yrkande om återremiss och förenar mig med dem, som anhållit om propositions framställande om Utlåtandets läggande till handlingarne.

Öfverläggningen förklarades fulländad. Sedan de gjorda yrkandena upptagits, och deraf föranledda propositioner framställts, blef Utskottets hemställan bifallen.

§ 4.

Företogs och blef till behandling punktvis föredraget Stats-Utskottets Utlåtande N:o 29, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1868 års riksdag.

Punkten 1.

Härvid yttrade:

Herr Indebetou: Då jag deltagit i sista årets revision af Riksgälds-kontorets tillstånd och förvaltning, anser jag mig böra yttra några ord i denna fråga. Den är af obetydlig beskaffenhet och jag får därför också erinra, att Revisorerna här icke framställt någon anmärkning, utan

blott gjort ett öfverförklaring; och vi veta alla hvilken skillnad det här vid lag är emellan en anmärkning och ett öfverförklaring. Då här är fråga om räkenskaper är det blott en omständighet, som är af hufvudsaklig vigt, och det är att det resultat, till hvilket man kommer, är riktigt. Hade detta icke varit förhållandet, hade naturligtvis anmärkning blifvit framställd. En annan fråga är huruvida bokföringssättet är så klart och redigt, att ställningen genast faller i ögonen. Detta är dock en smaksak, och inom revisionen voro också meningarne derom delade, och de funnos, som ansågo att framställningssättet kunnat vara klarare. Då Revisorernes förslag icke utgått från mig, har jag icke heller ansett det behöfligt att reservera mig mot Utskottets hemställan, helst, såsom förut är nämndt, bokföringssättet icke föranledt någon anmärkning samt dessutom utgör en smakfråga.

Utskottet har hemställt, att Riksdagen måtte förklara, att Revisorernes ifrågavarande framställning icke till någon åtgärd föranleder. Detta är så mycket naturligare, som det öfverförklaring bokföringssättet icke inverkar på kommande års räkenskaper, enär den post, hvarom fråga är, icke vidare återkommer. Jag har således icke något att anmärka mot det resultat, hvartill Utskottet kommit; men jag tror dock, att Revisorerne icke saknat skäl för sin framställning.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Herr Indebetou: Den fråga, som här förekommer, är, jemförd med den förra, icke så alldeles utan betydelse.

Jag kan härvid icke underlåta den anmärkning, att Revisorernes ställning är mindre angenäm. Fall förekomma nemligen, då man icke är så alldeles säker på om en anmärkning bör göras eller icke. Framställes den icke, får man skuld för likgiltighet och sömnaktighet, samt för det man blott uppburit sitt arvode och icke brytt sig om något annat. Göres åter en anmärkning, får man förebråelse för kitslighet och i de flesta fall ogillas anmärkningen, så vida den ej strider mot gifna föreskrifter, och det lära nog vederbörande se till, att de ej låta komma sig till last.

Hvad nu Revisorernes ifrågavarande framställning angår, så rör den tvänne arvoden, det ena å 6,200 R:dr och det andra å 1,300 R:dr. Detta är visserligen icke stora summor, men här är fråga om en princip. Fullmäktige svarade på Revisorernes framställning, att Fullmäktige icke kunnat annat göra än utbetala äfven det sednare arvodet, enär det föregående uppdraget icke innefattade skyldighet att utan särskild godtgörelse åtaga sig äfven det sednare. Ja, det må vara; men just i denna omständighet låg felet. Ehuru utgifterna voro gjorda under det år, revisionen omfattade, voro dock Revisorerne förhindrade att mot Fullmäktige framställa någon anmärkning, enär de protokoll, i hvilka Fullmäktiges ifrågavarande beslut finnes intaget, redan voro granskade och décharge Fullmäktige lemnad.

Det råder i allmänhet en benägenhet att gå frikostigt till väga, då det gäller att meddela arvoden ur Statens kassa. Skälet dertill må dock icke klandras, ty det ligger i en viss benägenhet för hjälpsamhet; men man

bör dock komma ihåg, att Statens kassa kommer icke af sig sjelf utan genom bidrag från hela landet, och att de, som lemna sin skärf dertill, ofta hafva svårt nog att skaffa densamma.

Då det emellertid, såsom nyss blifvit nämndt, förhåller sig så, att anmärkning icke kunnat af Revisorerna göras, enär Fullmäktiges protokoll redan blifvit granskade och décharge lemnad, lär man icke kunna komma till annat resultat än det af Utskottet föreslagna; men jag tror dock, att frågan icke saknat all betydelse, utan varit förtjent af den uppmärksamhet, som Revisorerna åt densamma egnat.

Herr Hierta: Jag medgifver, att Herr Indebetou har rätt i hufvudsaken, men anhåller dock att få meddela några upplysningar om hvad som förekommit å den Utskotts-afdelning, som handlagt denna fråga, och om de skäl, som föranledt det resultat, hvartill Utskottet kommit.

Det torde vara i minnet sedan förra riksdagen att, efter det Riksdagens hus undergått en grundlig ombyggnad och blifvit stäldt under Riksgälds-kontorets inseeende, så hade Fullmäktige uppdragit det närmare bestyret dermed åt en bland Fullmäktige samt hvad inredningen beträffade åt en af Riksgälds-kontorets tjänstemän. När sedan i Stats-Utskottet fråga uppstod om lämplig vedergällning för desse herrars besvär, ansåg Utskottet sig icke ega nog sakkännedom för att kunna bestämma denna vedergällning, utan öfverlemnade detta åt Fullmäktige. Jag tror visserligen, i likhet med Herr Indebetou, att Utskottets mening var att denna vedergällning skulle innefatta ersättning för allt besvär, ända till dess arbetet blef komplett fullbordadt; men man torde ej kunna förbise, att de tillägg, som sedermera befunnits nödvändiga, icke varit en följd deraf att arbetet af dem, som dervid haft tillsyn, lemnats ofullbordadt, utan tillkommit i följd af inom Första Kammaren väckta motioner angående ändringar i och för värmeledningens och belysningens förbättring, hvilka icke ansågos ändamålsenligt ordnade. Detta medförde naturligtvis ökad besvär, och tager man derjemte i betraktande, att det första arfvodet var särdeles modererat, vid jämförelse med hvad som skulle hafva betalats åt en enskild byggmästare, som åtagit sig uppdraget, så torde man icke med skäl kunna påstå, att det sednare arfvodet var för högt. Utskottet ansåg det vara ett särdeles grannliga förhållande att ingå i en detaljerad undersökning, om man skulle pruta mer eller mindre eller om det kunde anses för en skyldighet för dem, som först haft ledningen af arbetet sig uppdragen, att utan ersättning åtaga sig äfven de sednare arbetena, som voro en följd af motion i Första Kammaren. Då stadnade Utskottet i det beslut, som Herr Indebetou sagt sig icke kunna ogilla; och jag hoppas att äfven Kammaren torde finna, att Utskottet icke kunnat komma till något annat resultat.

Herr Jan Andersson: Ehuru man torde kunna förutse, att de af Revisorerna gjorda framställningar icke komma att leda till något resultat, anser jag dock, i likhet med Herr Indebetou, att Revisorerna haft full anledning till såväl denna som den förra framställningen, samt att en ned-sättning i arfvodet allt för väl kunnat ega rum.

Jemvä¹ hemställandet uti denna punkt bifölls.

Punkterna 3—5.

Biföllos hvar efter annan.

Punkten 6.

Herr Bergström: Ut i denna punkt har Utskottet hemställt, att vissa åtgärder måtte vidtagas för att bereda säkerhet åt Staten eller dess representant Riksgälds-kontoret för försträckningar, som beviljats enskilda jernvägsbolag. Af Stats-Utskottets ifrågavarande Betänkande framgår, hvad dessutom är allmänt känt, att bland de vilkor, som vid beviljande af försträckningarne stadgades för deras tillgodonjutande, icke ingick föreskrift, att de enskilda bolagen borde underkasta sig de ytterligare bestämmelser Riksdagen kunde finna godt meddela. Redan denna omständighet torde, enligt mångens åsigt, lägga hinder i vägen för de föreslagna åtgärderna.

Den första af dessa eller inforande från bolag af behöriga intyg derom, att jord, som för jernvägsanläggning med hvad dertill hörer varit erforderlig och af bolag eges, blifvit befriad från densamma förut vidhäftande inteckning, företer dock färre betänkligheter, än inteckningsåtgärden. Om-tänksamhet om egen fördel borde hafva föranlett enskildt jernvägsbolag att vid expropriation af de särskilda jordlotter, som tillsammans bilda jernvägens utmål, tillse, att samma jordlotter blefve frigjorda från de stamhemmanen och lägenheterna vidlådande inteckningar; och antagligen hafva de enskilda bolagen i allmänhet också förfarit sålunda och inne-hafva i slik händelse så beskaffade bevis, som Stats-Utskottet ansett böra dem affordras. Vid sådant förhållande har jag icke något att invända mot Utskottets förslag i denna del; helst enskildt bolag, i händelse det-samma åsidosatt ifrågavarande försigtighetsmått, jemväl sjelft har fördel af att detsamma vidtages. Att icke hvarje enskildt bolag af sig sjelft tänkt på att från inteckning frigöra exproprierade jordlotter har jag mig bekant, enär jag sjelf, som måst utaf egande jordlägenhet för anläggning af enskild jernväg afstå omkring ett halft tunnland jord, fått uppbära ersättning derför utan att den afträdda jordlotten dertöförrinnan eller sedermera blifvit lossad från de lägenheten i dess helhet vidlådande inteckningar.

Hvad deremot angår Utskottets förslag att inteckning måste sökas i den jord med derå anlagda jernvägar och öfriga tillhörigheter, som af enskilda bolag eges, måste jag på det bestämdaste motsätta mig en dylik åtgärd, såsom förenad med så stora svårigheter, att den kan anses vara nära överkställbar. Det tyckes som om Stats-Utskottet föreställt sig förhållandet sålunda, att alla de jordlotter, hvilka blifvit af de enskilda bolagen exproprierade från egare af särskilda hemmansdelar och lägenheter, för att tillsammans bilda jernvägarnes utmål, derigenom blifvit sammanförda till en egendomscomplex, en totalitet, hvilken kan på en gång intecknas till säkerhet för Statens fordran för bolagen lemnade försträckningar. Om Utskottets föreställning varit sådan, så kan ingenting vara oriktigare. Verkliga förhållandet är att uti inteckningsafseende hvarje jordlott, som blifvit genom expropriation afsöndrad från hemmansdel eller lägenhet, utgör ett helt för sig, utan sammanhang med öfriga lotter. Deraf följer, att hvarje lott måste särskildt intecknas för hela försträckningsbeloppet och hvarje sådan inteckning skulle medföra en utgift för lösen med 3 R:dr 25 öre.

Då det väl icke kan vara Utskottets mening att dessa kostnader skulle drabba jervägsbolagen, samt hvilken mening Utskottet i detta afseende än må hysa, med lag öfverensstämmer, att gäldenär icke utan särskildt åtagande får vidkännas de kostnader, som äro förenade med borgenärs åtgärd att medelst inteckningsansökning bereda sig säkerhet för sin fordran; så skulle uti förutsatta händelse alla utgifterna i och för den föreslagna inteckningen komma att drabba Staten. Visserligen blefve dessa kostnader och utgifter icke större, än att Staten kunde bära dem; men de voro öfverflödiga, ty enligt de vilkor, som blifvit vid lånens beviljande stadgade, eger Staten säkerhet i jernvägarne och deras utmål, hvilka icke få för annan bolagens skuld intecknas; och Staten torde deri hafva tillräcklig säkerhet.

Det kan möjligen invändas, att ett bolag kan sälja hela jernvägen; men för det första äro våra jernvägar så litet gifvande att ingen torde vilja köpa dem, och för det andra lærer väl ett bolag icke kunna vid försäljning öfverlåta å köparen annan eller bättre rätt, än det sjelf eger.

Jag får derföre föreslå, att ordet "*dels*" må utgå ur 1:a mom. i Utskottets hemställan och att hela 2:a mom. från och med orden "*dels söka*" etc. till och med ordet "*eges*" må bortfalla.

Herr Tranchell: Det är visserligen icke min afsigt att motsätta mig vidtagandet af sådana åtgärder, hvilka kunna anses erforderliga för att bereda Staten nödig säkerhet för de åt enskilda jernvägsbolag af Staten lemnade försträckningar, men då jag anser de af Utskottet i sådant ändamål föreslagna åtgärder icke vara lämpliga, kan jag icke underlåta att uttala mina betänkligheter i detta afseende, ehuru jag hufvudsakligen blifvit af den föregående talaren förekommen. Jag vill nu icke fästa mig dervid, att i de emellan Staten och de enskilda bolagen vid lånevilkorens uppgörande upprättade kontrakter inryckts förbud mot inteckning af den exproprierade jorden för bolagets skuld, emedan jag är öfvertygad att de enskilda bolagen ingalunda vilja åberopa detta stadgande till förfång för Staten, i händelse den ifrågasatta säkerheten för de lemnade lånen i öfrigt kunde och borde förvärfvas; men, i likhet med föregående talare, tror jag att de föreslagna inteckningsåtgärderna skola möta många praktiska svårigheter. Jag föreställer mig nemligen att uti ifrågavarande afsöndrade jordlotter inteckning icke kan beviljas utan att på samma gång inteckning fastställes uti de hemman, hvarifrån jordlotterna blifvit afsöndrade, hvilket skulle lända till stor orättvisa för egarne af dessa hemman. För att undvika detta torde således erfordrats, att uppbud och fasta meddelades å de afsöndrade jordlotterna, hvilket de enskilda bolagen icke hittills ansett nödigt och hvilket skulle för dem medföra många olägenheter. Å andra sidan är tydligt att genom de ifrågasatta inteckningarne ändamålet att erhålla säkerhet i bolagens egendom endast ofullkomligt skulle uppnås, enär bolagens värdefulla rörliga materiel, som kan uppskattas till en fjerdedel eller en femtedel af hela anläggningskostnaden, icke kan intecknas; och lærer väl bolagens enskilde fordringsegare icke underlåta att i första rummet hålla sig till denna materiel.

En annan sak, som den föregående talaren derjemte framhållit och som visserligen kan anses vara af underordnad betydighet, men dock icke

bör lemnas opåaktad, är de kostnader, som med dessa inteckningar skulle blifva förenade; och kan jag för min del icke finna det billigt, om de enskilda jernvägsbolagen skulle kunna åläggas att vidkännas kostnaden för att bereda Staten en större säkerhet än den Staten vid lånevilkorens uppgörande sjelf ansett nödigt sig betinga och jag anser mig så mycket mindre böra underlåta att framhålla denna omständighet som jag har mig bekant att Riksgälds-kontoret påfört de enskilda bolagen kostnaderna för de temligen ändamålslösa inteckningsförsök, hvilka sistlidet år vidtogos. Jag förenar mig derföre i Herr Bergströms yrkande att sednare delen af Utskottets hemställan, i hvad den angår inteckningsfrågan, måtte förfalla.

Herr Björck: Den nu gällande expropriationslagen är visserligen temligen ny; och sannt är ock att, ehuru mera än 20 år förflutit sedan en lag i detta ämne först utkom, de nya förhållanden, som derigenom tillkommit, och konsekvenserna af de bestämmelser, författningen derom innehålla, för mången äro ännu mycket oklara. Äfven jag måste bekänna, att jag i vissa hänseenden hyst och ännu hysar tvifvel rörande de rättsliga följder, som af samma lag uppkommit. Emellertid kan jag icke finna, att något stadgande i denna författning lägger hinder i vägen för den slutsats, att den, som förskaffat sig tillstånd att för något allmänt ändamål exproprierade jord, dymedelst ock förvärfvat sig fri och full eganderätt till den sålunda exproprierade jorden; och är det i öfverensstämmelse med en sådan åsigt, som expropriationslagen innehåller föreskrift om rättighet för en hvar, som sålunda genom expropriation kommit i besittning af jord, att vid vederbörlig domstol styrka, det liqvid kontrahenterna emellan blifvit behörigen fullgjord i enlighet med derom gifna föreskrifter, på det att den afsöndrade jorden dymedelst måtte befrias från de inteckningar, som tilläfvänt belostat det hemman, hvarifrån den exproprierade jorden blifvit afsöndrad. Utgår man nu från det stadgande, jag sålunda åberopat, så kommer man onekligen derhän, att genom expropriationen icke blott öfvergår eganderätt till jorden, utan deraf följer äfven att samma jord blifver en fristående egendom, hvilken i alla hänseenden måste betraktas i likhet med all annan fast egendom. Det är denna uppfattning af expropriationslagen och dess rättsliga följder, som en annan ledamot af Kamraren, hvilken nyss haft ordet, icke tyckes vilja dela, utan framgick af hans yttrande, det han ansåge den exproprierade jorden fortfarande utgöra en del af det hemman, från hvilket den blifvit afsöndrad, så att jernvägsmarken icke kan betraktas såsom en sjelfständig egendom, hvaraf åter skulle följa att, för att vinna inteckning i samma mark, man måste hålla sig till alla de särskilda hemman eller hemmansdelar, från hvilka jernvägsmarken blifvit afsöndrad. Jag vill nu väl icke bestämdt påstå, att en sådan åsigt är oriktig, men jag anser mig dock icke kunna frångå den tanke jag uttalat, att nemligen sjelfva författningen icke gifver anledning till en sådan uppfattning, att den exproprierade jorden icke kan betraktas såsom en för sig fristående egendom. Att min uppfattning af förhållandet icke är oriktig, synes äfven framgå deraf, att i de kontrakt om lånen, som blifvit uppgjorda emellan Staten och de enskilda jernvägsbolagen, finnes iuryckt föreskrift derom, att den jord, som för jernvägen erfordrades, icke

finge för bolagets skuld in-tecknas, hvaraf synes, att man utgått från den förutsättning att något hinder för in-teckning icke vore för handen.

Frågar man nu, hvarför Staten behöfver en sådan in-teckning, så ligger svaret nära till hands, att nemligen den uti kontrakten med de enskilda bolagen af dessa utfästade pan-trätt uti jernvägen till säkerhet för de beviljade lånens ordentliga återbetalande icke är betryggande, utan att för vinnande af fullgod säkerhet erfordras att samma pan-trätt blifver fastställd genom in-teckning. Må vara, att i allt fall man icke kan fullt tillgodose Statens anspråk på säkerhet för de lemnade lånen, enär in-teckning i materielen icke kan erhållas; men så långt bolagens rätt till jorden sträcker sig, så långt har äfven Utskottet rätt i sin hemställan om åtgärders vidtagande för vinnande af större säkerhet genom in-teckning.

Det har blifvit sagdt, att svårighet skulle möta för vinnande af de ifrågasatta in-teckningarne af den anledning att de enskilda bolagen underlåtit att vid domstolarne låta verkställa relaxering af de in-teckningar, som graverat de hemman, hvarifrån afsöndring skett, för att dymedelst vinna befrielse för de afsöndrade delarne från samma in-teckningar. Om så skulle vara förhållandet, då är det i sanning hög tid att vidtaga åtgärder för att behörigen försäkra Statens rätt till säkerhet för sina lånemedel, ty det ligger i sakens natur, att, om alla de in-teckningar, som graverat de hemman, från hvilka den exproprierade jorden afsöndrats, fortfarande belasta jemväl den till jernvägs-mark afsöndrade delen af samma hemman, dessa in-teckningar ega företräde framför den Staten tillförsäkrade pant-rätten, likasom framför den in-teckning Staten kan söka och vinna.

Emellertid håller jag den föregående talaren räkning därför, att han åtminstone så till vida biträdt Utskottets förslag i ämnet, att han bifallit Utskottets hemställan i hvad den afser att framtvinga denna åtgärd, nemligen att befria jernvägsmarken från de hemmanen förut vidlådande in-teckningar, hvarigenom först någon säkerhet för Staten kan vinnas. Att försummelse i detta hänseende egt rum synes vara tydligt, hvilket, efter hvad mig i dag blifvit sagdt, till en del härrört deraf, att själva Statens Jernvägsbyggnadsstyrelse i många fall skall hafva låtit komma sig till last den i min tanke oförsvarliga uraktlåtenhet att icke genom relaxering befria jernvägsgrunden från de in-teckningar, som belasta de hemman, hvarifrån afsöndringarne skett. Det synes därför vara tid att vidtaga kraftiga åtgärder för att komma till klarhet i förevarande afseende. Hvad beträffar den omöjlighet att vinna de ifrågasatta in-teckningarne, som man här förespeglar, så synes den icke kunna vara så absolut, ty betraktar man, på sätt jag uppfattat saken, jernvägen såsom ett helt och en possession för sig, så bör in-teckning kunna sökas på en gång i all den jord, som ligger i ett visst härad, och på så sätt blir saken ganska enkel.

Huruvida Staten åter skall belägga kontrakten med stämpladt papper för vinnande af in-teckning, blir en annan fråga, ty det kan med fog invändas, att, då de enskilda bolagen icke medgifvit Staten rätt till in-teckning, bolagen icke heller kunna tillförbindas att betala de för vinnande af samma in-teckning erforderliga kostnader. Beloppet af stämpladt papper till dessa in-teckningar blifver väl icke så obetydligt, och om domstolarne

larne icke emottaga kontrakterna till inteckning, med mindre de äro kar- terade, så kan Staten, som sjelf eger stämpelpappersafgiften, ju icke härpå göra någon direkt uppoffring, utan blott förordna huru för ändamålet bör förfaras. Inskränka sig således utgifterna till lösen för protokollen, så är derom föga värdt att tala. Något annat hinder skulle således icke möta, än att de enskilda jernvägsbolagen möjligen icke skulle kunna till- förbindas att söka uppbud å den exproprierade jorden, men derest min uppfattning af expropriationslagen är riktig, eller att i och genom expro- priationen full eganderätt till jorden öfvergår till den, som deraf kommit i besittning, så lära väl bolagen icke kunna undgå att söka uppbud, såvida de icke vilja utsätta sig för det bötesansvar, som i lag finnes stadgad för försummad lagfart. Författningen medgifver visserligen, på sätt ock redan blifvit anmärkt, att, derest jord eller egendom, som afträdd är, icke för uppgifna ändamålet användes, egaren af den egendom, hvarifrån afsöndrin- gen skett, må ega att jorden emot lösen återbekomma, men deraf följer dock icke, att ju ej genom expropriationen verklig eganderätt öfvergår till jorden, ty enahanda är ju förhållandet med de i städerna å ofri grund belägna tomter, hvilka städerna, i händelse de deraf blifva i behof, ega återlösa, men hvilka tomter det oaktadt med full eganderätt anses tillhöra de enskilda personer, som dem innehafva och lagligen få intecknas, lika med afsöndringar från hemman på landet, hvilka afsöndringar jemväl i vissa fall äro underkastade återlösen.

Till dess derföre de enskilda bolagen i allo fullgjort sina förbindelser till Staten, har Utskottet ansett sig böra söka på allt sätt trygga Statens säkerhet för de åt bolagen lemnade penningeförsträckningar; och vågar jag antaga, att Representationen icke nödvändigtvis behöfver ega fullstän- dig sakkännedom i ämnet utan kan anbefalla sina underordnade att vid- taga alla erforderliga åtgärder för vinnande af nämnda säkerhet och i öf- rigt öfverlemna saken åt domstolarnes pröfning. Äfven för den händelse att de enskilda bolagen skulle underlåta söka uppbud å den åt dem upp- låtna mark, bör i allt fall inteckning sökas, hvarigenom åtminstone kan åstadkommas, att dels den afsöndrade jorden befrias från de gamla inteck- ningar, som förut graverade det hemman, från hvilket afsöndringen skett, dels ock att nya inteckningsansökningar, i afbidan å uppbud, förklar- ras hvilande och sålunda åtminstone ega företräde för alla tilläfvarens sedermera skeende ansökningar om inteckning. Skulle emellertid sedermera visa sig, att uppbud icke kan å den ifrågavarande jernvägsmarken meddel- las, då först blir tid att tillse hvad vidare bör i saken åtgöras.

På grund af hvad jag sålunda anfört anser jag mig böra yrka bifall till Utskottets hemställan i förevarande sak, och gör jag detta desto heldre som jag anser att anledning är för handen för Representationen att visa, det man vill vidtaga kraftiga åtgärder för att upprätthålla de emellan be- mälda enskilda bolag och Staten ingångna förbindelser.

Herr Rosenberg: Det förefaller mig något egendomligt, att lån- gifvaren, skulle kunna förmå de enskilda bolagen att söka uppbud å ifråga- varande jernvägsmark och sålunda flera år efter lånets beviljande föreskrifva nya vilkor, som vid lånetransaktionen icke voro ifrågasatta. Tänker man

sig förhållandet emellan enskilda personer, så och för den händelse lantagaren förbundit sig att till säkerhet för lånebeloppet låta inteckna sin jord, måste han uppfylla detta vilkor, men om några år derefter långgifvaren skulle begära säkerhet att icke andra inteckningar gravera egendomen, så är det icke lantagarens skyldighet, såvida han icke dertill sig förbundit, att härvid gå långgifvaren till mötes. På samma sätt tror jag, att, derest Staten skulle hafva ytterligare anspråk på mera säkerhet för sina penningeförsträckningar, sådana anspråk genast bort göras gällande. Bifalla vi nu Utskottets hemställan, så tror jag, att stora svårigheter skola möta att bringa till verkställighet första delen af samma hemställan, eller att från vederbörande jernvägsbolag infordra behöriga intyg derom, att jernvägsmarken blifvit befriad från densamma förut vidhäftande inteckning. Sednare delen i samma hemställan, åsyftande att vinna inteckning i jernvägsmarken till säkerhet för de af de enskilda jernvägsbolagen till Riksgäldskontoret utfärdade skuldförbindelser, anser jag omöjlig att utföra, och blotta försöken dertill skulle säkert medföra icke allenast besvär, utan äfven dryga kostnader för antingen de enskilda bolagen eller ock för Statsverket, ty inteckningarne finge sökas ej blott i olika hemman och byar, utan inom olika socknar och häradar och komme säkerligen att uppgå till hundra, ja! kanske tusental, och sedan skulle ju dessa inteckningar behörigen förnyas inom hvart tionde år i alla tider. För min del vill jag icke inleda Statsverket i ett sådant trassel och yrkar jag derföre afslag å Utskottets förevarande hemställan i hela dess omfattning.

Herr Bergström: Det har ingalunda varit min afsigt att, såsom man antydt, klandra Stats-Utskottet, för det Utskottet sökt bevara Statens rätt, utan vill jag tvärtom begagna tillfället att derför aflägga min tacksägelse; men här gäller det att, för bevarandet af denna Statens rätt, föreslå åtgärder, som kunna anses rimliga och verkställbara. Om således Utskottet inskränkt sig till att i allmänna ordalag hemställa, det Riksgäldskontoret måtte åläggas vidtaga alla lagliga åtgärder, för att på bästa sätt tillgodose och bevara Statens rätt, så skulle jag icke haft något att invända emot en sådan hemställan, men jag kan icke biträda ett förslag att anbefalla vidtagandet af vissa bestämda åtgärder, som i och för sig äro hardt nära overkställbara.

Hvad angår den af Herr Björck anförda omständigheten, att man i allmänhet ännu icke rätt uppfattat expropriationslagen, så är det visserligen möjligt, att förhållandet är sådant, som han uppgifvit. För min del tror jag dock mig hafva en riktig uppfattning af expropriationens rättsliga väsende. Den är nemligen icke annorlunda att anse än såsom ett tvunget köp, skiljaktigt från det frivilliga hufvudsakligen deri, att, sedan Konungen medgifvit expropriationen, dels köpeskillingen, i brist af godvilligt åsämjande, bestämmes på ett särskildt i lagen bestämdt sätt, enligt ursprungliga expropriationslagen med 50 procent förhöjning, men numera utan *sådan* och dels *köparen* icke behöfver lagfara med sitt fång. Sistnämnda skiljaktighet har dock icke stort att betyda; ty ännu finnes icke i vår lagstiftning något allmänt stadgande derom, att all åtkomst af fast egendom *skali* lagfaras. Så t. ex. är man ej skyldig att lagfara med ärftligt fång af fastighet; hvaremot den, som fått fast egendom i gåfva, enligt 1 Kap.

2 § Jorda-balken är pliktig att låta densamma lagföljas; hvilken skyldighet enligt Kongl. Förordningen den 21 December 1857 jemväl åligger den, som fått fast egendom i testamente.

I öfrigt hade jag icke väntat att i fråga om den till grund för Utskottets förslag liggande föreställning om sättet för inteckningens meddelande finna mitt antagande så bekräftadt som det nu blifvit genom Herr Björcks yttrande. Af detta framgår, att Utskottet tyckes hafva betraktat hela utmålet för jernvägen såsom en egendomscomplex, som skulle kunna intecknas till säkerhet för Statens fordran hos de enskilda bolagen.

Hvar och en lär dock ej kunna undgå att med mig finna huru oriktig denna föreställning är. För att vinna inteckning är nödvändigt att kunna uppgifva det hemmans nummer och mantal, hvaraf den afsöndrade jordlott, uti hvilken inteckning sökes, före expropriationen utgjort en integrerande del, äfvensom att dervid tillika lemna tillförlitliga uppgifter om jordlottens rymd, gränser och läge, hvilket allt lär blifva omöjligt för Riksgälds-kontoret att åstadkomma. Såsom jag förut nämnt, vill jag icke motsätta mig Utskottets hemställan derom, att från vederbörande jernvägsbolag måtte infordras behöriga intyg, att den till jernvägsutmål exproprierade jorden blifvit befriad från densamma förut vidhäftande inteckning, helst bolagen handlat oförsigtigt, om de dertill föreslagna guldit lösen; men jag motsätter mig fortfarande den föreslagna inteckningen. Sjelfva beskaffenheten af omförmälda intyg, när de en gång inkomma, skall bättre än alla ord visa, att inteckning omöjlig kan ske på annat sätt än särskildt i hvarje särskild jordlott, hvilken jemte nummer och mantal å den hemmansdel, hvarifrån den blifvit genom expropriationen afsöndrad, skall enligt inteckningsförordningens föreskrift antecknas i brädden af inteckningsprotokollet.

Hvad kostnaderna för inteckningarne angår, så beklagar jag, om hos Herrar Fullmäktige i Riksgälds-kontoret den föreställning gjord sig gällande, att Fullmäktige skulle ega påföra de enskilda bolagen sådana kostnader, hvartill bolagen sig ej förbundit och som dem således icke lagligen åligga. Säkert är emellertid att, om en sådan fråga droges under domstols pröfning, Riksgälds-kontoret skulle förklaras skyldigt att sjelf vidkännas dylika kostnader. Det kan visserligen sägas, att dessa kostnader icke i och för sig böra blifva så särdeles betungande för Staten, men det är ej heller vid dem utan vid det överkställbara uti de ifrågasatta inteckningsåtgärderna, som jag hufvudsakligen fäster mig.

Hvad särskildt beträffar den uppkastade frågan om det stämplade papper, hvarmed de enskilda bolagens till Riksgälds-kontoret utfärdade förbindelser å erhållna försträckningar kunde komma att beläggas vid deras uppvisande inför domstol i intecknings ändamål; så lär väl, om jag icke alltför mycket misstager mig, Riksgälds-kontoret vara fritaget från stämpelagift.

Huru nu än härmed må förhålla sig, så hade man, på sätt jag redan antyd, bort på förhand vid sjelfva lånevilkorens uppgörande meddela alla erforderliga bestämmelser och icke nu efteråt söka ålägga bolagen ytterligare skyldigheter; och är det på dessa och förut anförda grunder, som jag fortsätter mitt yrkande om afslag å Utskottets förslag i 2 momentet af förevarande punkt.

Herr Rosenqvist: Då jag hufvudsakligen instämmer i hvad den förste talaren anført, må det tillåtas mig att tillika fästa uppmärksamheten uppå, att in-teckning i fast egendom lagligen icke kan meddelas, utan att egaren till samma egendom derå erhållit fasta eller åtminstone uppbud. Om nu in-teckning skulle kunna beviljas i ett enskildt jernvägsbolags exproprierade jord, måste följaktligen bolaget först och främst visa, att bolaget för hvarje lott, som för jernvägens räkning blifvit afsöndrad från en mängd ställen, vunnit lagfart.

Huruvida det dokument, hvarpå in-teckningen skall grundas, behöfver karteras eller icke, kan vara tvist underkastadt. Emellertid är det tydligt, att för *lagfart* kartering skall ega rum. Följaktligen skulle Stats-Utskottets förslag i hvad fall som helst alltid komma att medföra en ytterligare utgift för det ena eller andra jernvägsbolaget; och då dertill kommer, att denna jemte de öfriga kostnader och ofantliga besvär, som den här åsyftade åtgärden måste föranleda, skulle ske, utan att, efter hvad jag kan föreställa mig, åstadkomma någon verklig nytta, kan jag, för min del, icke tillstyrka dess vidtagande. Jag yrkar afslag å sista momentet i Utskottets förslag, men förenar mig hvad första momentet angår med Herr Bergström.

Herr Berger: I afseende såväl å möjligheten som behöfligheten af de ifrågasatta in-teckningarnes vinnande är jag af samma tanke som Herr Bergström. För öfrigt innehålla redan de kontrakt, som hittills blifvit upprättade mellan Staten och enskilda jernvägsbolag, det uttryckliga stadgande, att den jord, som erfordras för jernvägsanläggningen, icke får in-tecknas för någon bolagets skuld och torde alltså kunna sättas i tvifvelsmål, om in-teckning ens kan emot bolagens bestridande vinnas. Då expropriationslagen medgifver, att enskilda personers egendom får afsöndras för allmänt nyttiga företag, hvilket stadgande innebär en ganska stor inskränkning i den enskilda eganderätten, tycker jag, att det ligger i sjelfva sakens natur, att denna jord sedermera icke bör kunna tillegnas någon enskild person för något som helst enskildt ändamål, utan endast för det ursprungligen afsedda, allmänt nyttiga företaget bibehållas; och om detta upphör eller icke kommer till stånd, synes Staten, åtminstone så länge den innehar någon fordran för till det allmänna företaget lemnadt förskott, böra ega att bestämma, huruvida denna jord må kunna öfverlemnas till disposition för helt och hållet enskilda behof.

För min del tror jag, att olägenheterna bäst afhjelpas genom ett förtydligande tillägg i expropriationslagen, eller möjligen in-teckningslagen, hvarigenom Statens rätt blefve fullt betryggad; och jag hemställer förden-skull, huruvida det ej vore lämpligast, att frågan återremitterades till Stats-Utskottet, då detta Utskott i samråd med Lag-Utskottet kunde hitta på något sätt att i anmärkta hänseenden skydda Statens rätt. Skulle hvad under öfverläggningen nu blifvit yrkadt *emot* Stats-Utskottets Betänkande i denna del, icke anses i och för sig böra leda till återremiss, anhåller jag slutligen att få fästa uppmärksamheten uppå eu annan omständighet, som torde böra dertill föranleda. Revisorernas anmärkning, på hvilken Utskottet grundat sin framställning, afsäg nemligen egentligen sådana jern-

vägsbyggnadslån, för hvilkas återbetalning säkerhet blott blifvit lemnad i jernvägen med dess tillhörigheter. Emellertid har Stats-Utskottet i sitt förslag icke iakttagit denna begränsning, utan dermed äsyftat *alla* jernvägsbolag, hvilka undfått lån af Staten. Men många sådana bolag finnas, som lemnat borgen och annan garanti för sina förbindelsers fullgörande, och dessa skulle alltså nu komma att kännas skyldiga att dessutom lemna samma säkerhet af inteckning, som Stats-Utskottet här velat hafva åt Staten förbehållen, oaktadt Staten i dessa fall redan är i besittning af fullkomlig säkerhet. Äfven på denna grund anser jag således, att detta förslag bör till Stats-Utskottet återremitteras.

Herr Carl Ifvarsson: Jag skall icke länge uppehålla diskussionen. Nu visar sig emellertid af densamma, att man aldrig kan vara nog försigtig vid upprättande af kontrakt mellan Staten och enskilde. Dessa kontrakt innehålla visserligen, att Staten skulle hafva säkerhet i jernvägen för de lånebidrag Staten lemnat till anläggningen. Onekligt är ock, att detta vilkor kan innebära tillräcklig garanti och kan vara fullt betryggande för Statens rätt i vanliga fall och då allt går sin jemna gång. Sedermera har man likväl kommit att tänka uppå, att det icke vore omöjligt, att Staten under vissa förhållanden kan komma att dela ljuft och ledt med andra fordringsegare hos bolaget, nemligen om ett sådant bolag komme att göra konkurs, och att sålunda de vilkor, som blifvit i kontraktet bestämda till Statens säkerhet, kunde tillintetgöras. Derigenom har ock uppkommit denna fråga, huru Statens säkerhet skall kunna betryggas för dessa och dylika olyckor; och till följd deraf har man vidare kommit att tänka på utvägen att söka vinna inteckning i de enskilda jernvägsbolagens jord. Nu invänder man, att hinder möta för åstadkommande af en sådan inteckningssäkerhet. Jag medgifver, att det verkligen kan förhålla sig så, men jag anser det dock icke vara omöjligt att undanröjda de hinder, som må ställa sig i vägen för åtgärden. Jag tror, att detta bör ske genom en särskild lagstiftning; och hvad beträffar den framhållna nödvändigheten af särskild inteckning för hvarje aldrig så liten jordlott, som blifvit afsöndrad för jernvägens räkning, föreställer jag mig, att det icke bör kunna vara omöjligt, att jernvägen med hvad dertill hörer betraktas såsom ett helt för sig och att inteckning kan sökas hos domstolen å den ort, der bolagets styrelse har sitt säte. Dertill fordras emellertid en särskild lag, och en sådan har Stats-Utskottet haft hvarken rätt eller pligt att föreslå. Detta tillhör Lag-Utskottet; och jag tror att, om Stats-Utskottets framställning i denna del gillas, kunde i sammanhang dermed motion om en lagförändring väckas och hänvisas till Lag-Utskottet, ty denna skulle — synes det mig — i sådant fall kunna anses vara föranledd af en händelse under riksdagen samt Lag-Utskottet under sådana omständigheter vara oförhindradt att upptaga den till behandling; och sålunda kunde man på den vägen komma till klarhet. Men anser man, att detta icke kan ske, är det icke värre, än att Riksgälds-kontoret emellertid kan söka att få inteckning hos vederbörande Rätt. Om domstolen skulle finna det vara omöjligt att sådan meddela, kan ju till nästa år, då Riksdagen åter är samlad, åvägbringas en lagstiftning, hvarigenom detta kan ske.

Vid sådant förhållande kan det, efter min uppfattning, icke vara någon våda att godkänna hvad Stats-Utskottet här hemställt, helst jag antager, att herrar jurister snart kunna uppgöra en sådan lagstifning.

Jag anhåller således, för min del, om bifall till Stats-Utskottets framställning i denna del.

Herr P. Olsson: Beträffande den här förevarande frågan ber jag att först och främst få lemna å sido den juridiska delen deraf, enär det i det afseendet icke beror på de åsikter, denna Kammare under diskussionen finner för godt uttala, eller de beslut, hvilka här kunna fattas, utan på huru domstolarne, på grund af gällande lag, i hvarje särskildt fall uppfatta saken, då den vid dem förekommer. Deremot vill jag fästa uppmärksamheten på för det första den kostnad, som nödvändigt måste blifva förenad med ett sådant inteckningssökande och beviljande, samt för det andra derpå, att, efter hvad jag tror, icke någon emot kostnaden svarande säkerhet dermed skulle vinnas, en säkerhet, efter mitt förmenande, lika obehöflig som i många fall svår för domstolarne att bevilja. Jag ber att få erinra derom, att det verkligen finnes ett jernvägsbolag, som icke fullgjort sina kontraktensliga åligganden, men jag tror mig veta, att Staten det oaktadt icke gjort något för att komma i besittning af den säkerhet, hvarpå den enligt kontrakt kan och bör göra anspråk. Men då vederbörande således icke begagnat sig af den säkerhet, som redan eges att övertaga banan samt trafikerandet af densamma på grund af uraktlåtet uppfyllande af genom kontrakt åtagen förbindelse, så kan jag icke inse, hvarföre man nu skulle åtaga sig en kostnad för att skaffa en ytterligare säkerhet, när man icke brytt sig om att begagna den man nu har. Det är ju för öfrigt icke meningen att endast erhålla inteckning i de jordstumpar, på hvilka en jernväg är byggd, utan sjelfva jernvägen, för att på den drifva trafik. Någon fara för Staten finnes ju i alla fall äfven under närvarande förhållande icke, då det bland villkoren för tillgodonjutande af de lån, Rikets Ständer beviljat för enskilda jernvägsanläggningar, blifvit föreskrifvet, dels att, om jernvägsanläggningen under arbetstiden öfvergifves, eller efter dess fullbordande icke så underhålles, att den framgent kan begagnas, eller om betalningsskyldigheten för det erhållna lånet icke skulle kunna af bolaget fullgöras, jernvägen kommer att tillfalla Staten, dels slutligen att den jord, på hvilken jernvägen är anlagd, icke får för bolagets skuld intecknas. På grund häraf yrkar jag afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Björck: Då jag hade ordet förra gången, anmärkte jag redan, att frågan i verkligheten kan synas vara tvistig och svår att lösa. Den är det, dels därför, att Staten här skulle uppträda med anspråk på grund af lagbestämmelser, om hvilkas konsekvenser man icke är ense, dels därför att sjelfva aftalet, hvarpå anspråket stödjer sig, synes lägga hinder deremot; och dels synnerligast därför, att det ej kan undgå att innebära anledning till villrådighet, då statsmagterna sjelfva ingå kontrakt med enskilde — isynnerhet när desse äro bolag eller korporationer af större omfattning, enär det kan hända, att villkor föreskrifvas, som icke äro förenliga med allmän lag. Då i sådant fall tillämpningen skall ske, förvillas be-

greppen, så att mången drager i tvifvelsmål huruvida dylika bestämmelser skola tilläggas kraft af en lag eller om giltighet åt villkoren skall medgifvas endast så långt, som de befinnas vara öfverensstämmande med den allmänna lagstiftningen.

Jag vill i detta hänseende erinra om den fråga, som någon gång uppstått, hurudant rättsförhållandet skall vara med de hemman, som efter en omfattande sjösänkning fått de bidrag, Staten lemnat för att bringa företaget till stånd, efter dess fullbordan fördelade att uppbäras gemensamt med kronoskatterna och kronoräntorna. Man har ifrågasatt, huruvida Staten skulle ega enahanda förmånsrätt för de förras utbekommande som för de sednares. Detta är då i sjelfva verket klart nog, men det visar ändå, huru begreppen kunna förvillas, så snart lagstiftningens organer inlåta sig i enskilda afhandlingar.

Likaså är det äfven här: man kan icke precis säga, huru kontraktet inverkar på rättsförhållandet, sådant det af lagen bedömes; men härtill kommer, att man icke heller är ense om sammanhanget emellan expropriationslagen och den allmänna lagen. Men hvad man i min tanke bör dervid komma ihåg, är, att expropriationslagen tillkommit på *samma* sätt som andra lagar; att den i tillämpningen skall betraktas *lika* med dem och i tydningen lämpas efter andra lagar, emedan i lagstiftningen man icke erkänner någon brist, utan antager, att den ena lagen *måste* vara i full analogi med den andra.

Jag har ansett mig böra anmärka detta, enär vid upptagandet af Herr Bergströms första anförande jag reserverade min mening, som är och var den, att expropriationslagen *icke* är någon fristående lag, utan lider intrång — om jag må kalla det så — af den öfriga lagstiftningen.

Han erkände, att expropriation är köp, men då han deraf borde sluta att detta jordafång vore att behandla lika med hvad lagen i öfrigt stadgar om köp, då framträder han i stället med en annan mening och vill ej medgifva, att uppbud här kan komma i fråga. Jag framhöll nyss, att allmän lag, lika väl som expropriationslagen, medger afsöndring från hemman af jord, och då allmänna lagen bestämmer, att sådan jord *skall* uppbjudas, så snart jorden blifvit afsöndrad med full eganderätt, må jag säga, att jag omöjligen kan inse, hvarföre icke exproprierad jord skall behandlas lika med annan lagligen afsöndrad jord, likasom jag ej heller kan taga för godt hvad han förebär, att domstolen icke skall medgifva uppbudet, om den än skulle finna skäl att icke ålägga böter för fördröjd lagfart. Jag upprepar, att jag kan ej inse någon grund, hvarföre icke *denna* afsöndrade jord skulle vara underkastad lagens allmänna bestämmelser om jordafsöndring, och jag uppmanar talaren att uppgifva den lag, som gör åtskilnad emellan dessa afsöndringar.

En annan talare har förmenat, att uppbud skall utgå från behörig köpeafhandling och att denna skall vara karterad. Jag vågar vara af annan mening. Här finnes ingen annan afhandling, än lagen och qvittenset å den erlagda inlösningssumman, men denna åtkomst, jemte den Kongl. Resolutionen, som tillåter expropriationen, torde vara lika goda åtkomsthandlingar, som en dom, och att uppbud ofta måste beviljas på grund af domar, torde den ärade talaren känna lika väl som jag. Den tvungna

försäljningen beror icke af någon frivillig afhandling, och kan i allmänhet icke göra det, utan att hela lagen skulle blifva kraftlös.

Vidare har man påstått, att sjelfva kontrakten skulle lägga hinder i vägen för den föreslagna inteckningsåtgärden, enär inteckning uttryckligen blifvit i kontrakten förbjuden. Jag tror dock icke, att någon domare skall kunna tyda kontraktens innehåll derhän, att han på sådan grund må anse sig berättigad att neka inteckning till fördel för Staten. Om kontrakten innehållit, att låntagaren förbehållit sig, att långgifvaren ej någonsin skulle söka inteckning i jernvägsjorden, kunde det möjligen så vara, men så står det ej, utan det står tvärtom, att det är långgifvaren, som under kontraktstiden velat hafva denna rätt suspenderad för låntagaren. Det måste därför vara klart, att sagda kontrakt icke kunna tydas såsom innefattande hinder för långgifvaren att sjelf vinna inteckning, då han i öfrigt får, om kontraktet ej uppfylles, hålla sig till hela jernvägen, och inteckningssökandet således blott är en förberedande åtgärd. — Man har ock sagt, att någon fördel icke skulle tillskyndas Staten af de åtgärder, som Stats-Utskottet föreslagit. Men är det då icke en fördel, att man vinner säkerhet derom, att de inteckningar, hvilka funnits i de särskilda hemman, från hvilka jernvägsgrunden blifvit afsöndrad, uti de sålunda afsöndrade delarne icke längre äro gällande; och att således de enskilda jernvägsbolagen lemnat Staten den egendom, i hvilken de utfäst panträtt, sådan som den blifvit i kontrakten förutsatt.

Vidare är det väl ock en fördel, som en sådan inteckning medför, att den utgör ett lagligt förhinder deremot, att icke andra långgifvare må kunna i bolagsjorden söka och vinna förmånsrätt genom inteckning. Det är sannt, att Staten icke kan få inteckning, såvida uppbud och fasta ej försiggått. Men jag medgifver ingalunda, att sjelfva ansökningen därför skulle vara utan kraft och verkan eller Statens åtgärd ändamålslös. Ty om det är en sanning, att jernvägen har eganderätt till marken och att afsöndring skett, lär derom ej tveka, att upptaga ansökningen om inteckning, om ock densamma måste tillsvidare blifva *hvilande*. Men äfven under denna form uppfyller den sitt ändamål, enär Statens företrädesrätt derigenom är bestryggad. Således kan jag icke från någon synpunkt se, att de anmärkningar man här framställt, ehuru de visserligen visa, att saken för mängden är oklar, förmått på något sätt ådagalägga, att det ligger något oriktigt i Stats-Utskottets uppfattning. Men i allt fall säger jag som förut, att det icke kan vara utan sin nytta, att Staten *söker* åtminstone att få hvad den kan, äfven om tilläfventyrs af någon domstol skulle anses, att en sådan rätt ej tillkommer Staten, som jag här velat åt densamma förbehålla.

Att skjuta upp frågan tjenar till ingenting. Skulle Riksgälds-kontoret, på grund af uraktlåtenhet å låntagarnes sida, nödgas sätta sig i besittning af jernvägen, eger Staten, efter min öfvertygelse, att träda in i eganderätten till jernvägen och då förfaller allt tal om inteckning.

För min del anhåller jag således, fortfarande om bifall till Stats-Utskottets här gjorda framställning.

Herr Sven Nilsson: För min del vill det synas, att Stats-Utskottet tagt sig före att meddela Riksgäldsfullmäktige föreskrift om åtgärder, som svårigen låta sig verkställa. Stats-Utskottet vill sålunda till en början, att

Fullmäktige skola från vederbörande jernvägsbolag infordra bevis, huruvida den jord, hvarpå jernvägen anlagts, blifvit befriad från alla gravationer. Så långt äro Fullmäktige visserligen i stånd att efterkomma Stats-Utskottets begäran, att de kunna infordra dessa bevis.

Men, mina Herrar, om jernvägsbolagen icke skulle vilja lemna dylika bevis eller icke kunna göra det -- ty det är sannerligen icke någon småsak att anskaffa så beskaffade intyg för hvarje liten jordlott, som blifvit afsöndrad från en mängd hemman i flera härader -- hvad skola Fullmäktige då göra? Jag föreställer mig, att domaren torde besinna sig flera än en gång, innan han meddelade ett sådant bevis. Också tror jag verkligen, att försöket icke kan komma att till någon praktisk åtgärd föranleda och jag anser därför, att Utskottets yrkande i denna del är öfverflödigt.

Vidare skulle Riksgäldsfullmäktige få sig ålagdt att söka inteckning i jernvägen "med allt hvad dertill hörer". Har Stats-Utskottet rätt besinnat betydelsen af dessa ord: "med allt hvad dertill hörer?" Menar Utskottet, att kolkorgarne också skola intecknas? Hvem bestämmer här gränsen emellan den fasta och den lösa delen af egendomen?

Jag torde icke behöfva gå djupare in i saken, helst jag tror att tillräckligt förut blifvit andraget, för att motivera befogenheten af ett afslag å punkten i sin helhet. Jag kan icke finna, att man bör inleda Riksgäldskontoret i kostnader, hvilka icke kunna undgå att blifva högst betydliga, utan att derigenom vinnes något nyttigt ändamål. Jag yrkar följaktligen afslag å Utskottets Betänkande i dess nu föredragna del.

Herr Bergström: På sätt af mina tvänne förutgående yttranden framgår har jag hittills icke motsatt mig hvad Stats-Utskottet uti 1:sta momentet af förevarande punkt hemställt; men nu, sedan jag försport, att allt hvad i samma punkt finnes föreslaget helt nyss blifvit af Första Kammaren ogilladt och jag tillika kommit till insigt deraf, att jag i mina uttalanden om det lämpliga af hvad Stats-Utskottet hemställt varit alltför liberal mot Utskottet, måste jag förena mig med de ledamöter af denna Kammare, hvilka yrkat afslag på punkten i dess helhet.

Med denna nya formulering af mitt yrkande borde jag kanske sluta, men då Herr Björck förmenat mig hafva orätt uti påståendet, att jord eller lägenhet, som afstås till allmänt behof, icke enligt lag behöfver lagfaras, så måste jag bevisa riktigheten af hvad jag sagt och dymedelst vederlägga honom. I sådan syftning må det tillåtas mig att i största korthet beskrifva förloppet vid expropriation af jord. Såsom känt är, tillkommer det Konungen att pröfva huruvida nödigt är, att jord eller lägenhet, som enskild man, menighet eller inrättning tillhör, skall begagnas till allmänt behof. Ansökning eller hemställan angående den pröfning, hvilken sålunda Kongl. Maj:t tillkommer, bör ingifvas till Kongl. Maj:t och vara åtföljd af fullständig plan för det tillämnade företaget med kostnadsförslag, affattning på karta af all den jord eller byggnad, hvars afstående anses behöfligt, bestyrkt förteckning på sådan fastighets egare eller innehafvare, uppgift å de öfverenskommelser, som blifvit träffade eller de hinder, hvilka deremot mött, med de flera handlingar, hvilka för ärendets bedömande kunna erfordras. Sedan Konungen godkänt behofvet af jordens eller lä-

genhetens afstående, varder, i händelse godvillig öfverenskommelse om löseskillingen icke kan träffas, tillsatt en särskild nämnd, som har att bestämma löseskillingens belopp, hvarefter detsamma kan emot qvitto till vederbörande egare utbetalas. Det visar sig således, att vid expropriation af jord skriftlig afhandling derom i allmänhet icke upprättas. Då nu lagfart i sjelfva verket icke är annat än publicerande utaf afhandling, hvarigenom eganderätt till fastighet öfvergår från en till en annan, samt inskrifning i det så kallade lagfartsprotokollet af samma afhandling och då, på sätt nyss är nämndt, vid expropriation dylik afhandling icke kommer till stånd, lärer väl vara uppenbart, att lagstiftaren icke åsyftat, att exproprierad fastighet nödvändigt skulle lagfaras. Den publicitet, som eljest beredes genom lagfart, åstadkommes vid expropriation på annat sätt, och de särskilda ändamål, hvilka i öfrigt enligt 1734 års lag afsågos med lagfarten, såsom att försätta bördeman, räntegare, viderboende, nabo med flere lösningsberättigade i tillfälle att utöfva sin lösningsrätt, kunde vid expropriation icke komma i betraktande, emedan, på sätt uppenbart är, någon lösen af exproprierad jord icke kunde ifrågakomma. Härmed vill jag dock alldeles icke hafva sagt, att ju icke, om lagfart å exproprierad fastighet på grund af behöriga handlingar sökes, domstolarne också bevilja sådan; de äro dertill pligtiga och hafva ingen anledning att förvägra sökt lagfart, äfven om sådan icke finnes i lag påbjuden.

Vidkommande det egentliga föremålet för öfverläggningen, tillåter jag mig ännu en gång fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att enligt gällande lag de särskilda jordlotter, hvilka tillsammans bilda en jernvägs utmål, icke derföre utgöra ett samladt helt, en egendomscomplex i den mening, att de kunna samfildt på en gång in-tecknas. Att antaga något sådant förbjuder redan den omständigheten, att jernväg vanligen fortlöper genom flera härad, hvadan in-teckning vid en och samma Häradsrätt af alla jordlotterna icke lagligen kan ega rum. Nu gällande lagstiftning utsluter således all möjlighet af sådan in-teckning, som Stats-Utskottet tänkt sig. Deremot är genom det af särskilde komiterade utarbetade förslag till lag om inskrifning i fastighetsbok beredt tillfälle för egare af flera inom samma Rätts domvärjo belägna fastigheter, som eljest skulle haft särskilda folier i fastighetsboken, att få dem sammanförda å ett folium.

Lika med Herr Berger finner jag det ändamål, hvarför de särskilda jordlotter, som bilda utmål för de enskilda bolagens jernvägar, blifvit exproprierade, utgöra det bästa skyddet mot obehöriga anspråk att vinna in-teckningar deri till säkerhet för enskilda fordringar hos bolagen; och då sådana in-teckningar genom båda statsmagternas sammanstående beslut äro förbjudna, lär det väl icke kunna falla någon domstol in att bifalla dylikt anspråk, om det emot hvad troligt är varder väckt.

På grund af hvad anfördt blifvit yrkar jag nu afslag å allt hvad Stats-Utskottet i förevarande punkt föreslagit.

Herr Medin: Man bör visst vara Stats-Utskottet tacksam för att det sökt att skaffa Staten säkerhet genom in-teckning, men härvid möta så stora kostnader och äfven andra svårigheter, när man betänker att t. ex. fideikommissarier icke äro berättigade att tillåta in-teckning af den jord, som å en fideikommisssegendoms mark blifvit till jernväg upplåten, att det

väl icke synes skäl att bifalla hvad Utskottet föreslagit. Kostnaderna skulle blifva stora och gagnet deraf intet. Jag yrkar därför afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Berger: Då, efter den utgång frågan fått i Första Kammaren, en återremiss nu till ingenting tjenar, så förenar jag mig med Herr Bergström och yrkar afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Carl Anders Larsson: Jag har aldrig hyst den föreställningen, att hvad Stats-Utskottet här föreslagit, skulle leda till det resultat som afses. I 7-de punkten af det vid 1862—1863 års riksdag för Riksgälds-kontoret utfärdade reglemente heter det: "Skulle åter jernvägsanläggningen under arbetstiden öfvergifvas, eller jernvägen, efter dess fullbordande, icke så underhållas, att den framgent kan begagnas, eller om betalningsskyldigheten för det erhållna lånet icke skulle kunna af bolaget fullgöras, kommer jernvägen att hemfalla till Staten, utan rättighet för aktieegarne att, till större eller mindre del, utaf det allmänna erhålla ersättning för de tillskott till detta företag, som dessförinnan blifvit af dem utgjorda." Detta var den garanti man ansåg sig kunna få; derföre stadgade Rikets Ständer att de enskilda jernvägsbolagen voro skyldiga att i ofvanberörda fall afträda hela banan. Bästa sättet för Staten att skaffa sig ersättning för lemnade lån måtte väl också vara, att Staten helt enkelt tager banan och begagnar den till trafik, i stället för att låta utmäta och sälja banan på exekutiv auktion, hvilket vore den åtgärd, som skulle vinnas genom inteckningen. Dessutom förekommer i en annan punkt, att den jord, på hvilken sådana banor äro anlagda, icke får för bolagets skuld intecknas. Deri ligger ju en fullkomlig garanti för att ingen inteckning kan, till förminskning af Statens säkerhet, i dessa banor för enskildes räkning göras. Man har således häruti kommit så långt man kunnat. Jag yrkar derföre afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Tranchell: Jag vill endast förklara, att jag återtager mitt yrkande af återremiss och i likhet med Herrar Bergström och Berger yrkar afslag. Jag vill blott tillägga, att domstolarne, efter min tanke, omöjliga kunna i här ifrågavarande fall lemna en sådan fasta, att inteckning på grund deraf kan erhållas. Domstolarne utse en nämnd för expropriations åvägabringande och fastställa sedan det slut, hvartill nämnden kommit. Rätten fastställer icke, att så och så många tunnland för jernvägen exproprieras, icke ett bestämdt område, utan hvad för jernvägsanläggningen behöfves. Någon inteckning på grund häraf lär väl alltså svårigen kunna beviljas.

Herr Rosenqvist: Efter den utgång frågan fått i Första Kammaren, skulle en återremiss nu till ingenting tjena; jag yrkar derföre nu i likhet med Herr Bergström afslag å Betänkandet.

Efte sålunda hållen öfverläggning upptog Herr vice Talmannen de vid densammas slut ännu kvarstående yrkandena dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå. Propositionen på bifall be-

svarades med nej, och den på afslag med ja, hvilket sednare svar med klubbslag befastades och hade alltså Kammaren afslagit Utskottets hemställan i denna punkt.

Punkterna 7—10.

Hvad Utskottet hemställt i dessa punkter bifölls.

Punkten 11.

Ordet begärdes af

Herr Agardh: Att i ett Utlåtande, i hvilket Stats-Utskottet föreslår Riksdagen att godkänna Riksgälds-kontorets Fullmäktiges åtgärder under det förlutna året, icke ett enda ord förekommer om den viktigaste angelägenhet, som Fullmäktige derunder förehåft, eller ett nytt statslåns uppnegocierande, är ett förhållande, som synes mig särdeles anmärkningsvärdt. Det förefaller mig, som man väl skulle i Utskottets Utlåtande kunnat vänta att få upplysning derom, huruvida, då icke mindre än åtta statslån under de senaste 14 åren blifvit upptagna, våra lån blifvit antingen billigare och billigare eller dyrare och dyrare. Jag finner Stats-Utskottets tystnad så mycket besynnerligare, som 1867 års Stats-Utskott uttalat vissa principer för afslutande af våra statslån, hvilka 1868 års Fullmäktige alldeles icke iakttagit. 1867 års Stats-Utskott uttalade nemligen den åsigten, att de för äldre lån i den utländska marknaden gångbara obligationerna skulle göras mindre begärliga, om räntan för ett sednare lån sattes högre än hvar till den var bestämd i de äldre obligationerna, och således att räntan icke borde i nya lån sättas högre än till fyra och en half procent; och för det andra ansåg Utskottet, att icke längre amorteringstid borde bestämmas än för de äldre lånen eller 40 år, och Utskottet formulerade till och med i sådant syfte ett beslut "att det varit mera öfverensstämmande med Svenska Statens fördel, om den i obligationerna utfästa räntefoten icke blifvit satt högre än till fyra och en half procent, samt om lånets amorteringstid blifvit bestämd till ungefärligen lika längd som för de äldre lånen". Detta förslag till beslut blef af båda Kamrarna antaget och blef således Riksdagens beslut. Emellertid lände det 1866 års Fullmäktige till ursäkt, att de icke på förhand kunde känna ett kommande Stats-Utskotts och en kommande Riksdags åsikter. Men sedan ett Stats-Utskott och en Riksdag på ett så bestämdt sätt uttalat sig, förefaller det mig särdeles anmärkningsvärdt, att Fullmäktige lemnat föreskrifterna alldeles å sido. Statsrevisorerna säga visserligen, att Fullmäktige icke förbisett de af 1867 års Stats-Utskott påpekade olägenheterna af villkoren i 1866 års lån, men att de föreställt sig, att desamma icke skulle gälla i afseende på 1868 års lån. Hvad först beträffade den ända till 63 år utsträckta amorteringstiden, så vore denna endast ett maximum af tid; Staten kunde, om den så ville, årligen uppköpa mer af de utelöpande obligationerna och sålunda förkorta amorteringstiden; men detta var ju lika mycket förhållandet med 1866 års lån; ja! en särskild paragraf i kontraktet berättigade till och med Staten att på en gång

efter vissa år inbetala hela lånet. Vidare, hvad anginge den omständigheten att räntefoten nu sattes högre än i det år 1863 upptagna engelska lånet, så säges det att detta vore af mindre vigt, emedan nämnda lån skulle upphört att noteras på Englands börs. Efter hvad jag inhemtat, är detta likväl icke med verkliga förhållandet öfverensstämmande, ty icke blott den del af sistberörda lån, som utlemnades, utan *hela* detta lån lærer för närvarande noteras på Englands börs. Då det nu tagna lånet dertill är dyrare än alla våra föregående lån, så måste Stats-Utskottets tystnad i denna sak betyda, antingen att 1869 års Stats-Utskott ansett de af 1867 års Utskott och Riksdag uttalade åsigtter oriktiga, eller ock att Utskottet fortfarande anser åsigtterna giltiga, men att vilkoren icke *kunnat* erhållas billigare. I sednare fallet, hvilket torde vara det verkliga, måste förhållandet anses som ett memento, en maning för den Svenska Staten att hvila sig och icke genom att inlåta sig på nya vidtutseende företag tvingas att å nyo uppträda såsom lånesökande. I alla händelser skulle det således vara nyttigt att genom Utskottets ledamöter få veta på hvad punkt vi stå i detta viktiga afseende.

Herr Björck: Med den föregående talaren är jag ense derom, att det är af mycken vigt, att Representationen har en klar insigt om beskaffenheten af de lånetransaktioner, som för Statens räkning blifvit afslutade; äfvensom jag medgifver, att det sednast afslutade statslånet nogsamnt bär vittne derom, att lånen blifva allt mera dyra, samt att detta till väsendtlig del beror af minskad kredit och alltså är en följd af den inom kortare tider fortgående utländska skuldsättningen. Så vidt den värde talarens framställning kan anses angå Stats-Utskottet, beder jag likväl att få erinra, att Utskottet ty värr icke kommer att sakna tillfälle att fästa Riksdagens uppmärksamhet på den sjunkande krediten och på nödvändigheten att inställa åtminstone den utländska upplåningen; och då det förut visat sig, att de vidlyftiga diskussioner, som framkallats af anmärkningar mot afslutade lånetransaktioner, aldrig ledt till något resultat eller eljest i något hänseende varit fruktbringande eller medfört nytta, har jag för min del icke funnit anledning att i Stats-Utskottets plenum påyrka en utredning, den Riksgälds-afdelningens ledamöter af nyssnämnda skäl ansett vara utan ändamål.

Att Fullmäktige icke särdeles noga iakttagit de anvisningar i afseende på lånevilkoren, som kunnat hemtas af Stats-Utskottets yttranden rörande de förra lånen och af förhandlingarne derom inom Representationen, är en anmärkning, som talaren med fog framställt. Fullmäktige hafva dock bjudit skäl för sitt förfarande, och ehuru dessa skäl torde vid närmare granskning finnas föga hållbara, må det likväl icke förgätas, att bakom dem finnes ett skäl, som ensamt i och för sig är tillräckligt, och det är den hårda nödvändigheten. För den, som, lika med den ärade talaren och mig, inser, att ständigt förnyade låneoperationer måste göra lånen dyrare, synes det mindre lämpligt att med anmärkningar, hvilka, huru behöriga de synas, dock måste vika för det verkliga förhållandet, betunga en styrelse, till hvilken förtroendet är orubbadt; och därför torde jemväl de reflexioner, hvartill den ifrågavarande lånetransaktionen

lämpligen bör föranleda, icke i detta déchargebetänkande hafva sin rätta plats.

Herr Berger: Jag kunde visserligen afstå från ordet, då ingen anmärkning emot Fullmäktige blifvit gjord, och då det för hvar och en, som genomläst Fullmäktiges protokoll framstår klart, hvilka svårigheter Fullmäktige i denna fråga haft att bekämpa. Hvad först beträffar den anmärkta långa amorteringstiden, så är den endast att betrakta som ett för amorteringen stipuleradt *maximum* af tid. Det beror af Riksdagen sjelf att, om den så finner för godt, göra amorteringen fortare, ty detta är det första af alla de af Svenska Staten upptagna fonderade lån, för hvilka amorteringen blifvit bestämd att ske genom obligationernas uppköp. Ärliga amorteringen är nu bestämd till $\frac{1}{4}$:dels procent af nominela obligationsbeloppet; Svenska Staten eger att genom höjandet af denna amorteringsprocent efter godtfinnande förkorta tiden för lånets amortering. Beträffande vidare räntefoten, som är satt till 5 procent, så får jag erinra, hurusom långifvarne alltid vid de föregående lånen sjelfve fått bestämma densamma. Sedan annuiteten och amorteringstiden blifvit bestämda, inverkar det icke på lånets dyrhet, om obligationsräntan bestämmes till 4, $4\frac{1}{2}$ eller 5 procent. Det är också endast långifvaren, som kan säkrast bedöma den räntefot, som mest konvenerar den publik, åt hvilken lånet skall öfverlemnas och som bäst kan bidra till ett låns framgång. Fullmäktige hafva icke dess mindre gjort allvarsamma bemödanden att få räntefoten lägre än 5 procent, men dessa bemödanden hafva strandat mot bestämda afslag. Det kan således icke med fog läggas Fullmäktige till last, att de, såsom en föregående talare tyckts föreställa sig, skulle hafva förbisett de åsikter, som för tvänne riksdagar tillbaka af Stats-Utskottet och begge Kamrarne uttalades i dessa begge afseenden; men det är sällan låntagaren, som får föreskrifva långifvaren villkoren, och en hufvudsak blir alltid, att ett kontraheradt lån kan lyckas och vinna framgång, när sådant kan ske genom bestämmelser, som icke fördyra eller i öfrigt betunga sjelfva lånet.

Öfverläggningen var slutad. Äfven denna sista punkt af Utlåtandet bifölls.

§ 5.

Vid föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 30, i anledning af väckta motioner angående kronobrefbäringsskyldighetens skiljande från jordbruket m. m., blef hvad Utskottet föreslagit af Kammaren bifallet.

§ 6.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga Proposition, angående afsöndring af jord från militieboställslägenheterna Sjöleden och Lökshuset samt bostället Tostarp, för att tilläggas exercistältet Ljungbyhed.

Herr Bergström: Jag ber att få framställa några anmärkningar mot det förslag, Stats-Utskottet uti nu föredragna Utlåtande framlagt. Här är fråga om att förskaffa Kronan ostörd dispositionsrätt öfver tvänne särskilda hedlotter, som tillhöra, den ena f. d. regementsquartermästareboställsdelarne under Skånska Husarregementet Sjöleden och Löksket N:o 1 och 2, $\frac{1}{4}$ mantal, och den andra majorsbostället vid Norra Skånska Infanteriregementet Tostarp N:o 2, $\frac{1}{2}$ mantal, och hvilka hedlotter tillsammans med andra sådana, hvarom nu icke är fråga, bilda de såsom exercisfält för Skånska kavalleriregementena och Norra Skånska infanteriregementet samt vid större öfningsläger begagnade Ljungby och Bonarps hedar i Norra Åsbo härad af Christianstads län. Kronan har hittills, på grund af ett med samtliga delegarne i berörda exercisfält den 18 Oktober 1842 upprättadt kontrakt, fått under arrende på 25 år begagna nämnda fält mot en särdeles billig arrendeafgift af 50 öre tunnlandet; men detta kontrakt tilländagick med sistlidet år. Kongl. Maj:t har derföre i särskild nådig Proposition föreslagit Riksdagen, att ifrågavarande hedlotter må få från boställena, hvarunder de lyda, afsöndras emot årlig afgäld till vederbörande, hvilken afgäld blifvit i särskild ordning uppskattad. Båda ifrågavarande boställena äro utarrenderade genom särskilda kontrakt, på tider som icke sammanfalla med den, hvarunder Kronan hade dispositionsrätt öfver hela exercisfältet. Boställsdelarne Sjöleden och Löksket äro nemligen för närvarande utarrenderade på 30 års tid, räknad från midfastan 1846 till samma tid 1876, hvadan således ännu 7 år återstå, innan detta arrende upphör. Hvad åter majorsbostället Tostarp angår, så är detsamma af boställsdirektionen för indelningshafvarens räkning utarrenderadt på 15 år, räknade från midfastan år 1858, till midfastan år 1873. Uti det arrendekontrakt, som angående sistberörda boställe blifvit upprättadt, har arrendatorn visserligen förbundet sig att, när det angående hedlotterna upprättade aftal tilländaginge, ånyo till Kronans begagnande under den återstående arrendetiden från den 1 Januari innevarande år till midfastan 1873 upplåta den till bostället Tostarp hörande hedlott mot lika ersättning som egare af andra hedlotter sig betingade; men då, så vidt jag vet, för närvarande inga enskilda egare till dylika hedlotter finnas, enär genom egoutbyten samtliga hedlotterna numera tillfallit vissa militieboställen, så saknas all grund att få denna ersättning bestämd. Vill Kronan alltså komma i besittning af de till ifrågavarande tvänne boställen hörande hedlotter, kan detta ske endast genom godvillig öfverenskommelse mellan Kronan och nuvarande arrendatorerne. Kronan kan nemligen der vid lag icke använda något tvång emot arrendatorerne, utan ega desse, om något dylikt rörsökes, att draga saken under domstols pröfning. Denna klara och enkla rättsgrundsats synes hafva blifvit af Stats-Utskottet förbisedd vid dess hemställan, att "Riksdagen måtte på det sätt Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning bifalla, att ifrågavarande hedlotter väl må från ofvannämnda boställen få afsöndras, dock icke emot den nu föreslagna afgälden, utan mot ersättning till det belopp, som Kongl. Maj:t med hänsyn till arrendet för boställena och hedlotternas nuvarande beskaffenhet kan finna godt, tills vidare och intilldess boställena möjligen blifvit till Statsverket indragna, medgifva."

Det är just denna uppfattning, att det, i frågor mellan enskilde och Kronan, beror på denna sednare att bestämma vilkoren för ett aftal, som jag bestämdt motsätter mig; här finnas icke flera än tvänne utvägar att anlita; den ene godvillig öfverenskommelse med arrendatorerne och den andra expropriation af jorden för Kronans räkning. Jag vill visst icke förneka, att afgälden synes vara oskäligt hög och har derföre icke något emot, att man ännu en gång försöker att tillvägbringa en uppgörelse på vilkor, som äro för Kronan mera billiga och fördelaktiga, äfven om Kronan skulle för ett eller annat år äfventyra rätten att få för afsedt ändamål begagna hedlotterna, men jag önskar en annan formulering af Utskottets hemställan i ämnet, nemligen en sådan som utesluter all möjlighet af misstyding utaf Utskottets föreställning om arrendatorernes rättigheter gent emot Kronan; ty, såsom jag redan sagt, jag måste bestämdt motsätta mig den åsigten, att Kronan har rätt att härvid ensamt och ensidigt bestämma vilkoren. Alltså yrkar jag återremiss af ärendet, i enlighet med hvad redan lærer hafva egt rum i Första Kammaren.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: Lika med den föregående talaren vill äfven jag fästa uppmärksamheten derpå, att denna frågas afgörande icke beror på hvarken Riksdagen eller Kongl. Maj:t ensamt, utan äfven på de nuvarande arrendatorerne af ifrågavarande hemman, hvilka hafva genom kontrakt bestämda rättigheter, som endast på aftalets väg kunna ändras. Hvad den föreslagna afgälden beträffar, har den föregående ärade talaren, så väl som Stats-Utskottet, funnit den något hög, och detta lærer man väl ock svårigen kunna förneka; men den är dock bestämd i enlighet med hvad författningarne föreskrifva i fråga om maximum och minimum vid utarrenderande af Kronans egendomar, och det torde här förtjena anmärkas, att den vid uppskattningstillfället tjenstförrättande landtmätaren reserverade sig mot den föreslagna afgälden, såsom varande, enligt hans åsigt, alltför låg.

Om Kammaren emellertid finner det betänkligt att bifalla Propositionen oförändrad, så vill jag icke heller yrka derpå, då det kan vara öfverflödigt att för all tid afsöndra hedlotterna, i fall, såsom sannolikt är, boställena inom kort komma att indragas till Kronan. Deremot vore det önskligt, att beslutet ställes så, att det icke kan anses innebära någon af Riksdagen bestämdt uttalad åsigt, att aftal om hedlotternas begagnande icke må träffas, derest icke en nedsättning i nu föreslagna pris kan erhållas. Hedlotternas läge är sådant, att heden icke kan till exercisfält begagnas, om de icke upplätas, och det är föga sannolikt, att arrendatorerne, som väl känna detta förhållande, hvilka en gång fått sig föreslagen en högre afgäld, och hvilka icke kunna tvingas att mottaga en lägre, skola åtnöjas med en sådan. Kongl. Maj:ts rätt att för viss tid aftala om hedlotternas begagnande, utan att afsöndring sker, lærer väl icke af Riksdagens nu ifrågavarande beslut kunna anses inskränkt, men dels synes det mig böra undvikas, att ett sådant aftal, om det blifver nödvändigt, kommer i skenbar strid med Riksdagens uttalade åsigt, dels kan det inträffa, att upplåtelsen, om den efter kortare mellantider skall förnyas, kan blifva för Staten dyrare, än om den af Kongl. Maj:t föreslagna vägen beträdes.

Af

Af hvad jag nu anfört följer, att jag icke har något att erinra mot den af den förre talaren påyrkade återremissen af Utlåtandet.

Herr Björck: Stats-Utskottet har med sin hemställan uti förevarande Utlåtande afsett, att förnyade aftal skulle med arrendatorerne uppgöras, men att en så dryg afgäld, som blifvit föreslagen, hvarken kunde eller borde betalas af Kronan. Stats-Utskottet har dock icke antagit, att Kronan skulle ensam bestämma beloppen utan tvärtom erkänt, att billigt afseende måste fästas vid arrendatorernes anspråk, och Stats-Utskottet har funnit att i Kongl. Maj:ts händer borde öfverlemnas att uppgöra dessa aftal, endast afgälden blefve något mindre än den nu är föreslagen. Jag vill visst icke tillerkänna Kronan eller Staten någon rättighet att afhända arrendatorerne deras rätt, men jag har icke kunnat fatta Utskottets mening annorlunda än som en önskan att Regeringen måtte aftala med arrendatorerne, så att de i någon mån nedsätta sina anspråk. Om nu nedsättning i verkligheten icke kan ernås, så må väl ett enda öres nedprutning kunna vinnas, och derföre kan jag icke finna annat, än att Regeringen eger full rätt att förfara efter omständigheterna. Stats-Utskottet har blott ansett, att Riksdagen för närvarande icke bör godkänna så orimligt uppdrifna anspråk, som dem arrendatorerne för närvarande framställt. Hvad angår det särskilda kontrakt, hvarigenom arrendatorn till bostället Tostarp, enligt hvad boställsdirektionen uppgifvit, vore pliktig att, när det angående hedlotterna upprättade aftal tilländaginge, ånyo upplåta desamma till Kronans begagnande under den återstående arrendetiden, så förefaller mig denna sak helt enkel, ty om arrendatorn här skulle tredska, så finnas ju domstolar, hvilka nog tyda kontraktets bestämmelser efter lag och rätt; och för den händelse dessa bestämmelser, hvad jag nu icke vet, skulle sakna full tillämplighet, läser domstolen vara skyldig och berättigad att fastställa beräkningsgrunden, och vi kunna då vara förvissade om att Staten icke kan plundras. Jag erkänner, att jag icke kan finna någon anledning till återremiss, så vida man ej nödvändigt vill hålla derpå, att Kongl. Maj:tt icke kan åstadkomma någon den ringaste nedprutning i afgälden. Jag anser för min del bäst vara att antaga Utlåtandet sådant det är, och ehuru jag icke skarpt vill motsätta mig en begäran om återremiss, anser jag dock en sådan åtgärd fullkomligt onödig, och yrkar derför bifall till Utskottets hemställan i förevarande ämne.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr vice Talmannen upptagit de under öfverläggningen framställda yrkanden, såväl på bifall som på återförvisning, afgaf han på dessa yrkanden propositioner. Svaren utföllo med blandade ja och nej; och då, efter förnyande af propositionen på bifall, densamma förklarades vara med öfvervägande ja besvarad, blef votering begärd.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess Utlåtande
N:o 31,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner Nej, är ifrågavarande Utlåtande till Utskottet återförvisadt. Omröstningen utföll med 93 ja mot 58 nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

§ 7.

Vid den föredragning, som nu punktvis skedde af Bevillings-Utskottets Betänkande N:o 2, angående tullbevillningen, blef Utskottets hemställan i

Punkten 1

Bifallen.

Punkten 2.

Herr Johan Olsson: Om nu meningen är att min motion skall öfverlemnas till den sista viljan, vill jag beledsaga densamma med några afskedsord, på det man icke må säga att den blifvit i all tysthet begrafven. De som tro, att min motion åsyftar upphäfvande af den Franska handelstraktaten, göra deruti ett stort misstag, ty jag har endast föreslagit, att Kongl. Kungörelsen af den 24 Mars 1865 måtte upphävas och Riksdagen åter vidtaga sin grundlagsenliga rätt att i fråga om tullsatserna i afsende å alla de nationers handel på Sverige, som icke med vårt land afslutat särskilda handelstraktater, bestämma dessa satser med uteslutande afseende på hvad vårt lands eget bästa kräfver. Här af synes klart och uppenbart, att jag icke yrkat upphäfvande af den Franska traktaten, utan jag har endast velat visa det orimliga deruti, att, sedan Sverige upprättat en handelstraktat med Frankrike angående utbyte af vissa fördelar dessa båda länder emellan, äfven andra nationer inom Europa skulle få inom vårt land tillgodonjuta samma förmåner som Frankrike, utan att dessa länder lemna oss någon fördel tillbaka. Af detta skäl är det, som jag i min motion begärt, att nyssnämnda Kongl. Kungörelse af den 24 Mars 1865 måtte upphävas. Om jag t. ex. uppgör kontrakt med en person, den jag vill beteckna med A, och, på grund af någon mig tillförsäkrad fördel, utlofvar en motsvarande förmån åt A, icke skall jag väl derföre gifva B, C, D och så vidare samma fördel, utan att af dem erhålla något åter; åtminstone har väl A, lika så väl som alla de öfrige, full rättighet att påstå det jag då icke handlar visligen. Jag tror, att en skuldbelastad man, det vill i detta fall säga med andra ord, ett skuldbelastadt land icke har råd att handla på ett sådant, minst sagdt, förvänt sätt. Af denna anledning yrkar jag afslag å Utskottets hemställan i denna punkt af Betänkandet och anhåller, det Herr Talmannen behagade framställa proposition på bifall till min ifrågavarande motion.

Herr Tranchell: Jag tror för min del, att det ingalunda behöfs att nu uppväcka någon diskussion om detta ämne, hvarför jag helt enkelt inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets hemställan uti ifrågavarande punkt.

Herr Friherre Gripenstedt: Det kan måhända synas öfverflödigt att vidare upptaga Kammarens tid med en diskussion i detta ämne, men, med afseende å den plats jag förut innehåft, och den särskilda ställning till frågan jag i följd deraf intager, anser jag mig likväl icke böra med tystnad förbigå densamma.

Då motionären klandrar Kongl. Kungörelsen den 24 Mars 1865 och anser att det varit både obehöfligt och obehörigt att, på sätt genom denna Kongl. Kungörelse skedde, utsträcka de förmåner, som genom den kort förut afslutade handelstraktaten med Frankrike blifvit detta land beviljade, äfven till andra nationer, så synes det mig som om den värde motionären icke ens skulle hafva läst ingressen till denna Kongl. Kungörelse. Ty der finnas på några få rader angifna skäl för den klandrade åtgärden, hvilka, enligt mitt förmenande, äro så bindande att någon tvekan om dess lämplighet och nödvändighet svårligen borde kunna uppstå.

I denna ingress yttrar nemligen Kongl. Maj:t, efter att hafva omtalat att en handelstraktat med Frankrike blifvit afslutad och ratificerad, att "då de genom nämnda traktat öfverenskomna nedsättningar i här gällande tullafgifter icke blott i följd af äldre traktater med andra magter, utan ock för att ej åt handeln med vissa länder lemna särskilda fördelar böra, i enlighet med den för Sveriges tullagstiftning antagna grund af lika tullbehandling för samma slags varor, utan afseende å produktionsorten, i allmänhet tillämpas", så har Kongl. Maj:t beslutat utfärdandet af denna kungörelse etc.

Af detta yttrande finner man således, att tre särskilda skäl föranledt Kongl. Maj:t att utsträcka de Frankrike genom traktaten medgifna tullnedsättningar äfven till alla andra magter, hvilka skäl synas mig hvar för sig vara så afgörande, att någon annan åtgärd, än den som företogs, icke kunde ifrågakomma.

Det första af dessa skäl är det, att Sverige, på grund af äldre traktater med andra magter, förbundit sig att låta dessa magter komma i åtnjutande af samma tullindringar, som genom Franska handelstraktaten blifvit Frankrike medgifna. Dessa äldre traktater innehålla nemligen ömsesidigt den förpligtelsen att de respektiva magterna skulle behandla hvarandra lika med "de mest gynnade nationer", detta är det uttryck, som förekommer i nästan alla dessa traktater. Följaktligen, då man genom Franska handelstraktaten, såsom man kallar det, "gynnade" Frankrike eller nedsatte tullafgifterna för detta land, så voro äfven alla andra nationer, med hvilka dylika traktater afslutats, berättigade att komma i åtnjutande af samma förmåner, som tillförsäkrats Frankrike.

Det andra skälet, eller att icke åt handeln med vissa länder borde lemnas särskilda fördelar, har sin grund i det sakförhållande, att om olika tullsatser för olika länder, eller hvad man vanligen kallar differentialtullar, infördes, så skulle vi derigenom åt handeln med de framför andra gynnade länderna gifva särskilda, för dem visserligen förmånliga, men för oss desto mer skadliga, premier. Följden deraf skulle nemligen ingalunda blifva någon fördel för oss i form af ökade tullinkomster, utan tvärtom endast olägenheter, ty de mindre gynnade nationerna skulle naturligtvis icke kunna konkurrera med de mera gynnade och handeln med de förra måste således aftaga eller upphöra, så att vi uti våra handels-

förbindelser skulle blifva inskränkta till de sednare, hvilka då visserligen icke skulle försumma att begagna sig af detta förhållande och draga nytta af vårt oförstånd.

Detta är alldeles klart och de så kallade differential-tullarne hafva derföre också blifvit öfvergifna så väl hos oss som allestädes, der sundare statsekonomiska åsigtter gjort sig gällande. Äfven vi hafva emellertid förut haft differential-tullar under namn af tullindringar för varor, som införts från vissa främmande orter, såsom t. ex. från de transatlantiska hamnarne. Syftemålet med dessa tullindringar var att uppmana till direkt handel med aflägsnare orter och på så sätt gifva ett premium åt den större sjöfarten. Men redan 1851 blef detta system, efter mogen pröfning, på goda grunder öfvergifvet, och det var derför äfven klart, att i öfverensstämmelse med den sålunda antagna grundsatsen, hvilken uti ingressen till författningen uppgifves såsom ett tredje skäl, de tullnedsättningar, hvilka genom den Franska traktaten bestämdes, måste utsträckas till alla nationer.

Och, mine Herrar, vi hafva äfven straxt skördat direkta fördelar häraf. Ty första följden af den allmängiltighet, som sålunda gafs åt öfverenskommelsen med Frankrike, var den att ett så viktigt handelsområde som den Tyska tullföreningen genast beviljade oss motsvarande lättnader. Preussiska regeringen förklarade nemligen, omedelbart efter sedan vår kungörelse härom utfärdats, att då vi medgifvit alla andra nationer delaktighet i de förmåner, som Frankrike erhållit genom traktaten med oss, så skulle äfven vi komma i åtnjutande af alla de förmåner, som den Tyska tullföreningen genom sin särskilda traktat med Frankrike inrymt åt detta land.

Men, mine Herrar! sedan jag nu sökt visa, att någon exklusiv tillämpning af den Franska handels- och sjöfartstraktaten icke rimligtvis kunde komma i fråga, återstår att tillse huru denna traktat har verkat. Man har visserligen ofta hört den Franska traktaten häftigt klandras, men jag tror att detta klander bör till största delen tillskrifvas bristande kännedom om verkliga förhållandet; och att då använda några ögonblick för att något närmare utreda detta ämne, torde ej kunna anses såsom ett onödigt slösamme med tiden.

Huru har då denna traktat verkat i första rummet med hänseende till exporten på Frankrike? Så att resultaten visat sig vara högst tillfredsställande. Jag ber att i sådant afseende få uppläsa några rader ur en offentlig handling, som blifvit i tryck till Kammarens ledamöter utdelad, nemligen Kommers-kollegii berättelse om Sveriges utrikes handel och sjöfart under år 1867. Der står: "Det högsta belopp, hvartill den direkta utförseln till Frankrike under något år uppgått före afslutandet år 1865 af oförmälda handelstraktat och den dermed sammanhängande sjöfartstraktat, förekom år 1861, då värdet af denna utförsel beräknades till 10,429,000 R:dr". Detta var före traktatens afslutande, men huru ställa sig förhållandena derefter? Jo — "sedan värdet af enahanda export under hvardera af de påföljande tre åren nedgått, ökades det åter 1865 till 11,343,000 R:dr samt år 1866 till 12,623,000 R:dr och för år 1867 (det sista för hvilket uppgifter härom hittills blifvit offentliggjorda)

har värdet af den direkta utförseln till Frankrike stigit till 18,306,000 R:dr“.

Jag ber, att man måtte observera dessa siffror. Vår direkta utförsel till Frankrike, hvilken icke under något år före traktatens afslutande uppgått till mer än något öfver 10,000,000 R:dr, men då var i ständigt nedgående, har sålunda tre år efter denna tilldragelse ökat sig till 18,000,000 R:dr. Den tid jag var ledamot af Stats-Rådet hörde jag ofta, huru man klandrade Regeringen för dess förmenta likgiltighet i fråga om upprätthållandet af våra förvärfskällor och i all synnerhet af vår sjöfart. Man talade ej utan skäl om den betryckta ställningen för denna viktiga näringsgren, hvilken hade så många giltiga anspråk på vårt deltagande, och beklagade att man med sorg och harm måste se, huru den gamla, kära, Svenska flaggan alltmer undanträngdes ej blott i Franska hamnar utan ock i våra egna till följd af de dryga differentialafgifter, hvarmed den i Frankrike betungades.

Detta var ett hårdt tal och ingalunda rättvist mot Regeringen, som visserligen ej var likgiltig för näringsarnes och sjöfartens intressen, utan tvärtom gjorde allt hvad den kunde för att få de öfverklagade olägenheterna undanröjda. Men när omsider detta lyckas; när efter mer än hundraåriga fruktlösa bemödanden underhandlingarne slutligen leda till en öfverenskommelse som befriar vår sjöfart från dessa förtryckande differentialafgifter och för vår handel öppnar nya banor: då vänder sig bladet, då klandrar man ännu bittrare hvad som skett, än förut hvad som underlåtits, och säger, under förespeglningar af de olyckor, som traktaten skulle medföra, att våra intressen och fördelar blifvit lättsinnigt bortkastade.

Låtom oss emellertid granska befogenheten af dessa förespeglningar och detta klander; låtom siffrorna tala. Jag nämnde nyss, huru det förhåller sig med *handeln* eller den direkta utförseln till Frankrike, före och efter den tid traktaten blef afslutad. Huru förhåller det sig då med den andra stora frågan, nemligen *sjöfarten* mellan detta land och Sverige? — Jo, derom upplyser Kommers-kollegii förut af mig åberopade berättelse, att till Frankrike, direkt från Sverige, ankomna Svenska fartyg utgjorde:

1863	70 om 5,600 nyläster
1864	78 „ 5,675 „

Sådant var förhållandet före traktatens afslutande. Derefter stiger så väl fartygens antal som lästetalet genast högst betydligt. Redan 1865 eller samma år traktaten först tillämpades, utgjorde fartygens antal 108 om 8,291 nyläster; 1866 var detta antal 140 om 9,686 nyläster, och år 1867 har antalet fartyg växt till 200 om 18,939 nyläster. Dessa siffror måste dock något betyda. Nåväl! huru förhåller det sig vidare med vår *indirekta* sjöfart på Frankrike? Jo vi finna här, att alldeles detsamma inträffat som i fråga om den *direkta*. Af Kommers-kollegii berättelse synes nemligen, att antalet svenska fartyg, som ankommit till de Franska hamnarna vid *Kanalen* (jag förbigår här de som ankommit till hamnarna vid Atlantiska hafvet och Medelhafvet) utgjort

1863	48 om 3,852 nyläster
1864	53 „ 4,794 „
1865	74 „ 5,432 „
1866	105 „ 7,321 „
1867	160 „ 15,728 „

samt att antalet i sin helhet af Svenska fartyg från utrikes orter till *alla* hamnar i Frankrike stigit från 98 stycken om 7,881 nyläster, som det utgjorde 1863, till 230 stycken om 22,560 nyläster, hvartill det uppgick 1867. Äfven dessa siffror måtte väl vara talande, då derigenom klart bevisas till hvilken grad våra fartyg, efter traktatens afslutande, haft ökad tillfällen att erhålla frakter till Frankrike.

Detta var nu förhållandet med de till Frankrike *ankomna* Svenska fartyg.

Ungefär enahanda är äfven jemförelsevis förhållandet i afseende å antalet Svenska fartyg, som *afgått* med last från Franska hamnar, ehuru dessa fartygs antal i och för sig är mindre betydligt. Så utgjorde antalet af dessa från de Franska hamnarne vid Kanalen, med last afgående fartyg:

1864	3 om	151 nyläster
1865	4 "	287 "
1866	14 "	767 "
1867	18 "	1,377 "

Således äfven här samma resultat af en högst anmärkningsvärd förändring, sedan traktaten hunnit utöfva sitt inflytande.

Jag har trott mig böra anföra dessa siffror såsom både nödiga och nyttiga, för att kunna bilda sig en sann och sjelfständig öfvertygelse om de verkningar, som den så ofta omtalade och så skeft bedömda Franska handelstraktaten medfört för vårt land. Jag anser dessa siffror ovedersägligen bevisa, att vår handel och sjöfart på Frankrike, som dock näst England är den viktigaste af våra afsättningsorter, betydligt tillvuxit sedan traktaten kom till stånd, och jag vågar djerft påstå, att orsaken härtill måste tillskrivas traktaten, hvars nytta i detta hänseende alltså svärigen lär kunna bestridas af någon, som gjort sig underrättad om förhållandena och som är tillgänglig för skäl och bevis.

Men dessutom visar det sig också, att denna traktat verkat välgörande ej blott på vår handel och rörelse med Frankrike, utan jemväl på vår handel i allmänhet. Värdet af hela vår export utgjorde:

1863	92,524,000 R:dr
1864	94,003,000 "
men uppgick efter traktatens afslutande eller 1865 till	108,086,000 "
1866	107,066,000 "
1867	128,639,000 "

Med undantag af år 1866, då den under samma år rådande allmänna penningekrisen — hvilken likväl berörde oss mindre än andra länder — naturligen måste verka hämmande på handeln, har sålunda vår export befunnit sig i ett jemnt stigande och så tilltagit, att då den år 1864, eller året näst före Franska traktatens afslutande belöpte sig till endast 94,000,000, den deremot år 1867 uppgick till mer än 128,000,000 och således på de tre åren som traktaten egt bestånd, utvisar en tillökning af mer än 34,500,000 R:dr.

Export utmärker likväl afsättning, och afsättning är det yttersta och förnämsta villkoret för all industri och produktion. Men fastän det sålunda icke mera lär kunna förnekas, att vår handel och sjöfart, i främsta rummet på Frankrike, genom den ingångna traktaten fått en mycket

ökad utsträckning, och man äfven, såsom ett faktum, måste medgifva, att vår export till följd deraf stigit ganska betydligt; så vill man kanske deremot påstå, att vår egen industri på samma gång är på väg att gå under genom den svårare täflan, som blifvit föranledd af denna traktat.

Nej, mine Herrar, det är ej så. Det kan visserligen vara möjligt, att en eller annan mindre betydlig fabrik, som numera icke kan bestå i täflan hvarken med den utländska industrien eller med den mycket fullkomnade inhemska, gått tillbaka eller måst upphöra, men våra fabriker i allmänhet visa dock ett successivt stigande, som ej är obetydligt, och som ingalunda vittnar om aftynande och död.

Då emellertid denna våra inhemska fabrikers påstådda undergång skall utgöra "frånsidan af medaljen", såsom man säger, ber jag att med några siffror få visa, att denna s. k. "frånsida af medaljen" visst icke är så afskräckande, som man förmenar, utan tvärtom visar sig ganska tillfredsställande. Några hufvudsiffror äro för detta ändamål tillräckliga.

Tillverkningsvärdet vid våra fabriker uppgick 1864 till 71,088,000 R:dr med en arbetspersonal af 22,918 personer.

Man skulle väl nu tro, att om den tullnedsättning som den Franska traktaten medförde, hade verkat så förstörande på våra fabriker, som man velat påstå, dessas tillverkningsvärde då skulle sjunkit från och med det år, då traktaten trädde i verket. Men så är alldeles icke förhållandet. Detta tillverkningsvärde steg deremot 1865 till 75,810,000 R:dr med 30,085 arbetare och 1866 till 83,748,000 R:dr med 31,322 arbetare. Således har från 1864 till 1866 en ökning af mer än 12½ millioner R:dr egt rum i tillverkningsvärdet för våra fabriker, der äfven arbetarnes antal under samma tid stigit med 2,404 personer, eller med mer än 8 procent. Detta måtte väl visa, att den så illa anskrifna Franska traktaten icke verkat förderfligt på våra fabriker eller för dem medfört någon skada, utan man skulle tvärtom kunna påstå, att den såsom en stimulus eller väckelse till ökade ansträngningar verkat nyttigt äfven på denna gren af vår industri — eftersom dess tillväxt, just efter traktatens tillkomst, varit mer än vanligt betydlig.

Nu är det visserligen sannt, att våra fabrikers tillverkningsvärde under år 1867 något minskats, nemligen från 83 millioner till 79 millioner eller med ej fulla 5 procent. Men ett sådant tillfälligt sjunkande är någonting ganska vanligt, som vid alla så kallade kriser inträffar.

Så sågo vi till exempel under åren näst före 1857, huru under då rådande för oss gynnsamma konjunkturer våra fabriker likasom alla våra andra näringar gingo framåt, men att efter den då inträffade svåra penningkrisen fabrikenas tillverkningsvärde på ett enda år, nemligen 1858, nedgick från 64,000,000 till 52,000,000, eller med ej mindre än 12,000,000 R:dr. På samma sätt visade det sig, att den stora brytningen i penningväsendet, synnerligast i England, åren 1861 och 1862 medförde en minskning i fabrikenas tillverkningsvärde under 1862 och 1863 med omkring 4 millioner för hvartdera året. Det bör således ingalunda förundra, utan är tvärtom ganska naturligt att de hos oss på sednaste tiden inträffade, för industrien missgynnande omständigheter, såsom en vidt utbredd missväxt, den tryckta affärsställningen med mera, äfven måste verka ofördelaktigt på våra fabriker och föranleda ett partielt aibrott i deras fram-

steg. Men detta är ett undantagsförhållande, som otvifvelaktigt skall försvinna på samma gång som de missgynnande omständigheter, hvilka utgöra dess orsak, och det skall då visa sig, att våra fabriksnäringar, hvilkas tillverkningsvärde ännu 1850 utgjorde endast 36,431,000 R:dr, men nu uppgår till omkring 80,000,000 R:dr, och således just under den period, som man så ofta hört omtalas såsom tidpunkten för deras undergång, utvecklat sig på det mest glädjande sätt, ännu alltjemt befinna sig i ett oförminskadt framåtskridande.

Jag anser mig nu först och främst hafva visat, att den Regeringens åtgärd, som den ärade motionären gjort till föremål för sitt klander, haft sin giltiga grund i bindande traktater med andra magter, i ett sundt handelssystemens fordringar och i bestämmelser rörande tullagstiftningen som förut blifvit af båda statsmagterna vidtagna, samt att till följd deraf motionen icke förtjenar något afseende.

Vidare tror jag mig äfven hafva ådagalagt, för hvar och en som vill grunda sitt omdöme på gifna och klara sakförhållanden, att den Franska handels- och sjöfarts-traktaten, så framt den betraktas med afseende å dess verkningar för landet i sin helhet och ej allenast ur synpunkten af ett eller annat lösryckt enskildt intresse, har visat sig vara af väsendtligt gagn för vår handel och vår sjöfart och många af våra viktigaste näringar, utan att vår förädlingsindustri deraf lidit någon skada, och jag kan således, enligt min lifligaste öfvertygelse med lugn bära de förebräelser, som blifvit mot mig riktade för den del, jag haft i samma traktats afslutande.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har icke begärt ordet för att understödja motionärens framställning, ty alltsedan 1867 års riksdag har jag lärt mig inse och vunnit den erfarenheten att det icke låter sig göra att uppnå hvad han åsyftar, utan jag har begärt ordet för att bemöta den föregående talaren, Friherre Gripenstedts illusoriska förhoppningar, hvilka synas mig icke böra blifva helt och hållet obesvarade. Om vi se på förhållandena efter år 1865, det år då den Franska traktaten trädde i verksamhet, så finna vi huru beklagligt och olyckligt allting gestaltat sig inom vårt land; vi finna huru fattigdomen och nöden stigit, huru arbetslösheten tilltagit och huru våra arbetare nu, med tiggarpåsen på ryggen och stafven i hand, måste stryka land och rike omkring för att förskaffa sig det lifsuppehälle hämmade näringar och ett tyuande affärlif icke vidare kunna förskaffa dem. Om man nu också icke vill erkänna, att all denna olycka kommer från afslutandet af den Franska handelstraktaten, hvilket jag för min del icke vill bedöma, ehuru det ena synes nära nog vara en följd af det andra, och om man nu skulle fästa sig vid den tillökning i utförseln som, enligt hvad den sednaste talaren isynnerhet påpekade, skall hafva egt rum sedan traktaten sattes i verket, så frågar jag, hvad få vi väl i utbyte mot denna export af våra redbaraste varor, våra skogseffekter och vår jernstillverkning? Jo, Fransyska fabriksarbeten af ringa eller intet värde, dåliga lyx- och modevaror, viner och öfverflödsartiklar, som bidraga att ännu mera än förut försänka oss i armod och fattigdom. Och hurudant skall väl tillståndet blifva, sedan våra skogar tagit slut, sedan källan till den nu så förökade exporten torkat ut, och då intet återstår,

hvarmed man kan betala dessa artiklar, som då kanske blifvit en nödvändighet för vår befolkning. Mig förefaller det som skulle detta tillstånd blifva förfärligt. För min del tror jag, att, på sednare tider, ingenting varit för vårt fädernesland olyckligare än afslutandet af den Franska traktaten, och att ingen af våra statsmän tillfogat landet större skada än traktatens upphofsman Herr Friherre Gripenstedt, ehuru jag gerna vill medgifva, att han gjort det mot sin vilja, då jag vill älska tro, att han varit fullkomligt öfvertygad om förträffligheten af sina förslag och om nyttan af deras genomförande. Jag kan dock aldrig få den tro att tillståndet hvarken varit, är eller blir så blomstrande, som han utmålade detsamma. Jag har nu icke något vidare att tillägga, då det enda, som möjligen kunde göras, nemligen frågan om åsättande af en registreringsafgift till utgående af alla varor som från främmande länder hit införas, redan uti nästföregående punkt är af Kammaren afslagen. Nu finnes således icke något annat att göra än att tiga och lida.

Herr Johan Olsson: Jag är mycken tack skyldig den talare, som här uppträdde och med en mängd sifferförhållanden belyst den s. k. Franska traktaten och dess verkningar på våra handelsförhållanden med Frankrike, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att jag med min motion icke åsyftat någon förändring i våra handelsförhållanden till nyssnämnda land, utan endast afsett *alla andra* nationer, med hvilka vi *ännu icke* afslutat särskilda handelstraktater, och anhåller jag att, till bestyrkande häraf, få min motion uppläst.

Friherre v. Schulzenheim: Jag kan icke annat än understödja Bevillnings-Utskottets ifrågavarande Betänkande, då numera, såsom i Betänkandet mycket riktigt anmärkes, den af motionären åberopade författningen, som han önskar få upphäfd, redan är både de facto och de jure upphäfd genom flera af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt beslutade tulltaxor. Såvida deremot motionären endast velat och vill sysselsätta sig med en historisk granskning af hithörande förhållanden, kan jag icke förklara honom i den historiska ställning han deruti intager vara annat än i sin goda rätt, ty lika med honom anser jag, att tillkomsten af Kongl. Förordningen den 24 Mars 1865 icke var så alldeles fullt grundlagsenlig. Det var en naturlig följd af den Franska traktaten, att alla de länder, med hvilka Sverige sedermera kunde komma att ingå särskilda traktater, skulle komma i åtnjutande af samma förmåner i handelsförhållanden, som medgifvits Frankrike, och att en för dessa länder förändrad tulltaxa promulgerades i sammanhang med Franska traktaten, derom var tydligtvis ingenting att säga; men *då* funnos och *ännu* finnas länder, med hvilka vi icke afslutat sådana traktater, och att i afseende å dessa länder besluta om tulltaxor emellan tvänne riksdagar och så nära inpå en förestående riksdag, som då var fallet — dertill egde, enligt min uppfattning, Kongl. Maj:t icke full rätt. Jag erkänner, att det var oriktigt, såväl till grundsatsen som tillämpningen, att bibehålla differentialtullar; men fråga är, om det var rätt *att* omförmälda författning utgick, *för så vidt* den kom att beröra nationer, som icke med vårt land ingått handelstraktater.

I afseende nu å sjelfva den mycket omtalade Franska traktaten är det verkligen min fulla öfvertygelse, att den i många fall måste verka välgörande på våra handelsförhållanden i allmänhet, emedan jag tror, att hvarje lättnad, som beredes handeln, hvarje närmande nationerna emellan vid utbytet af deras produkter äfven medför utbyte af andliga och bildningens produkter och sammanknyter nationerna med band af behof och tillgifvenhet, som i kritiska stunder kunna vara af stor politisk betydighet och sålunda medföra fördelar; men det kan jag å andra sidan säga, att, åtminstone hvad beträffar jernhandteringen, som så väl vore i behof af en underlättad afsättning, har Franska traktaten varit af föga betydelse för åstadkommande af lättad afsättning (ehuru jag icke nekar att tonnagesafgiftens nedsättande med 11 R:dr 69 öre per ton äfven i någon liten mån gagnat vår jernimport till Frankrike), ty Franska tulltaxan nedsatte tullen för Svenskt jern endast obetydligt, utan man vet att det endast är genom Franska kejsarens uppfinning af så kallade acquits eller tullrestitutionsbevis, utgörande på samma gång en uppmuntran till export af förädlingsalster och en lättnad för importen af dertill nödvändiga rudimaterier, som Svenskt jern kan till något större belopp skeppas till Frankrike. Den Franska exportören af förädlad metall, såsom lokomotiv, plåt m. m. erhåller nemligen genom försäljningen af sitt exportbevis en icke obetydlig exportpremie och den importören, som minskar tullen å sitt råmaterial genom att liqvidera tullen genom till billigare pris inköpta tullrestitutionsbevis, har äfven vunnit derpå. Detta förhållande, men ingalunda någon genom våra politiska negotiatorer vunnen fördel i Franska traktaten, har orsakat den stigande jernexporten på Frankrike. Kommer fördelen af acquits att borttagas, så upphör all jernexport på Frankrike trots Franska traktaten.

I afseende å förevarande Betänkande åter så tillstyrker jag bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Friherre Gripenstedt: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begärt ordet, men ett par föregående talare hafva dertill gifvit mig anledning, och jag lofvar att så vidt som möjligt fatta mig kort.

Först och främst vill jag hemställa till den värde talaran midt öfver, hvilken satte det betryckta tillstånd, hvori vissa delar af vårt land nu befinna sig, i kausalförhållande till Franska traktaten, om detta påstående verkligen kan vara riktigt, och huruvida icke de omständigheter, hvilka visserligen ej på alla ställen äro sådana, som man skulle önska, på ett ganska naturligt sätt kunna förklaras genom andra orsaker, såsom till exempel de sednare årens missväxt, penningekriser och deraf följande missgynnande konjunkture. Jag kan nemligen icke fatta, huru i hans hembygd, der utan tvifvel en ganska stor nöd för närvarande är rådande, bemälda traktat skulle haft ett så stort inflytande, att nöden deraf skulle vara en följd.

Då här vidare blifvit ådagalagdt och icke kan förnekas, att, efter traktatens afslutande, vår export till Frankrike stigit till mer än 18 millioner R:dr på ett år, och att detta land numera, näst England, utgör förnämsta exportorten för våra produkter, så har samme talare deremot invändt: hvartill tjenar väl denna stora exportsumma, då vi i utbyte mot densamma endast få lyxartiklar? Detta gifver mig anledning att i min

tur fråga hvad vi då i sjelfva verket få för våra exportartiklar. Jo, vi få en fordran, vi få vexas till ett belopp af 18 millioner. Men, mine Herrar, om nu dessa vexas disponeras så, att man för dem köper endast champagne och leksaker, så är detta visserligen illa gjordt och mycket att beklaga, men icke kan lagstiftningen derfor göras ansvarig eller derfor lägga hinder i vägen. Lagstiftningen kan icke komma längre än att bereda våra producenter tillfälle att afsätta sina produkter och få fordringar hos utländingen, men huruvida dessa sedermera användas väl eller illa, till nyttiga eller skadliga ändamål, det är något som beror på den fria viljan, och som hvilar på moralisk grund, men icke på lagstiftningen.

Slutligen ber jag att, på samma gång jag betygar min synnerliga tillfredsställelse öfver den öppna och lojala förklaring angående Franska traktatens verkningar, som Friherre von Schulzenheim nyss angifvit — en förklaring så mycket mer att värdera som den ädle Friherren vid traktatens pröfning var en af dess ifrigaste motståndare — likväl dervid få foga en särskild anmärkning. Talaren yttrade nemligen, att, ehuru traktaten i det hela verkat välgörande, hade likväl den af våra näringar, som mest var i behof af nya afsättningsorter, sedan de gamla på Amerika blifvit stängda, nemligen jernhandteringen, icke haft några egentliga fördelar af Franska traktaten, derfore att författningen brukade kringgås genom utfärdande af s. k. "acquits" eller qvitton, som sedermera transporterades. Jag erkänner, att genom denna omväg, som är mig väl bekant, tullbestämmelserna för jern kunna kringgås, hvilket också rätt ofta lärers ske, samt att i följd deraf, den genom traktaten betingade tullnedsättningen — hvilken dessutom ej var särdeles betydlig, nemligen endast från 7 till 6 francs — ej kunnat utöfva något väsendtligt inflytande på vår jernexport till Frankrike. Men i afseende å den värde talarens förmenande, att jernexporten på Frankrike under sednare åren aftagit, och att man kunde frukta dess fullkomliga upphörande för framtiden, vågar jag hysa en motsatt åsigt, stödd på kunige affärsmäns yttranden; och hoppas jag kunna öfvertyga den ärade talaren, att han häruti misstagit sig, samt att hans farhåga i detta hänseende är ogrundad. Först och främst tillåter jag mig då nämna, att chefen för det handelshus, som för närvarande står betydligt framför alla andra i fråga om jernexport, helt nyligen sagt mig, att afsättningen af Svenskt jern på Frankrike ganska märkvärdigt förbättrats på sednaste tiden, hvaraf också jag sjelf, såsom bruksegare, kommit i erfarenhet. Orsaken härtill kan, äfven enligt hans tanke, visserligen icke tillskrifvas den obetydliga nedsättningen i tullen, hvilken dessutom, såsom nyss är nämnt, kan kringgås, men är dock lätt förklarlig genom den utveckling af rörelsen och affärsförbindelserna med Frankrike i allmänhet, samt den betydliga lättnad i fartygs befraktning till detta land, som af traktaten blifvit en följd. Skulle emellertid icke detta af kompetenta personer uttalade omdöme anses tillfyllestgörande, så kan mitt påstående styrkas jemväl med officiella siffror, ty dessa utvisa, att utförseln af stångjern, som år 1863 utgjorde endast 181,334 centner, så betydligt tilltagit, att den år 1867 uppgick till 356,679 centner.

Då således det torde vara ett obestriddigt faktum, genom siffror bevisadt och af sakkunniga personer bekräftadt, att äfven i detta fall Franska traktaten verkat välgörande, är sådant för mig en ökad anledning till

glädje, och tror jag mig derföre också, på grund af allt detta, kunna temligen lugnt uppbära de förebräelser och det klander, som af personer, hvilka måhända icke alltid äro de bäst underrättade, eller de mest kompetenta att bedöma hithörande förhållanden, nu så lätt och så obesväradt mot mig utslungas.

Herr Hedlund: Då ekonomiska frågor nu äro på tal, hvilka beröra förhållanden, som äfven utom denna församling så ofta varit föremål för uppmärksamhet, kan jag icke undgå att begagna tillfället för att påpeka hvad härutinnan yttras i den af Württembergs "Handels- und Gewerbskammer" nyligen afgifna årsberättelse för år 1867.

I öfversikten öfver det industriela lifvet under år 1867 heter det: "Det gifves kriser i näringslifvet, hvilka åtföljas af större eller mindre skakningar och förmögenhetsförluster för handeln och industrien, men en så allmän stockning jemte kreditrubbing och sysslolöshet i näringarne, som året 1867 företer, torde sällan hafva inträffat, hvarjemte en så stor utsträckning af förfelade skördar, som egt rum i norden och södern af Europa, i Sverige, Ryssland och Ostpreussen, i Levanten, Spanien, Syd-Italien och på Afrikas nordkust, och som stegrats ända till full missväxt och hungerstyfus, icke har sitt motstycke ens under 1817. Och utomdess var det nu, såsom ofta, de politiska farhågorna, hvilka stegrade det ekonomiska betrycket och förstärkte trycket af den genom de missgynnande naturförhållandena inträdda kalamiteten."

I berättelsen omnämnas härefter den besynnerliga fluktuation i penningmarknaden som egt rum från 1866, då bankrönten uppnått den oerhörda höjden af 10 procent, till 1867, då den sjönk ned till 1½ à 2 procent.

Härefter anföres:

"'Economist' karakteriserar den Engelska handels historia under 1867 såsom en oafbruten kedja af uppgörelser, liquidationer, utgiftsminskningar, handelsstockning och allmänt misstroende för framtiden."

Om Frankrike anföres, att, i motsats till den lysande företeelsen vid världsexpositionen å Marsfältet vid Paris, inträffade det på de mest betydande handels- och industriplatser, att talrika industrianstalter inställde sina arbeten och att massor af varor utbjödos *under* tillverkningspriset. — "För att äntligen kasta en blick öfver oceanen, så antecknade Förenta Staternas handelsstånd året 1867 såsom ett af de sorgligaste och minst inbringande, vålladt af ovisshet i finanspolitiken från kongressens sida, af den politiska förvirringen och af årsväxten, som knappast kunde betecknas såsom medelmåttig."

Endast Österrike gjorde härifrån ett undantag. Den ymniga skörden satte detta land i stånd att rädda sig från den ruin, vid hvars rand det befann sig.

Det torde icke vara utan intresse att höra detta omdöme, då man ofta velat uppleta orsaken till betrycket inom vårt eget land i vissa detaljer inom lagstiftningen. Man bör härvid icke förbise två viktiga moment: *dels* att trångmål under samma tid varit rådande inom största delen af den finansiela världen, och *dels* att vi lidit af flera års klen årsväxt. På denna sednare omständighet vill jag särskilt fästa uppmärksam-

heten. Då man, på sätt Herr Jöhns Pehrsson anför, nu ser folket i hans hembygd vandra omkring med tiggarpåsen på ryggen, har detta förhållande sin sorgliga orsak i en klen årsväxt, framkallad af förra sommarens hårda torka, men ingalunda i den Franska handelstraktaten.

Herr Gudmundsson: Herr Talman! Jag har icke tänkt att stiga upp här och tala mot Franska traktaten, utan vill blott korteligen hålla mig till hvad motionären med sitt förslag åsyftat; och synes han mig i detta tydligen peka derpå, att Sverige skulle för framtiden, i afseende å reciprociteten i handelsförhållanden med främmande nationer, med hvilka det ännu icke afslutat särskilda traktater, söka bättre än förut se till godo hvad vårt lands bästa kräfver och utverka åt sig af dessa nationer samma förmåner, som de af oss komma att erhålla. Såvidt jag kan förstå, hafva vi icke alltid förut i detta fall nog bevakat fäderneslandets intressen, och ehuru väl för det närvarande ingenting annat lärer vara att göra än att bifalla detta Utskottets Utlåtande, tror jag dock, att den dag förr eller sednare skall komma, då man skall få ögonen öppna och tvingas att något mera än hittills tänka på Statens finansielt tryckta ställning och de arbetande klassernas bekymmersamma belägenhet.

Öfverläggningen förklarades fulländad och Utskottets hemställan blef af Kammaren bifallen.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades Herr Indebetou, Herr Friherre Koskull och Herr Jonas Andersson, hvardera under tio dagar från och med den 8 innevarande månad.

Kammarens ledamöter åtskiljdes nu kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m., men sammanträdde åter:

Kl. 6 e. m.

§ 9.

Fortsattes behandlingen af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 2, angående tullbevillningen.

Punkten 3.

Herr Grafström: Under nuvarande förhållanden kan det ej falla mig in att taga Kammarens tid i anspråk, för att söka utverka en ändring i det slut, hvartill Bevillnings-Utskottet uti dess Betänkande kommit med afseende på min motion, utan det är hvad Utskottet sagt i sista raderna af Betänkandet i föreliggande punkt, som föranledt mig att nu begära ordet. Der står nemligen, att "den af Herr Grafström ifrågasatta förändring, hvad angår den hufvudsakliga artikeln apotheksvaror, skulle lemna näringsidkarne rätt att införa dylika varor, under det samma rätt

för vetenskapsmän gjordes beroende af särskild pröfning och för andra medborgare alldeles icke vore medgifven.“

Det synes af dessa rader framgå, som om jag genom min motion velat utestänga vetenskapsmän från åtnjutande af samma rättigheter eller förmåner, som genom densamma skulle tillkomma näringsidkare. Hvar och en, som tagit närmare reda på min motion förlidet år och diskussionen derom i denna Kammare, torde dock inse att detta icke kunnat vara mitt syfte. Nej, det är den *nu* gällande tulltaxerubriken, som inskränker vetenskapsmäns naturliga rätt i det öfverklagade fallet. Gerna hade jag velat i min motion förbättra vetenskapsmännens ställning härutinnan, men då det var mig omöjligt att redigera en kort rubrik i tulltaxan *så*, att sedan de, i den nuvarande, omnämnda auktoriteterna: Sundhets-kollegium, Vetenskapsakademien och vederbörlig Universitetsfakultet, derur blifvit borttagna, tulltjenstemännen kunde förstå hvad som menades med det ganska sväfvande uttrycket: vetenskapsmän! — så återstod mig intet annat än att såsom industriidkare efter bästa förmåga söka befordra industrien till sin rätt, öfverlemnande åt andra med större förmåga eller åt framtiden att med atseende å vetenskapsmännen åstadkomma samma slags förbättring och hvilken dock fanns i min motion för fjolåret. Jag tror ej, att någon, som för öfrigt gillar motionens allmänna syfte, kan bestrida att genom densammes antagande en högst önskvärd och ganska väsendtlig förbättring vore åstadkommen.

Jag vågar derföre påstå, att, om Utskottet behagat förorda bifall till min motion, dermed dock skulle hafva vunnits mycket godt. Man kan visserligen säga, att det i allmänhet icke är nog, att man genom modifikationer söker förbättra absurda lagbestämmelser, utan att de böra helt och hållet utplånas, enär man genom försök att modifiera dem endast skulle komma från den ena absurditeten till den andra. Detta torde äfven — jag medger det — kunna i visst hänseende tillämpas på min motion, som obestriddigen innefattar en försämring af det förslag, jag i enahanda syfte framställde vid förra riksdagen, men jag ansåg mig, sedan jag i fjol misslyckats med en motion, som var fullt konsekvent, i år böra söka åvägabringa *någon* förbättring, äfven med fara, att, såsom nu skett, beskyllas för bristande konsekvens.

Jag vill emellertid icke göra något yrkande härom utan underkastar mig mitt öde och beklagar endast, att Utskottet icke ansett sig kunna förorda bifall till motionen, åtminstone i afseende på kemiskt-tekniska preparater, hvilken rubrik i fjol helt säkert vunnit Riksdagens bifall, om ej Utskottet då, utöfver motionens syfte, hade förordat *tullfrihet* i punkten.

Herr Tranchell: Då motionären sjelf ej framställt något annat yrkande, än hvad Betänkandet innehåller, skall jag inskränka mig till att bemöta den af honom gjorda invändning, att Utskottet skulle hafva oriktigt uppfattat hans förslag, då det säger, att enligt detsamma rätten att införa apotheksvaror blefve för vetenskapsmännen beroende på en särskild pröfning af vissa auktoriteter. Har motionären haft någon annan mening än denna, så beklagar jag, att han så otydligt uttryckt densamma. Så vidt Utskottet kunnat fatta, synes nemligen motionen icke afse någon egentlig rubbning af nu gällande stadganden i förevarande hänseende för

andra än näringsidkare, åt hvilka den velat bereda rätt att införa apotheksvaror utan någon slags inskränkning.

Af Betänkandet framgår ganska tydligt, att Utskottet i själfva verket ansluter sig till de åsigter i frågan, som af förra Riksdagens Bevillnings-Utskott blifvit uttalade, ehuru Utskottet af grannligheten mot Riksdagen icke ansett sig böra förnya ett förslag, som så nyligen blifvit af båda Kamrarne afslaget.

För öfrigt tror jag för min del, att, ehuru en tulltaxa i allmänhet ej kan sägas vara den rätta platsen för bestämmelser angående den ena eller andra medborgarens rätt att handla med vissa slag af varor, det nuvarande stadgandet rörande apotheksvaror utan olägenhet kan kvarstå deri, åtminstone till dess man hunnit utarbete en allmän och fullständig författning angående handel med gifter, enär fruktan för dylika ämnens spridande syntes vara den hufvudsakliga anledningen till det motstånd, Utskottets vid förra riksdagen framställda förslag rönte.

Då, såsom nämndt, motionären själf ej framställt något yrkande i motsatt syftning, förmodar jag, att Kammaren bifaller Betänkandet i denna punkt.

Vidare anfördes ej och Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Bifölls.

Punkten 5.

Herr P. Olsson: Jag ber att få taga Kammarens tid i anspråk för att fästa uppmärksamheten vid anledningen till min ifrågavarande motion. Såsom bekant, är i tulltaxan stadgad *en* tull för raffineradt socker och en annan för oraffineradt. Bestämmelserna härom äro emellertid ej tydligare, än att de gifva, om ej anledning, så åtminstone tillfälle dertill, att samma slags socker förtullas för olika tullpriser vid olika tullplatser.

En slags petition, innehållande intyg härom, har kommit mig tillhanda från flera handlande, hvilka deruti uttala deras erfarenhet af nämnda förhållande. Denna otydlighet i tulltaxan har ock gifvit anledning dertill, att en tullkammare, oviss om den rätta tullbehandlingen deraf, insändt några sockerprofver till General-tullstyrelsen, som åter i sin ordning underställt saken Teknologiska Institutets bepröfvande; och en professor der, Clemens Ullgren, har afgifvit det utlåtande, att profven *närmast liknade* s. k. farinsocker. Han kunde således efter en vetenskaplig undersökning ej komma till annat resultat än ett approximativt bestämmande af sockrets beskaffenhet.

Detta var emellertid tillräcklig anledning för General-tullstyrelsen att utfärda ett cirkulär till samtliga tullkamrarne, deruti dessa för enhets vinnande ålades att behandla dylikt socker såsom raffineradt. Följden har blifvit den jag nämndt, att sockret förtullats till olika priser vid olika tullkammare.

Jag tror derföre, att det ligger i General-tullstyrelsens eller tulltjenstemännens eget intresse, på samma gång som det är af vigt för sockerimportörerne, att ett förtydligande i detta afseende göres i tulltaxan, så att ej samma vara kan komma att underkastas olika tullbehandling. Detta har varit orsaken, hvarföre jag väckt motionen.

Nu har likväl Utskottet uttalat den åsigt, att det ej vore svårt att bedöma, huruvida socker är raffineradt eller oraffineradt. Det är visserligen möjligt, att Utskottet egt eller eger den förmåga härutinnan, som General-tullstyrelsen saknar och som Teknologiska Institutet ej med säkerhet besitter. Dock återstår i allt fall ovissheten, huru sockret skall tullbehandlas.

Jag har med detta anförande icke afsett annat än att få detsamma i protokollet anteckadt och anhåller, att deruti äfven måtte intagas ofvannämnda petition:

“Till Riksdagsfullmäktigen i Andra Kammaren Herr P. Olsson.

Enär vi anse ett förtydligande af tulltaxan angående sockertullens tillämpning, — hvarom H. H. vid riksdagen väckt motion, — vara högst nödvändigt under nuvarande förhållanden, då hvarken den utländske köpmannen eller den Svenske importören hafva någon tillfällig under rättelse om huru hög tull pudersocker drager, vilja vi som stöd för H. H:s motion lemna följande upplysningar, nemligen att pudersocker, benämndt dels farin, dels råsocker, köpt i utlandet, som vid härvarande tullkammare blifvit nekadt att införtullas efter den lägre, för råsocker bestämda tullen, hafva vi låtit sända till andra städer såsom Malmö och Landskrona, hvarest det utan ringaste protest blifvit införtulladt med 10 öre per *℔* och kunna vi dessutom tillhandagå med såväl tullräkningar som ock profver på varan. Som tillägg få vi dock nämna, att dessa förhållanden varit periodiska på så sätt, att under förra året kunde vi under en kort tid äfven här i Helsingborg införtulla för 10 öre sådant socker som både förut och sednare icke gått in här under 14 öre; likaledes har förhållandet varit upprepade gånger i Landskrona, der aldeles samma slags socker åtskilliga tider gått in för 10 öres tull, åter andra ej under 14 öre. Sednast och under Januari månad hafva vi i Malmö införtullat vårt pudersocker med 10 öre.

Denna lagens olika tillämpning har föranledt handelshus i Köpenhamn att begagna de gynnsamma perioderna för införtullning — i stad, der den lägre sockertullen tillämpats, — af större partier af förenämnda socker, som sedan sålts i de städer, der den högre tullafgiften af 14 öre för samma vara beräknades. Dessutom har den åstadkommit en massa reexporter och trakasserier, obehag och förluster, hvadan det vore önskvärdt, om Riksdagen vidtoge någon åtgärd, så att icke hvarje tullförvaltare skulle nödgas tyda detta lagrum efter sin egen åsigt.

Helsingborg den 27 Februari 1869.

Riktigheten af förestående intygas.

<i>Otto C. Kiellman.</i>	<i>N. Persson.</i>	<i>Joh. Hallberg.</i>
<i>Petter Månsson.</i>	<i>Axel W. Pihl.</i>	<i>A. Nilsson j:or.</i>
<i>Joh. Ahlbom.</i>	<i>N. P. Nyborg.</i>	<i>Sylvan & Quibelius.</i>
<i>A. F. Möller.</i>	<i>Carl Aug. Davidson.</i>	
<i>Nelson & Bond.</i>	<i>Carl M. Elfman & C:o.</i>	

som ådagalägger, att, äfven *efter* det General-tullstyrelsen utfärdat dess cirkulär till tullkamrarne, den olika tullbehandlingen af sockret egt rum.

Jag afstår från yrkande på återremiss eller afslag å Betänkandet derföre att jag hoppas, att, såvidt det står i General-tullstyrelsens magt, rättelse i det öfverklagade förhållandet ändå skall åstadkommas och det-samma, sedan vid en stundande riksdag frågan blifvit närmare utredd, skall afhjelpas.

Herr Tranchell: Då jag varit ledamot i den afdelning af Utskottet, hvarest nu föreliggande fråga behandlats, och densamma rörer ett förhållande, i hvilket jag är personligen intresserad, anser jag mig böra tillkännagifva, att jag icke deltagit i beslut om afdelningens, af Utskottet godkända förslag; och vill, i anledning af motionärens yttrande, blott erinra derom att, äfven om, vid en eller annan tullkammare, farin införtullats såsom råsocker, det deraf alldeles icke följer, att de tvänne sockerslagen icke *kunnat* särskiljas, om behörig omsigt blifvit använd. Det är äfven tydligt, att dylik införtullning icke egt rum, såvida varan angifvits under sin rätta benämning.

Efter denna öfverläggning bifölls Utskottets förslag.

Punkten 6.

Herr Grafström: Det lärer väl ej hjälpa att uppträda till försvar för mitt förslag i denna fråga, då Kammaren ådagalagt så stor benägenhet att följa Utskottets fingervisning, men jag kan likväl icke undertrycka min förvåning deröfver, att Utskottet icke ingått i en närmare granskning af de förhållanden, motionen afser.

Utskottet säger endast, att det "visserligen icke kan underkänna riktigheten af det uppgiåna förhållandet, men då, enligt Kommerce-kollegii berättelser, tullen å artiklarne tran och späck lemnat år 1867 en inkomst af 15,791 R:dr, och af dessa berättelser icke låter sig urskiljas, huru stor del af denna inkomst härflutit särskildt från den till tullfrihet föreslagna artikeln späck, samt då anledning, Utskottet veterligen, icke förefinnes att antaga, det genom medgifvande af den föreslagna tullfriheten någon afsevärd industri för trankokning skulle inom landet framkallas, finner sig Utskottet" etc.

Hela vår tull-lagstiftning hvilar likväl på den princip, att råvaror skola vara tullfria och deremot bearbetade varor beläggas med tull i samma mån, som de äro mera bearbetade och således dyrbarare. Nu erhålles af 100 *℔* skälspäck ungefär 71 *℔* tran. Då tullen är för båda dessa varor 1 öre per *℔*, så inträffar således, att 100 *℔* tran, hvars inköp spris naturligtvis är högre, kosta i tull 1 R:dr, då deremot de i späcket innehållna 71 *℔* tran äfven kosta 1 R:dr eller något öfver 1,4 öre per *℔*. Här af synes, att trankokningen inom landet måste, för så vidt införtulladt späck skall dertill användas, försiggå under högst ogynnsamma förhållanden, då

för den i späcket innehållna tranen måste betalas 40 öre mer per centner i tull än för färdig tran och arbetskostnad m. m. tillkomma.

Tran införes i ej obetydlig myckenhet från våra grannländer Finland och Danmark, och det kan ej annat än vara att beklaga, att ej trankokerier anläggas äfven inom vårt land. Späck införes deremot nu ganska litet, och skälet härtill finner man deri, att, utom det att denna vara drager lika hög tull som den dyrbarare tranen, det tillkommer en annan omständighet, som fördyrar späckets användande, nemligen att kärbottnarne skola vid förtullningen uppslås samt späcket urpackas och åter inpackas.

Utskottet har för dess afstyrkande af motionen icke egentligen anfört något annat skäl än det, att af Kommerce-kollegii berättelser det icke låter sig urskiljas, huru stor del af tullinkomsten härflutit särskildt från artikeln späck.

Det är således derföre, att under *en* rubrik blifvit sammanförda tvänne olika artiklar, som man vill afslå en så billig och rättvis begäran, som den att tulltaxan måtte blifva mera konsekvent och fullständigt genomföra den deruti rådande principen, att råvaror äro fria från tull och endast bearbetade varor dermed belagda. Nu tror jag likväl mig icke sakna fog att begära afslag å Betänkandet och bifall till motionen. Tullen på späck är ju dessutom endast 1 öre per *℔*, och det går sålunda icke ut på några farliga summor. Jag tager mig derföre friheten hemställa, att Kammaren behagade biträda min motion och afslå Utskottets Utlåtande i föreliggande punkten.

Herr Tranchell: Jag kan ej neka till, att motionären har rätt i det afseendet, att lagstadgandena i fråga om tullen i allmänhet äro sådana, att råvaror äro fria från tull och endast förädlade varor tullbelagda. Utskottet skulle hafva följt denna grundsats äfven i förevarande fall, om icke de båda nu ifrågavarande artiklarne vore i tulltaxan sammanförda, så att man icke kunnat utröna, huru stora qvantiteter af hvardera artikeln införts, och då de tillsammans inbringat ett ej obetydligt tullbelopp och Utskottet under förevarande omständigheter tvekat att föreslå förändringar medförande en förminskning i Statens inkomster, har Utskottet ansett sig icke böra tillstyrka motionen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Hvad Utskottet i denna punkt hemställt blef af Kammaren bifallet.

Punkterna 7—8.

Utskottets förslag bifollos.

Vid Utskottets *slutliga anmälan*, å sid. 11 af Betänkandet, lät Kam-maren bero.

§ 10.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 3, i anledning af väckta motioner rörande dels nedsättning af det enkla brefportot och af-

giften för sluten rekommendation, dels utbytande af tidningsstämplingsafgiften mot lämpligt postporto.

Punkten 1.

Härvid yttrade:

Herr Beronius: Jag kan icke annat än uttrycka mitt beklagande deröfver, att Utskottet icke funnit skäl fästa något afseende vid min förevarande motion. Den deri omhandlade frågan har varit å bane icke en utan flera gånger tillförene såväl under de gamla ständsriksdagarnes som den nuvarande representationens tid. Jag tror, att Bevillnings-Utskottet redan med anledning häraf bort taga ämnet i något närmare begrundande, än som synes ligga i det korta non possumus, hvarmed motionen blifvit affärdad. Ser man på de skäl, Utskottet för sitt afstyrkande anført, så lærer såsom det ojemförligt vigtigaste få betraktas den till 200,000 R:dr beräknade förlust, som Postverket, efter Utskottets förmenande, skulle genom den ifrågasatta nedsättningen komma att lida. Denna befarade förlust har tydligen afskräckt Utskottet från att egna förslaget någon vidare uppmärksamhet. Vid närmare granskning torde dock detta skäl förlora rätt mycket af sin afskräckande kraft. Ty om man skulle antaga såsom ovilkorligen giltigt, att postportot ej kunde nedsättas, utan att en minskning i postintraderna skulle uppstå motsvarande nedsättningens belopp, så skulle vi sannolikt af finansiella skäl aldrig kunna på allvar ifrågasätta portots nedsättande, huru önskvärd en sådan åtgärd ur andra synpunkter än kunde förefalla. Men lyckligtvis har man ur denna beräkning uteslutit en faktor, som likväl är af största betydelse, nemligen brefantalets ökning genom nedsättning af brefportot. Detta förhållande är ett faktum, bekräftadt af alla länders erfarenhet, vår egen inclusive. Jag hade i betraktande häraf föreställt mig, att den ifrågavarande förlusten borde kunna sättas vida lägre än Utskottet gjort, äfvensom att densamma antagligen kommer att år från år minskas. Och i hvilket fall som helst är det i motionen påpekadt, att Postverket ingalunda saknar medel att möta de möjliga förlusterna, äfven om de beräknas till det här angifna maximibelopp.

Jag kan omöjligen inse orsaken, hvarföre brefvexlingen här i landet skulle vara mindre liflig än i andra länder, om nemligen sådant ej får antagas bero derpå, att postportot här verkligen är högre än annorstädes. I motionen äro i fråga härom framlagda några statistiska data, om hvilka Utskottet emellertid icke synes hafva tagit kännedom. "I Sverige skrefs år 1865 ej fullt 2 bref på hvarje individ af landets innevånare, då under samma tid i Preussen skrefs 8,55, i Österrike 3,57, i Frankrike 8,50, i England 27,00 och i vårt grannland Danmark omkring 4 bref på hvarje inbyggare, hvilket är så mycket mera anmärkningsvärdt, som folkets skrifkunighet i vårt land fullt torde kunna mäta sig med de öfriga här nämnda och öfverträffa åtminstone ett par af dem. Någon annan grund än det höga postportot torde alltså icke kunna andragas för den jemförelsevis oansenliga brefvexlingen; och en i detta afseende anställd jemförelse bekräftar äfven detta antagande, i det att deraf visar sig, att då det enkla brefportot i Sverige bestiger sig till 12 öre, detsamma i Danmark utgör 8 öre,

i Tyskland 9 öre, i Frankrike 10 öre samt i England pennyn eller ungerär 7 öre.

När man således vet, att brefportot här är jemförelsevis högt, men att deremot brefvexlingen befinner sig på en ganska låg ståndpunkt, samt tager i betraktande, att ett af hufvudföremålen för postanstaltens verksamhet måste bestå i att underlätta tankeutbytet, och dymedelst verka såsom en kulturanstalt, så framstår det klart, att en nedsättning till 10 öre, af det enkla brefportot skulle vara af verkligt gagn, och den borde så mycket mindre möta något hinder, vid det förhållande att, på sätt jag redan haft äran nämna, postverket är i besittning af tillräckliga medel för att kunna möta den minskning i inkomster, som af åtgärden till en början torde blifva en följd.

Jag hemställer af dessa skäl om afslag å Utskottets Betänkande och bifall till motionen.

Herr *Östman* förenade sig i detta anförande.

Herr Friherre Alströmer: Lika med den föregående talaren hyser jag den åsigt, att en nedsättning af brefportot vore särdeles gagnande, och att en sådan åtgärd förr eller sednare kommer att vidtagas, men om rätta tidpunkten derför nu är inne, det vågar jag draga i tvifvelsmål. Bevillnings-Utskottets förevarande Utlåtande stödjer sig på det i samma ämne vid förra riksdagen afgifna, hvilket af båda Kamrarne godkändes; och det har derföre icke behöft att vidlyftigare än som skett affattas. Det må medgifvas, att hvad motionen innehåller om den ringa brefvexlingen i vårt land är riktigt, men för min del föreställer jag mig, att en ökad liflighet i detta hänseende vida kraftigare befordras genom att göra postanstalterna tillgängligare och bekvämligare för allmänheten samt postbefordringssystemet i allmänhet ändamålsenligare och bättre, än genom brefportots nedsättning. Och *det* måste jag, vid sådant förhållande, synnerligen fästa mig vid, att genom sådan nedsättning och den deraf uppkommande minskning i postintraderna, Postverket skulle beröfvas största delen af de tillgångar, med hvilka det hitintills kunnat bestrida utgifterna till inrättande af nya postanstalter och postbefordringens förbättrande; hvarföre jag ock för det närvarande måste motsätta mig motionärens ifrågasvarande förslag och yrka bifall till Betänkandet.

Herr Friherre v. Schulzenheim: Äfven jag måste tillstyrka bifall till förevarande Betänkande. Ehuru jag gerna skulle se, att decimalsystemet finge användning i detta fall och gerna medgifver, att det i motionen föreslagna postporto är bekvämare och lämpligare än det nu stadgade, bör man likväl icke förgäta, att här föreligga tvänne motioner, hvilka omöjligen kunna på samma gång bifallas, då ett bifall till den ena, eller postportots ifrågasatta nedsättning från 12 till 10 öre, skulle medföra en nedsättning i Postverkets inkomster af ungefär 200,000 R:dr. Det är, efter min tanke, en riktig anmärkning, att skilnaden emellan 12 och 10 öres postporto icke utöfvar ett inflytande på lusten att skrifva bref, som i någon mån kan jemföras med hvad närbelägenheten af postanstalterna samt postgångens bekvämlighet och snabbhet m. m. sådant på detta förhållande inverka.

På fråga härom ber jag att få erinra om ett förhållande, som åtminstone för de äldre riksdagsmännen icke torde vara obekant. Den betydliga kassa, hvaröfver Postverket, på sätt motionären uppgifvit, förfogar, har nemligen tillkommit genom öfverskottet på de influtna rekommendationsafgifterna, hvilka på sednare tider till följd af postbefordringens ökade säkerhet, allt mindre behöft användas till sitt egentliga ändamål, eller betäckande af de förluster, som Postverket genom sin garanti af penningeförsändningar kunde komma att vidkännas. Vid sådant förhållande synes det mig till principen riktigare, att hvad i andra punkten afhandlas om nedsättning af rekommendationsafgifterna vunne bifall, än att en nedsättning i det enkla postportot för närvarande egde rum; och får jag alltså hemställa om bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Vougt: Jag vill ej förneka giltigheten af de anmärkningar som riktats emot den ifrågavarande motionen; och jag antager äfven, att, i händelse af portots nedsättning från tolf till tio öre för enkelt bref, ingen så väsendtlig tillökning i brefvexlingen under den närmaste framtiden uppkommer, att ej någon minskning uti Postverkets beräknade årsinkomster kan blifva följden af åtgärden. Emellertid kan jag icke underlåta att framhålla önskvärdheten deraf, att vid upptagandet af dylika afgifter som brefportot man, så vidt möjligt är, må tillämpa decimalsystemet; hvarigenom, i det fall hvarom här fråga är, icke blott lättnader bereddnes åt den korresponderande allmänheten, utan äfven besparingar å kostnaderna för räkenskapsföring och kontroll inom postförvaltningen borde kunna vinnas. Härforutan ligger efter min uppfattning ett icke oväsendtligt skäl till nedsättningen deruti, att en ganska betydlig del af den så kallade lösbref-korrespondensen i vissa landsorter, hvaraf inkomsten, utgörande tre öre för hvarje bref, förr uteslutande tillgodokom postförvaltarne, numera, till följd af förändrade postlinieregleringar och inrättandet af smärre postanstalter utefter jernvägarne, måste vidkännas en fyra gånger högre portoafgift; hvilket synes mig vara nog mycket betungande, helst Staten deraf hemtar en otvifvelaktigt med hvarje år stigande inkomst, hvilken, såsom jag tillåtit mig erinra, förut tillföll enskilde tjenstemän. Att nu, i strid mot Bevillnings-Utskottets, utan alla reservationer, afgifna Betänkande, yrka bifall till motionärens framställning, anser jag likväl vara utan ändamål, och vill således icke göra ett sådant yrkande, men deremot vågar jag hysa den grundade förhoppningen, att reformen, såsom i högsta grad önskvärd, ej måtte alltför länge låta vänta på sig.

Öfverläggningen förklarades fulländad. I öfverensstämmelse med de yrkanden som derunder blifvit gjorda, framställde Herr vice Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets förslag som jemväl på afslag derå och godkännande af Herr Beronii motion. Då svaren å dessa propositioner utföllo med blandade ja och nej samt votering begärdes, så blef för omröstnings anställande följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen.

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i 1:sta punkten af dess Betänkande N:o 3,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat nedsättning från 12 till 10 öre riksmünt af det enkla brefportot för inrikes brevexling.

Omröstningen utvisade, efter sedlarnes öppnande och hopräkning, att 111 ledamöter röstat ja och 28 nej. Kammaren hade följaktligen bifallit Utskottets hemställan.

Punkten 2.

Herr Statsrådet v. Ehrenheim: Ehuru jag likasom Utskottet finner det vara önskvärdt, att utvägar vidtagas för att underlätta rekommendation af penningebref och dermed Postverkets kontroll öfver sådana brefs befordring, så kan jag dock icke neka, att en nedsättning i rekommendations-afgiften under närvarande förhållanden väcker åtskilliga betänkligheter hos mig. Då nämnda afgift år 1867 nedsattes från 35 till 24 öre, så medförde denna nedsättning en minskning i Postverkets inkomster af omkring 30,000 Riksdaler; och den minskning, som af den nu föreslagna nedsättningen från 24 till 18 öre ytterligare skulle följa, beräknas af Utskottet till omkring 13,000 Riksdaler. Beslutas nu denna nedsättning, skulle således under loppet af mindre än tre år Postverket lida en minskning i sina inkomster af icke mindre än 43,000 Riksdaler, hvilket kunde blifva så mycket kännbarare, som afgifterna för utländska bref genom åtskilliga på sednaste tiden ingångna konventioner med främmande magter blifvit nedsatt. Väl har genom en af dessa konventioner kostnaden för postbefordringen äfven minskats, men verkan af de vidtagna åtgärderna på Postverkets ställning kan ännu icke bedömas. Det är visserligen sannolikt, att en nedsättning i rekommendations-afgiften skall medföra tillökning i de rekommenderade breffvens antal, men ovisst är dock, om det blifver i så betydlig grad att det ersätter nedsättningen. Således, och då det för en anstalt sådan som Postverkets är nödvändigt att tillse, det inkomsterna äro tillräckliga icke endast för de behof, som redan finnas, utan äfven för anstaltens ändamålsenliga och tidsenliga utveckling, så måste jag för min del afstyrka den nu föreslagna nedsättningen, helst som den icke synes för den brevexlande allmänheten vara af någon särdeles betydenhet, ty de personer, som försända rekommenderade bref i större mängd, befinna sig i den affärsställning, att den nuvarande afgiften icke för dem kan kännas dryg, och icke heller bör den kunna göra det för dem, hvilka icke annat än undantagsvis behöfva i detta afseende anlita Postverket.

Herr Hessle: Herr Talman! Mine Herrar! Med anledning af detta Utlåtande tillåter jag mig den friheten att fästa Kammarens uppmärksamhet på den omständigheten, som deruti äfven omnämnes, att afgiften för postanvisning redan är satt till 20 öre. Då nu penningeförsändelsers befordrande genom postanvisning är ett ganska godt sätt att förekomma stölder och dessutom äfven medför mycken lättnad och bekvämlighet i affärlifvet, så synes det vara oegentligt att sätta afgiften för sluten rekommendation lägre än för postanvisning. På grund häraf och för den hän-

delse Kammaren beslutar den af Utskottet föreslagna nedsättningen af afgiften för slutna rekommendation till 18 öre, så hemställer jag, att afgiften för postanvisning äfven måtte nedsättas till samma belopp.

Herr Wedberg: Enligt min uppfattning vore det lämpligare att nedsätta rekommendations-afgiften endast till 20 öre. På sednare åren hafva nemligen postanvisningarne, hvilka nu utfärdas af hvarje postkontor i åtminstone de större städerna, verkat derhän, att rekommendations-afgifterna faktiskt nedgått till sistnämnda belopp; och genom att fastställa detta skulle således inkomsten för Postverket i verkligheten icke blifva mindre än nu. Men då Utskottet emellertid föreslagit nedsättning till 18 öre, och jag icke vill splittra meningarne, samt jag dessutom är öfvertygad att man genom nedsättningen alltid skall få allmänheten att mer än nu rekommendera smärre penningförsändelser och derigenom trygga sig sjelfva för förluster; af dessa och kanske äfven flera skäl tror jag det vore ganska klokt att antaga Utskottets förslag, hvarå jag derföre vördsamt yrkar bifall.

Herr Åke Andersson: Jag tror, att Utskottet i denna fråga bort handla i konsekvens med sitt Utlåtande i föregående punkt. I närvarande tid, då vi se att Statens debet och kredit icke gå ihop, utan vi tvärtom hafva att befara en icke obetydlig brist, tror jag icke det är skäl att ens till någon del tillstoppa de inkomstkällor, som nu stå oss till buds. För öfrigt tror jag icke, att den nuvarande afgiften af 24 öre för slutna rekommendation kan anses vara för hög. Vi skola komma ihåg, att Postverket har ansvarsskyldighet för brefvens innehåll till och med 150 Riksdaler, och jag tror då icke, att den enskilde brefafsändaren skall så noga se på 6 öre mer eller mindre, då han vet sig hafva säkerhet för brefvets innehåll.

Utskottet har nu sagt, att denna nedsättning skulle icke minska Postverkets inkomster med mera än 13,000 R:dr. Ja väl! detta är icke någon stor summa och betyder icke heller att fylla uti den mer och mer utvidgade statsäcken, men då de äro behöfliga och icke kunna undvaras der, få de väl ersättas på annat sätt, vare sig genom lån eller bevillning, och då måste allmänheten betala den i stället för att den nu utgår ifrån af-färsmännen eller de andra personer, som begagna sig af den slutna rekommendationen. Då en sådan förändring emellertid icke synes mig öfverensstämma med billighetens fordran, så kan jag för min del icke annat än yrka afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Johannes Andersson: Då vi veta, att kommunikationerna numera äro lättade, och att posten i allmänhet icke vidare transporteras på landsvägskärrorna utan i stället på jernvägstågen, så synes det mig vara riktigt, att postafgifterna äfven så mycket som möjligt nedsättas ifrån sina förutvarande belopp; och jag är derföre Utskottet mycket tacksam för dess förevarande förslag, till hvilket jag således med nöje vill yrka bifall.

Herr Friherre Alströmer: Herr Talman! Mine Herrar! Då af de uppgifter Utskottet erhållit, framgick, att en nedsättning af afgiften för slutna

rekommendation från 24 till 18 öre icke skulle medföra annan förlust för Postverket än en eventuel minskning i inkomsterna af omkring 13,000 riksdaler, hvilken Utskottet dock trodde skola genom ett ökad begagnande af rekommendationen ifrån allmänhetens sida snart försvinna, så ansåg Utskottet det icke vara äfventyrligt att föreslå denna nedsättning. Hvad den förste ärade talaren upplyste, att underhandlingar med Nordtyska förbundet och fördrag med andra främmande magter skulle verka en nedsättning i Postverkets inkomster, kunde icke inom Utskottet tagas i betraktande, emedan Utskottet icke hade sig sådant bekant; jag medgifver emellertid vigten af detta skäl och likaså af behovet för Postverket att ega medel för bekostande af tidsenliga förbättringar. Men då Utskottet, såsom jag redan antydtt, trodde, att genom den föreslagna nedsättningen i afgiften skulle uppstå ett flitigare begagnande af slutna rekommendation, och allmänheten icke, såsom nu alltför ofta är händelsen, skicka penningar i orekommenderade bref, hvilket visat sig för postbetjeningen särdeles frestande till att icke frambära sådana bref, samt det å andra sidan äfven ansågs bättre att söka förekomma nämnda olägenhet på detta sätt, än genom ett jemväl ifrågasatt lagförbud mot penningars försändning i orekommenderade bref; så tror jag icke det vore någon fara vid att tillstyrka Utskottets hemställan härom, hvilken jag derföre anser att vi kunna bifalla.

Herr Wijk: Herr Talman! Mine Herrar! Om Bevillnings-Utskottets uppgift skulle vara att utan hämsyn till andra förhållanden endast på grund af väckta motioner föreslå nedsättning i nu gällande porto och rekommendationsafgifter, så medger jag, att den föregående talarens beskyllning för inkonsequens kunnat vara berättigad. Men då Utskottet på samma gång måst taga i betraktande de uppföringar för Postverket, som med en sådan nedsättning äro förenade, tror jag, att Utskottets åtgärd låter sig väl försvara. Utskottet har nemligen afstyrkt en nedsättning i det enkla portot från 12 till 10 öre, af skäl att en sådan nedsättning, åtminstone till en början, skulle för Postverket medföra en minskning i inkomster af omkring 200,000 R:dr årligen, hvilket Utskottet, då Postverkets stat för närvarande ej visar något överskott, ansett omöjligt att tillstyrka. Hvad deremot nedsättning i afgiften för slutna rekommendations-afgift från 24 till 18 öre beträffar, så skulle en sådan åtgärd, enligt Poststyrelsens uppgift, icke medföra större minskning i inkomst än med 13,000 R:dr om året, ett belopp som genom ökad användande af den slutna rekommendationen snart skulle kunna ersättas.

Det är mycket taladt om åtskilliga lättnader, som på sednare tider gjorts i och för penningeförsändningar såväl genom nedsatta rekommendations-afgifter som genom postanvisningar; men då man emellertid känner de konservativa vanorna hos den del af allmänheten, som oftast afsänder smärre summor, så må man ej undra på, att dessa anvisningar, för hvars erhållande fordras korrespondentens närvaro å postkontoret, hittills icke kommit till någon större användning. En liten summa afsändes ännu vanligen i flera smärre sedlar, hvarigenom brefvet får en viss tjocklek, som väcker brefbärarens uppmärksamhet och lätt förleder honom att tillgripa innehållet, då detta icke är rekommenderadt. Det vore derföre

skäl att på något sätt söka förmå allmänheten att vid dylika försändningar begagna slutet rekommendation, och jag tror, att Utskottets förslag skall verka derhän, hvarföre jag för min del värdsamt anhåller om bifall till Utskottets hemställan i detta afseende.

Herr Indebetou: Det har visserligen varit välvilligt af Utskottet att på detta sätt hafva gått motionärens önskan till mötes, men det skäl, som nyss af en Utskottsledamot gillades, synes snarare vara ett skäl mot än för Utskottets förslag. Alla medgifva, att Postverket behöfver utveckla sig, och just nu är det stadt under en vigtig utveckling. Således behöfver detta verk äfven alla sina inkomster, och det har icke något öfverflöd deraf; och då man helt nyligen gjort en nedsättning i portot för rekommenderade bref, så kan detta vara nog. Skulle någon ytterligare nedsättning göras, så borde det ske för både rekommenderade och orekommenderade bref, eljest torde det icke vara skäl dertill; dessutom hafva andra talare redan visat inkonsequenserna i att nedsätta afgiften för slutet rekommendation under den nu gällande afgiften för postanvisningar. På dessa grunder yrkar jag, att ingen nedsättning måtte ske.

Herr Sjöberg: Äfven jag måste uttala mina stora betänkligheter emot Utskottets hemställan i denna punkt, och då Herr Beronii motion om det enkla portots nedsättning till 10 öre, oaktadt mycket talade för densamma, icke vann framgång, så synes det mig vara ännu mindre skäl att bifalla detta Utskottets förslag. Jag vill isynnerhet fästa mig vid ett skäl för afstyrkande, som Herr Statsrådet v. Ehrenheim framställde, och hvilket äfven af den värde ordföranden i Bevillnings-Utskottet erkändes såsom ett viktigt skäl, nemligen att man äfven måste göra afseende på Postverkets behof af medel för dess tidsenliga utveckling, och att man således i främsta rummet bör tillse, att detta verk må kunna göra besparingar i stället för förluster.

Det af Herr Wijk anförda skälet för bifall, eller att understundom försändning af sedlar till större antal, hvilka icke blifva vederbörligen rekommenderade, skulle föranleda försvinnningar, synes mig icke förtjena synnerligt afseende; ty är afsändaren af en penningesumma så likgiltig för att denna skall komma adressaten till handa, att han icke ens bryr sig om att rekommendera brefvet, så må han äfven sjelf vidkännas den deraf möjligen uppstående förlusten.

Jag kan således icke inse, att tillräckliga skäl för bifall till detta Utskottets förslag förefinnas, åtminstone icke mer än för det enkla portots nedsättande, hvilket dock nyss blifvit afslaget; det sednare skulle åtminstone kunna betraktas såsom en kulturfråga, hvaremot det förra endast rör en affärsfråga. Derföre får jag, i likhet med den förste ärade talaren, föreslå, att Kammaren måtte ogilla Utskottets hemställan i denna punkt.

Öfverläggningen var slutad. De derunder framställda yrkandena, dels om bifall till, dels om afslag å och dels slutligen om återförvisning af ifrågasvarande punkt, upptogos och propositionerna å dessa särskilda yrkanden

besvarades med blandade ja och nej. Omröstning begärdes, hvadan denna voteringsproposition, efter justering, anslogs:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i andra punkten af dess Betänkande N:o 3,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, beslutat att afgiften för sluten rekommendation skall bibehållas vid dess nuvarande belopp.

Voteringen företogs i stadgad ordning och utföll med 52 ja mot 92 nej, hvadan beslutet utfallit enligt nej-propositionens innehåll.

Punkten 3.

Herr Ahlgren: Giltiga skäl tala, enligt mitt förmenande, för borttagande af tidningsstämpelafgiften. För den inkomst Staten i detta afseende åtnjuter nödgas den nemligen vidkännas afdrag af stämpelafgiften och andra afgifter, hvilka icke stå i billigt proportionerligt förhållande till inkomsten. Af officiella uppgifter för år 1867 inhemtas t. ex., att i åtskilliga län uppgå nyssomförmälda kostnad och afgifter till öfver 30 procent af Statsverkets behållna inkomst, under det att i andra län ett fördelaktigare resultat visat sig, såsom i Göteborgs och Bohus län, hvarest denna bevillningsafgift belöper sig till ungefär 10,000 R:dr, men hvarest Statens omkostnader för stämplingen likväl stiga till det nog höga beloppet 2,000 R:dr. Nu kan visserligen invändas, att, om missförhållanden i sättet i och för inkomstens tillgodogörande ega rum, dessa böra rättas men afgiften bibehållas.

Jag hemställer dock, om ens förändring i antydda afseende är möjlig, enär, enligt Kongl. Kungörelsen den 30 November 1860, de omkostnader, som afdragas, utgå till ersättning för besvär, tryckbollar, färg och arbetslön till stämpelare. Redan vid 1823 års riksdag, då denna stämpelafgift först bestämdes, väcktes äfven förslag att efterskänka denna bevillning eller begagna andra utvägar för uppbördens af densamma. Det är äfven just ett sådant vida enklare uppördsätt än det nuvarande, som jag afsett med min motion, då jag föreslagit, att i stället för stämpelafgiften, som egentligen är en beskattning på den tidningsläsande allmänheten, en lämplig afgift till Postverket måtte bestämmas för hvarje exemplar af en tidning eller periodisk skrift, då Postverket för fortskaffningen af desamma anlitas. Dessutom kan ifrågasättas, huruvida icke sjelfva förfaringsättet för att erhålla denna afgift är gammalmodigt och tidsödande, då hvarje tidningsblad skall påsättas ett märke af trycksvärta eller rödfärg; nog synes mig som någon lämpligare utväg skulle kunna utfinnas för att förskaffa Staten denna inkomst, utan att på detta sätt behöfva stämpla hvarje pappersblad till tidning. Emellertid har Utskottet anfört ett skäl, som jag anser för det enda giltiga att för närvarande afstyrka bifall till min motion, och det är att General-poststyrelsen, hvad jemväl från annat

håll blifvit mig meddeladt, lärar vara betänkt på ett förslag i samma syfte som det min motion afser. Under sådana förhållanden anser jag det mindre lämpligt att nu nedlägga något bestämdt yrkande till protokollet, utan åtnöjer jag mig med att tillsvidare afvakta det förslag i ämnet, som från General-poststyrelsen lärar vara att motse.

Friherre Alströmer: Herr Talman! Mine Herrar! Då motionären sjelf förklarar, att han numera icke till protokollet vill nedlägga något bestämdt yrkande i frågan, kan jag afstå från ordet och vill endast yrka bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Hedlund: Man hade verkligen under förra riksdagen förhoppning om, att General-poststyrelsen skulle inkomma med förslag till omreglering af förhållandena i fråga, och jag beklagar att tiden icke medgifvit den nitiska Styrelsen att fullgöra hvad man af densamma väntat. Att en reform i afseende på stämpelafgiften är af behovet påkallad, torde icke kunna bestridas; och om Utskottet icke har sig bekant någon allmän klagan öfver den nuvarande tidningsstämplingen, så kommer detta troligtvis deraf, att tidningsutgifvarne äro så beskedligt folk, att de icke beklaga sig öfver missförhållanden som röra endast dem sjelfva. Att sådana existera kunde visas genom många exempel. Så måste en tidning betala tusentals riksdaler i stämpelafgift, oaktadt endast 7 à 8 exemplar af densamma anlitate postväsendet, hvilket varit fallet med Stockholms Dagblad. En tidningsredaktör måste dagligen skicka massor af papper till ett stämplingskontor, der stämplingens utförande inom rättan tid är beroende af en gammal qvinna, som verkställer detta arbete. Tidningens utgifvande i det format man önskade är mer än en gång häraf beroende. Man måste i sanning förvåna sig, öfver att något sådant kan ännu passera; och det kan endast förklaras genom vanans magt. Jag föreställer mig, att man, till ömsesidig vinst för Statsverket och allmänheten, skulle kunna ersätta denna utgift genom att låta tidningens redaktion erlægga till Postverket för de exemplar, som anlita posten, en viss procent af dess prenumerationspris.

Då jag emellertid hoppas, att General-poststyrelsens förslag i ämnet icke alltför länge skall låta vänta på sig, vill jag icke göra något annat yrkande, än att Herr Ahlgrens förslag icke må "för närvarande" föranleda till någon Kammarens åtgärd.

Efter afgifvandet af dessa yttranden bifölls Utskottets hemställan.

§ 11.

Förekommo till slutlig behandling Bevillnings-Utskottets Betänkanden: N:o 4, i anledning af inom Första Kammaren väckt motion om förhöjd stämpelafgift å spelkort.
Bifölls.

N:o 5, i anledning af väckta motioner om särskild beskattning å tillverkningen af maltdrycker.

Härvid yttrade

Herr Medin: Herr Talman! Mine Herrar! Jag skulle gerna kunna låta min motion begrafvas i tysthet. Men då Utskottet till stöd för sitt Utlåtande anför samma skäl som vid förra riksdagen, så anhåller jag att få yttra några ord deröfver. Det är visserligen glädjande, att Utskottet icke vill uppsöka några nya beskattningskällor, och att Utskottet derföre afslagit min motion. Men då man beräknar, att bränvinsbränningsmedlen för i år blifvit beräknade till minst ett par hundratusen riksdaler mindre än förr, så kunde man gerna söka att fylla denna brist på sätt jag föreslagit.

Men då jag icke vill besvära Kammaren hvarken på ett eller annat vis, så vill jag ej heller nu yrka något vidare, utan låter det bero vid hvad Utskottet hemställer.

Då ej vidare anfördes, blef på framställd proposition Betänkandet bifallet.'

§ 12.

Föredrogs Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 1 (i samlingen N:o 5), med anledning af Herr *Johannes Anderssons* motion N:o 97, om ersättning till boställsinnehafvare för odlingar samt diknings- och stenröjningsarbeten å boställets mark.

Motionären anförde:

Herr *Johannes Andersson*: Jag får om denna min motion säga detsamma som den näst föregående talaren yttrade om sin, att jag nemligen icke anser, att den bör så i all tysthet begrafvas. Min åsigt är visserligen, att genom bifall till motionen ett väsendtligt hinder för jordbrukets förkofran och framgång skulle undanrödjas, enär det väl är med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att en boställsinnehafvare är berättigad till ersättning för de odlingar han å boställets mark nedlagt. Ehuru sålunda frågan, enligt mitt förmenande, är af den vigt, att den ej kan falla utan förtjenade att af Riksdagen uppmärksammas, vill jag dock icke framställa något bestämdt yrkande utan åtnöjer mig helt enkelt att ogilla det resultat, hvartill det Tillfälliga Utskottet i sitt Utlåtande kommit.

Betänkandet bifölls.

§ 13.

Vid behandlingen af Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 2 (i samlingen N:o 6) angående Herr *A. Rydbergs* motion N:o 67, med förslag till ändringar uti gällande resereglemente, uppstod öfverläggning och yttrade:

Herr *Stråle*: Som Kammarens ledamöter behagade inhemta af Betänkandet, har Utskottet tillstyrkt aflåtande af en underdånig skrivelse

angående nedsättning af det dagtraktamente, som enligt resereglementet af den 10 November 1865 tillkommer dess fem första klasser. Nu har dock inträffat, att Utskottet förbisett en sednare Kongl. Kungörelse af år 1866, hvarigenom t. ex. en häradshöfding medgifvits rättighet att uppbära rese- och traktamentsersättning efter femte klassen i stället för efter den sjette. Till följd häraf håller, som man säger, Utskottets resonnement icke riktigt streck. Utskottet har icke heller någon annan ursäkt att förebära för detta ofrivilliga misstag, än att ingen af dess ledamöter rest efter resereglementet, hvadan de sväfvat i ljuf okunnighet om den sednast vidtagna förändringen i detsamma. För att emellertid kunna omarbета förslaget och rätta dess oegentligheter, så att premisser och konklusioner må komma att passa ihop, anhåller jag att Kammaren ville återremittera Betänkandet.

Herr Hollander: Min mening är just icke att klandra Utskottet för hvad det i fråga om föreslagen ändring af gällande resereglemente gjort, utan snarare för hvad det icke gjort. Utskottet har nu visserligen föreslagit nedsättning för vissa klasser i reglementet af dagtraktamentsbeloppen, men deremot lemnat sjelfva klasserna i hela deras mångfald utan anmärkning, och dervid förbisett, att en indelning af för samma ändamål i Statens tjänst resande medborgare i 9 olika klasser, som hafva att fortskaffa sig på lika många olika sätt och vilkor, efter den 6 December 1866 bär en mer än skäligen byråkratisk prägel och måste gifva ett underligt begrepp om den demokratiska jemnlighet, hvartill den skedda representationsförändringen anses innebära ett så betydligt steg.

Om någon prisar ett lands samhällsskick för dess frihet från en ensidig aristokratisk och byråkratisk karakter, så skulle jag för min del ingalunda vilja lita derpå, innan jag sett detta lands officiella resereglemente. Ett lands resereglemente har en större kulturhistorisk och samhällshistorisk betydelse, än man vanligen föreställer sig; det innefattar öfver hufvud proban på huru man under ett visst tidevarf fattar förhållandet mellan den reglementerade embetsmannavärdigheten och det personliga medborgarevärdet, mellan rangrullans gradationer och medborgerlighetens jemnlighetsprincip. Rang och rangrullans bestämmelser kunna i viss mån anses såsom oskyldigt lekverk; men de blifva det icke längre, när de i form af resereglemente framträda med anspråk på vedergällning ur allmänna kassan. Och huru godtyckliga, om ock lagliga, sådana anspråk kunna blifva, torde ett exempel ur 1865 års resereglemente visa. Tvänne embetsmän, t. ex. en protokollssekreterare och en ordinarie häradshöfding, kallas till samma förrättning i Statens tjänst och uppgöra resällskap; men nu finnas samma personer enligt nämnda reglemente icke nog jemnliska i värdighet för att få resa å jernväg i samma klass af vagnar; Herr protokollssekreteraren anvisas af reglementet plats i första, häradshöfdingen i andra klassens vagn. Resa de med skjuts, är visserligen deras hästantal lika, antagligen emedan de ansetts kunna vara temligen jemngoda i kroppsvigt; men åter i fråga om dagtraktamentet tilldelas protokollssekreteraren hela 2 R:dr mera att lefva af per dag. Enligt det naturliga begreppet af dagtraktamente kan dermed icke rimligen afses, att en del deraf skall stoppas i fickan såsom behållen vinst på Sta-

tens bekostnad, ej heller att dermed skall, särdeles på så föga passande ställen som gästgivaregårdar och landsväg, föras någon onödig ståt; alltså är genom reglementet afsedt och bestämdt, att Herr protokollssekreteraren må under resedagens lopp förtära för 2 R:dr mera än hans medresande, härads höfdingen, som således å sin sida endast har bestämmelsen att dervid se på; hvarjemte honom beredas tillfälle och anledning att göra betraktelser öfver de beundransvärdt fina nyanseringar i fråga om behof af traktamente samt om embetsmannavärde och förtjenst, hvilka kunna innehållas i ett Svenskt resereglemente, som hittills öfver hufvud varit bygd på den grundtanken, att för hvarje grad i rangrullan stegras i jemn proportion dermed äfven konsumtions- och matsmältningsförmågan; ett antagande som dock hvarken af erfarenheten eller fysiologien bestyrkes; snarare torde dessa lemna bevis för ett motsatt förhållande. I fråga om detaljanmärkningar och i den händelse en reduktion till färre antal klasser anses möjlig och af tidsförhållandena motiverad, är klart, att det måste finnas en lägsta klass för gemenskapen vid arméen m. m. och vidare, för att bibehålla den militära indelningsgrunden, en nästa deröfver för underbefälet och dess vederlikar, således motsvarande nuvarande nionde och åttionde klasserna; men deremot torde utan all olägenhet kunna till en klass sammanföras, genom den högre klassens ingående uti den lägre, dels sjette och sjunde, motsvarande kaptens- och löjtnantsgraderna, dels fjerde och femte, innefattande regementsofficerarnes grader (öfverste, öfverstlöjtnant och major), dels slutligen andra och tredje klasserna, omfattande generaler och amiraler af olika grader jemte deras vederlikar. Naturligtvis äro de högre gradernas resekostnader för Staten mest betungande; men om det icke kan styrkas, att hvarje tjänstegrad fordrar sitt eget sätt att färdas, lärer man icke heller kunna uppgifva någon grundad betänklighet, hvarför icke t. ex. Herr vice amiralen skulle kunna färdas på samma sätt och vilkor som Herr kontre-amiralen o. s. v. Såsom öfvertalig klass kunde med afseende på dess till personalen bestämda och ringa antal betraktas den enligt grundlagens bestämmelse första klassen, innefattande Stats-Rådets ledamöter. På detta sätt vore klassantalet åtminstone reduceradt från 9 till 6 med motsvarande reduktion af resekostnader.

Beträffande öfriga detaljanmärkningar, som skäligen kunna göras, må erinras om det icke alldeles obefogade klander, som stundom föränledes genom frånvaron af den bestämmelse, att den i Statens ärende resande må vara skyldig att begagna det för Statsverket minst kostsamma befordringssätt samt kortaste vägen, vare sig med ångfartyg, jernväg eller skjuts, hvaremot för närvarande endast stadgas något, som blott innebär en enkel fordran på ärlighet, att nemligen reseräkningen skall vara uppgjord efter det verkliga begagnade befordringssättet, oberoende af dettas större eller mindre dyrhet, som beror af den resandes eget godfinnande. Anmärkningsvärdt synes vidare, att, när reglementet tilldelar ersättning för plats på ångfartyg eller jernväg för betjening åt de fem första reseklasserna, således ända ned till Herrar provinciälläkare med flera, hvilkas samhällsställning föga synes fordra något sådant, äfven åt samma klasser ytterligare tilldelas ersättning för transport af reseffekter till och från ångfartyg eller jernväg; hvarvid torde med något skäl kunna frågas: hvad skall

då betjenten göra? För denna transportkostnad, som på flera sätt kan undvikas eller minskas, torde äfven för öfriga klasser den mer än tillräckligt tilltagna resekostnadsersättningen fullt förslå. Bestämmelsen synes därför kunna ur reglementet utgå, likasom godtgörelse för betjentplats böra inskränkas till de tvänne högsta klasserna. I fråga om tiden för traktamentets beräkning, och då hvarje förrättning naturligen har en första dag och antagligen äfven bör hafva en sista, synes den i reglementet lemnade anvisning, som icke heller lär vid reseräkningens uppgörande förbises, att dagtraktamente bör beräknas, utom för resedagarne, från och med förrättningens första till och med dess sista dag, i denna sin obestämda nakenhet, utan föreskrifven kontroll af arbetsdiarium eller dylikt, kunna förorsaka och troligen hafva förorsakat Statsverket betydlig utgift utan motsvarande valuta i arbete för det obestämda antal dagar, som efter omständigheter och läglighet kunna komma att passera mellan den första och den sista. En synnerlig liberalitet förräder äfven bestämmelsen, att en åttendedels resedag eller en mil må räknas för hel resedag.

Jag erinrar mig icke nu flera detaljanmärkingar; det anförda torde vara till fyllest, för att motivera den hemställan å min sida, att Kammararen måtte gifva den föreslagna underdåniga framställningen om ändring i gällande resereglemente något större utsträckning, än motionären och Utskottet gjort, samt i underdånighet anhålla om revision af samma reglemente i sin helhet, med hufvudsaklig syftning att såväl klasserna måtte till färre antal reduceras, som skälig nedsättning i resekostnads- och traktamentsersättning ske; och torde denna Kammarare både till följd af sitt ursprung och sin karakter vara fullt befogad att söka verka för utfärdandet af ett resereglemente, som mera öfverensstämmer med det samhälsskick och de tidsförhållanden, som nu äro.

Herr A. von Proschwitz: Utskottet har uti sitt ifrågavarande Betänkande afgifvit ett helt annat förslag till förändring af nu gällande resereglemente, än, såvidt jag kunnat finna, motionären dermed afsett. Jag anser därför icke lämpligt att, i likhet med föregående talare, ingå i granskning af resereglementet till alla dess detaljer. Ett vill jag dock anmärka. En föregående talare yttrade nemligen, att uti författningen icke finnes något stadgande, som vederbörligen kontrollerar, att en resande verkligen tager den kortaste vägen; och vill jag med anledning deraf erinra, att författningen innehåller föreskrift derom, att den tjänsteman som uppgifver sig hafva tagit annan väg än den han verkligen färdats, skall straffas såsom för tjänstefel. I öfrigt instämmer jag i det redan gjorda yrkandet om återremiss.

Herr Stråle: Jag befarar i sanning att, äfven för den händelse Kammararen till Utskottet återremitterar Betänkandet, den näst föregående talaren i allt fall ej kan vinna bifall till ett förslag af så vidsträckt omfång han nyligen antydt. Flera hinder sätta sig häremot, bland annat att motion i sådan riktning icke blifvit väckt; och äfven med den liberalaste tolkning af den nu föreliggande motionen tror jag svårigen, att man från ett förslag om nedsättning i det till vissa embets- och tjänstemän utgående dagtraktamente skall komma till en sådan genomgripande om-

arbetning af nu gällande resereglemente, hvilket utkommit för allenast fyra år sedan, som den värde talaren tyckts åstunda. Dessutom måste jag bekänna, att Utskottet saknat tillräcklig sakkännedom för att utarbета och framlägga ett sådant förslag; och för den händelse Kammaren skulle i sådan syftning återremittera Betänkandet, får jag anhålla, att den värde talaren må vara Utskottet behjelpig och tillhandagå detsamma med nödiga upplysningar. Hvad angår den skilnad resereglementet, enligt bemälda talares förmenande, skulle göra emellan protokollssekreterare och härads-höfdingar, så får jag upplysa, att denna hans uppgift grundade sig på ett misstag, när häradshöfdingar numera äro uppflyttade i samma klass som protokollssekreterare. Deremot anser jag samma talare hafva rätt i sitt yttrande, att mycket skulle kunna anmärkas och sägas i denna fråga, men då i allt fall fordras en grundligare och mera genomgående undersökning, än hvad som kan hemtas af denna diskussion och som står att vinna inom ett tillfälligt Utskott, anser jag bäst, att vi för närvarande hålla oss till motionen sådan den är.

Herr Vougt: Så vidt jag rätt uppfattat motionen, innehåller den verkligen begäran, att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:t ingå med anhållan om utarbetande af förslag till nytt resereglemente; och anser jag därför Herr Hollanders yrkande icke vara alldeles obefogadt; men sedan numera ordföranden i Utskottet sjelf påyrkat återremiss af Betänkandet, så anser jag för min del, att detta bör blifva Kammarens beslut.

Öfverläggningen förklarades fulländad. I öfverensstämmelse med det enda yrkande, som derunder förekommit, blef detta Betänkande till Utskottet återförvisadt.

§ 14.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 7) öfver Herr Per Nilssons från Christianstads län motion N:o 148, om indragning af öfverflödiga embets- och tjänstebefattningar m. m.

§ 15.

Till afgörande företogs Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 4 (i samlingen N:o 8), i anledning af Herr S. Rosenbergs motion N:o 5, om aflåtande af en skrifvelse angående förslag till en pensionsinrättning för tjänstemän och betjente så väl vid Statens jernvägar som Telegrafverket.

Härvid yttrade

Herr Printzensköld: Den omtanke för dessa tjänstemäns bästa, som, jemte nitälskan för Statens väl, ligger till grund för ifrågavarande motion, förtjenar allt erkännande, och hade äfven sjelfva förslaget förtjent, att

att Utskottet kommit till ett annat resultat, än nu är förhållandet. Det kan visserligen synas som skulle Utskottet med någon välvilja omfattat förslaget, men betraktar man saken närmare, finner man lätteligen, att så icke varit förhållandet. Utskottet föreslår nemligen, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t behagade tillse, att tjänstemän och betjente vid såväl Statens jernvägar som Telegrafverket kunde beredas tillfälle att utan ytterligare anlåtande af Statsverkets tillgångar vinna delaktighet uti Civilstatens Pensionsinrättning; men för hvar och en, som känner villkoren för inträde i denna inrättning, är det tydligt och klart, att denna Utskottets hemställan i sig innebär ett afslag. Det finnes nemligen två hinder, som nära nog göra det omöjligt för dessa tjänstemän att vinna inträde i Civilstatens Pensionsinrättning. Det första af dessa hinder ligger redan i sjelfva grunderna för denna inrättning. Redan 1756 ifrågasattes inrättandet af en särskild pensionsinrättning för civilstatens tjänstemän, men förslaget härom hvilade sedermera till 1803 års riksdag, då det ånyo upptogs, och först den 2 Januari 1823 afgafs förslag till ett reglemente, deruti stadgades, att alla Statens civila embetsmän, som icke innehade förtroendeposter, egde rätt att uti denna pensionsinrättning vinna inträde. Den 18 September 1823 blef denna grund för reglementet af Riksdagen godkänd. Nu är likväl förhållandet det, att hvarken Jernvägens eller Telegrafverkets tjänstemän äro å ordinarie stat uppförda, så att redan häruti möter för dem ett absolut hinder att vinna inträde uti denna pensionsinrättning. Vål har Utskottet öfverlemnadt åt Kongl. Maj:t att vid den definitiva uppgörelsen af staten för Jernvägens och Telegrafverkets tjänstemän tillse, om dessa embetsverks personal kunde vinna delaktighet uti Civilstatens Pensionsinrättning; och om nu Utskottet dermed afsett, att Kongl. Maj:t, i en aflägsen framtid, sedan dessa tjänstemän blifvit å ordinarie stat uppförda, måtte bereda dem inträde uti ifrågavarande pensionsinrättning, så är nu visserligen detta i och för sig godt och väl, men i så fall kommer frågan att till en aflägsen framtid uppskjutas och en dyrbar tid emellertid gå förlorad, hvilket — isynnerhet hvad jernvägstjänstemännen angår — är särdeles vådligt, enär antagligt är, att dessa till följd af sin befattning snarare än andra tjänstemän till helsa och krafter utslitas.

Det andra hindret är, att Civilstatens Pensionsinrättnings fullmäktige kunna säga absolut nej till dessa tjänstemän att vinna inträde i pensionsinrättningar, äfven sedan de blifvit på ordinarie stat uppförda, med mindre än att statsanslag för sådant ändamål lemnas. Jag vill med anledning häraf erinra derom, att denna pensionsinrättning i bidrag från Statsverket årligen uppbär något öfver 60,000 R:dr och således icke blott 45,000 R:dr, såsom Utskottet oriktigt uppgifvit, samt att detta bidrag är anslaget till pensionering af tjänstemännens enkor och således icke till delegarne sjelfva, hvilka i årliga afgifter erlägga öfver 200,000 R:dr. Statsmagterna hafva tillerkänt inrättningens delegare eganderätt till denna kapitalfond, hvilken, såvidt jag minnes rätt, uppgår till öfver 3,000,000 R:dr, hvaraf följer att, då en ny tjänstemannakorps vill vinna inträde i inrättningen, sådant svårligen kan ske utan statsanslag. Så t. ex. beviljade Rikets Ständer år 1844 ett anslag af 7,200 R:dr för att bereda inträde

för kommissionslandtmätarna i denna pensionsinrättning, och hafva städerna anslagit 4,800 R:dr för att bereda inträde dit åt borgmästarna, ehuru detta sednare ännu icke blifvit beviljadt, hvaremot kommissionslandtmätarna år 1867 vunno inträde i pensionsinrättningen. Vidare kan visserligen anmärkas, att Fångvårds-styrelsens tjänstemän helt nyligen utan något statsanslag erhållit delaktighet i Civilstatens Pensionsinrättning, men dermed är dock icke ett särskildt förhållande. Fullmäktige tillstyrkte år 1867, att Fångvårds-styrelsens tjänstemän skulle vinna inträde i inrättningen, på vilkor likväl att statsanslag till visst belopp för sådant ändamål beviljades, men pensionsinrättningens direktion förordade sedermera, att dessa tjänstemän måtte vinna inträde utan bidrag från Statens sida, och detta hufvudsakligen på den grund att denna tjänstemannakorps redan år 1823 tillhörde pensionsinrättningen. Vid nämnda tid existerade visserligen icke Fångvårds-styrelsen under denna benämning, utan voro dithörande göromål och tjänstemän fördelade på flera embetsverk, såsom Krigs- och Kommers-kollegium äfvensom Landtstaten, men såsom tillhörande nämnda embetsverk voro tjänstemännen delegare i pensionsinrättningen. På dessa skäl tillstyrkte direktionen, att Fångvårds-styrelsens tjänstemän utan särskildt statsbidrag måtte vinna inträde uti inrättningen, hvilket äfven af Kongl. Maj:t den 30 November 1868 medgafs, men deraf följer ingalunda, att Jernvägens och Telegrafverkets tjänstemän, hvilka utgöra nya korpser, som vid den tid, då reglementet tillkom, icke voro påtänkta, skulle åtnjuta samma förmån.

Att åter Statsmagterna skulle bevilja anslag för detta ändamål vågar jag betvifla, och detta så mycket heldre som, då man tager i betraktande att anslaget för kommissionslandtmätarna, hvilka utgöra allenast 200 personer, uppgick till 7,200 R:dr, men att Jernvägens och Telegrafverkets tjänstemän utgöra ett antal af bortåt 2,000 personer, det bidrag, som skulle erfordras för att bereda dessa sednare tjänstemän inträde i pensionsinrättningen, komme att uppgå till högst betydligt belopp. Utan ett sådant anslag komma säkert fullmäktige i all framtid att bestrida dessa tjänstemän rättighet att vinna inträde i en pensionsinrättning, till hvilken andra hafva samlat kapitalerna. Jag tror fördenskull, att det hade varit bättre, om Utskottet, i enlighet med hvad motionären åsyftade, tillstyrkt en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhallan att Kongl. Maj:t behagade tillse, huruvida icke de ifrågavarande tjänstemännen kunde tillhållas att sig emellan bilda en särskild pensionsinrättning, grundad på årliga afdrag af deras löner i förhållande till lönens belopp; och är det i sådant syfte jag yrkar återremiss af Betänkandet.

Herr Stråle: Den föregående talaren yttrade, att han ansåg förslaget hafva förtjenat ett annat resultat än det, hvartill Utskottet i saken kommit; och vill jag med anledning deraf icke förneka, att jag i Utskottet verkligen var böjd för ett helt annat resultat, men detta gick ut på att helt enkelt afstyra motionen. Derest motionärens afsigt, på sätt Herr Printzensköld antydde, varit att dessa tjänstemän skulle sams emellan bilda en särskild pensionsförening, så kan jag i sanning icke fatta hvad Kamraren skulle haft att dermed sig befatta, utan var det egentligen med afseende fästadt å den del af motionen, som åsyftar att utan bidrag från

Statens sida bilda en särskild pensionsinrättning för dessa tjenstemän, som Utskottet ansett sig böra tillstyrka den ifrågasatta skrifvelsen till Kongl. Maj:t och deruti tillika uttryckligen påpeka, att Riksdagen ej ville med denna fråga taga någon vidare befattning, hvarjemte Utskottet ansåg sig böra antyda den väg man hade att gå, nemligen att om möjligt söka bereda dessa tjenstemän inträde i Civilstatens Pensionsinrättning; och var Utskottet icke okunnigt derom, att fullmäktiges samtycke härtill erfordras.

Föregående talare påstod vidare, att två absoluta hinder lade sig i vägen för dessa tjenstemän att vinna inträde i pensionsinrättningen. Detta vågar jag likväl bestrida, ty hvad det första af dessa hinder beträffar, eller att dessa tjenstemän icke äro uppförda på ordinarie stat, så är, efter all anledning, den tidpunkt icke långt aflägsen, då detta kommer att inträffa med det ena eller andra af dessa embetsverk. Svårare är den omständigheten, att fullmäktiges bifall erfordras, men detta är ju ett förhållande, hvarpå Utskottet icke kunnat det ringaste inverka. Af det för pensionsinrättningen den 30 Oktober 1868 utfärdade reglemente inhemtade Utskottet, att Fångvårds-styrelsen nyligen vunnit inträde i inrättningen, och ville det derföre synas Utskottet, som om denna förmån lika väl skulle kunna beredas jernvägs- och telegrafstaten.

I öfrigt måste jag bekänna, att jag icke är någon vän af pensions-systemet i allmänhet, än mindre att bilda några nya pensionsinrättningar, helst nu för tiden finnas inrättningar, som fordom saknades, hvaruti man genom mindre insättningar kan försäkra sina ålderdomsdagar mot bekymmer och nöd, såsom exempel hvarpå jag vill nämna Ränste- och kapital-försäkringsanstalten här i hufvudstaden, som redan är starkt anlitad och i framtiden kommer att spela en ännu större rol. Hvad slutligen angår uppgiften att det från Statsverket till pensionsinrättningen utgående anslag uppgår till ett belopp af 45,000 R:dr, så är det visserligen möjligt att denna uppgift icke är riktig, men då densamma förekommer uti 1868 års reglemente för pensionsinrättningen, förmodar jag att Utskottet skall vara ursäktadt.

Sedan förevarande Betänkande afgifvits, har Stats-Utskottet af förekommen anledning beslutat att tillstyrka Riksdagen en underdånig skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, hvilken skulle gå derpå ut, att Kongl. Maj:t behagade tillse, om icke dessa tjenstemän kunde tillhållas att sjelfva ordna sin pensionsinrättning utan Statens mellankomst. Huruvida nu sjelfva ordalagen i Utskottets tillstyrkande äro sådana som jag nyss antydt, känner jag väl icke så noga, men då syftet med skrifvelsen i allt fall är sådant som jag angifvit, samt således frågan i allt fall kommer att dragas under Kongl. Maj:ts pröfning, finner jag mig böjd att yrka afslag å Tillfälliga Utskottets nu förevarande Betänkande.

Herr Hedlund: Då jag blifvit af åtskilliga personer uppmanad att, när frågan om en pensionsinrättning för jernvägstjenstemännen förekomme till behandling, varmt förorda densamma, så kan jag icke nu lemna tillfället obegagnadt att yttra några ord i ämnet, och finner jag detta så mycket mera angeläget, som Utskottets ordförande med den uppriktighet, som är honom så egen, öppet förklarar, det meningen varit att undan-

skjuta frågan. Jag hade annars trott, att, då ett förslag i allvarlig mening blifvit till behandling åt ett Utskott öfverlemnadt, det skulle jemväl åligga Utskottet att på ett allvarsamt sätt behandla saken. Med Utskottets ordförande instämmer jag deruti, att Betänkandet bör lemnas utan afseende, men deremot anser jag motionen icke böra dela samma öde. Herr Stråle antydde, att utväg vore för dessa tjänstemän att anlita Ränste- och kapitalförsäkringsanstalten; derpå har man äfven varit betänkt, men det visade sig att hinder uppreste sig deremot, ity att i nämnda anstalt pension erhålles först vid 56 års ålder, hvilken åter är för hög för jernvägstjänstemännen, som tidigt utslitas, hvartill kom, att afgifterna till denna anstalt ingalunda äro små, ty då pensionsbeloppet står i förhållande till insatserna, erfordras temligen höga afgifter för att ernå en någorlunda hög pension. Dessutom förekommer i nämnda kassa icke någon enkehjelp, utan måste man för att förskaffa sig en sådan taga lifassurans, hvilken åter är förenad med stora utgifter. Att ifrågarande tjänstemäns löner äro tillräckligt stora för att tillåta dylika afdrag, har jag svårt att tro. Deremot finner jag det billigt och i sin ordning att dessa tjänstemän till någon del bidraga till sin pensionering, men sedan numera jernvägstjänstemännen äro Statens tjänstemän, åligger det Staten att tillse, att icke denna gren af förvaltningen betungas med öfveråriga tjänstemän, hvilket blefve en följd, derest någon pensionsinrättning för dem icke funnes att tillgå. Jag tror derföre, att omtanken för såväl jernvägarne framtid som tjänstemännens ålderdom påkallar, att ett särskildt pensionsreglemente för dem utarbetas. Det skulle icke blott ursäktas en styrelse, utan man egde hardt nära rätt att fördra af densamma, att den icke anorledes än i yttersta nödfall afskedade sina tjänstemän, då någon pension för dem icke funnes att tillgå, utan de komme så att säga på bar backe. Om någonsin en särskild pensionsinrättning är nödvändig, så är det otvifvelaktigt här, ty liksom jag hyser den åsigt, att skollärare och prester böra i Ränste- och kapitalförsäkringsanstalten försäkra sin ålderdom mot ekonomiskt bekymmer, så tror jag, å andra sidan, att detta icke lämpar sig för jernvägstjänstemännen, utan att ett särskildt pensionsväsende bör för dem inrättas. Då reglementet för Ränste- och kapitalförsäkringsanstalten uppgjordes, stödde man sig på den redan vunna erfarenheten, att lifslängden för dem, som sysselsätta sig med svårt kroppsarbete, är vida kortare än för andra, nota bona hvad manspersoner angår, ty med qvinnor visar sig förhållandet något bättre. Då nu pensionen erhålles först vid 56 års ålder, så är sedermera just icke mycken tid att vinka på. Detta gäller i hög grad dem, som äro sysselsatta vid jernvägarne, och antager jag derföre, att en särskild pensionsinrättning bör för dessa tjänstemän inrättas samt att det är Statens skyldighet att, för vinnande af detta ändamål, rätta en hjälpsam hand. Jag föreställer mig nemligen att om Staten haft råd att anslå betydliga summor till Civilstatens Pensionsinrättning samt till pensionering af folkskolelärarne m. m., hvilka sednare egentligen äro kommunens tjänstemän, så bör väl äfven en sådan förmån komma dessa jernvägstjänstemän till godo.

På grund af hvad jag sålunda tagit mig friheten anföra, yrkar jag afslag å Betänkandet och bifall till motionen.

Herr Rosenberg: Lyckligtvis har jag här vid lag icke något eget intresse att bevaka, utan har jag med min motion uteslutande afsett uppnåendet af tvänne ganska viktiga allmänna ändamål, nemligen dels de ifrågavarande tjänstemännens och dels Statens intressen. Jag har nemligen trott, att man på denna väg skulle sätta desse tjänstemän i tillfälle att under helsans dagar afsätta något af sina inkomster för beredande af en tryggad ålderdom, och jag har äfven trott det ligga i Statens intresse att icke blifva öfverhopad af en betydlig mängd gamla, obrukbara tjänstemäns pensionerande.

En talare har sagt, att han icke är någon vän af pensionsväsende. Ja, det är ej heller jag. Man ser dock riksdag från riksdag den ena motionen om pensioner väckas efter den andra; ja, det har till och med gått ända derhän, att Riksdagen pensionerat privatlärare i hufvudstaden äfvensom andra för Statens tjänst temligen främmande personer, och det går således för sig, ehvad man är vän deraf eller ej. Vidtagas inga ändamålsenliga åtgärder, så torde både Staten och kommunerna snart nog få känna hvad försummelsen kostar. Staten får öfvertaga de högre tjänstemännen och fattigvården de lägre. Man tänke sig förhållandet t. ex. vid Eslöfs jernvägsstation, der de vid jernvägen anstälde personer och deras familjer uppgå till måhända hundra. Då desse icke längre orka arbeta kastas de på kommunen. Detta synes mig hvarken rättvist eller uthärdligt och det torde derföre vara bättre, att de i ungdomen tvingas att i någon mån sörja för betryggandet af sin ålderdom.

Herr Stråle har debiterat mig för en uppgift, som jag icke vill vidkännas. Han har nemligen sagt, att jag skulle hafva föreslagit jernvägs- och telegraftjänstemännens pensionering utan Statsverkets betugande. I min motion står dock, att jag begärt framläggande af förslag till en pensionsinrättning för tjänstemän och betjente vid Statens jernvägar, grundad *hufvudsakligen* på principen om vederbörandes skyldighet att till inrättningen lemna årliga bidrag efter innehafvande löneförmåner. Sådan är grundtanken i min motion och den har stöd i hvad vid föregående riksdagar beslutats. Sålunda beviljades t. ex. vid en riksdag ett ganska betydligt statsanslag till handelsflottans tjänstemäns pensionering; och jag har derföre tänkt mig, att Statsverket äfven nu skulle kunna lemna något bidrag. Man har härvid tillfälle att mot hvarandra väga tvänne omständigheter, antingen att af statsmedel tillskjuta ett litet anslag och derigenom tvinga tjänstemännen sjelfve att sörja för sin pensionering, eller ock att taga emot de högre tjänstemännen på Nionde hufvudtiteln och de lägre på fattigvården.

Man har talat om ett Stats-Utskottets beslut, som snart skulle vara att förvänta till Kamrarne. Äfven jag har hört talas derom, men jag tror dock att med frågans lösning på det sättet kan komma att dröja ganska länge. På det att likväl den ena frågan icke må utgöra något hinder för den andra, anhåller jag, att detta Betänkande varder till Utskottet återremitteradt, för att der hvila till dess Stats-Utskottets Utlåtande i ämnet hunnit till Kamrarne inkomma, så får man se hvilka förhoppningar detta kan åstadkomma.

Herr Björck: Jag tror, att Herr Rosenbergs saknat all anledning att beklaga sig öfver ovilja mot det af honom väckta förslaget. Tvertom har man allmänt erkänt, att frågan om jernvägstjenstemännens framtida utkomst är ganska vigtig och förtjent af uppmärksamhet, ehuru man ansett frågan icke vara så påträngande som motionären velat påstå. Vi böra nemligen komma ihåg, att det icke är mera än ett år sedan frågan om jernvägstjenstemännens ställning till staten blef föremål för behandling hos Riksdagen. Det visade sig då, att desse tjenstemän hyste den föreställning, att i samma ögonblick de fingo en normalstat, vore de att betrakta såsom statens tjenstemän, och äfven Herr Hedlund har nyss antydt en dylik uppfattning. Jag frågar dock, är denna jernvägstjänst af beskaffenhet, att de vid densamma anställda tjenstemän kunna komma i jämförelse med de tjenstemän, som äro till för statens politiska, judiciella eller administrativa värf? Jernvägstjenstemännen kunna icke vara oafsättliga, derom äro alla ense, och ensamt af denna omständighet är det klart att de icke äro jämförlige med åtskillige andra statens tjenstemän. Jernvägs- och telegraf-tjenstemännen äro blott biträden vid industri-inrättningar och hafva de fördelar, som tillkomma sådana i enskildes tjänst, hvarför de ock måste vidkännas samma olägenheter som desse, och det ligger i sakens natur att det måste ställas så, att Staten när som helst kan skilja sig från dem, hvilket visserligen kan blifva en nödvändighet. Det är likväl alltid en skyldighet för jernvägsstyrelsen att tänka på deras pensionering, och ingen kan undra öfver att de sjelfve hafva omsorg derom. Huru detta skall kunna ske det är frågan. Utskottet har föreslagit, att de skulle söka inträde i civilstatens pensionsinrättning. Jag tror icke, att det behöfves mera, än som redan blifvit af en talare anfördt, för att visa omöjligheten häraf. Frågan torde derföre icke kunna lösas på annat sätt än det af Herr Hedlund föreslagna, eller att en anstalt åvägabringas, der tjenstemännen kunde mot en viss afgift få ingå. Det är också på detta sätt som Stats-Utskottet tänkt att saken borde ställas; men Utskottet har ansett, att man borde åvägabringa en alla omfattande inrättning, der det stode öppet äfven för enskilde att genom insättningar bereda sig trygghet för ålderdomen. Jag vill dock nu icke ingå i en närmare utredning af denna fråga; men jag ber att endast få fästa uppmärksamheten på att, ehuru, såsom Herr Hedlund framhållit, en del af desse jernvägstjenstemän äro uttjente långt förr än de tjenstemän, som hafva sin sysselsättning i varmt rum med pennan i hand, det likväl icke torde möta något hinder att äfven de kunna vinna inträde i en dylik allmän inrättning, hvilken måste vara så beskaffad, att den lämpar sig efter olika förhållanden.

För mig synes det i afseende på det nu föredragna Betänkandet icke finnas någon annan utväg än att afslå detsamma. Jag tror nemligen, att frågan är alldeles för tidigt väckt, ty oaktadt det blifvit sagdt, att det redan finnes en mängd jernvägstjenstemän, som äro pensionsmessiga, torde dock en pensionsinrättning för desse tjenstemän ännu icke på lång tid vara af verkligt behof påkallad, enär de samtliga blifvit under de tio sista åren antagne och meningen väl icke kan vara att gifva pension, med mindre än att krafterna blifvit använda en längre tid i Statens tjänst och alltså der förbrukade. Så stor lärer väl alltså icke brådskan vara, att

man nu skulle behöfva vidtaga någon åtgärd i anledning af detta förslag, som är så obestämdt att man kan gå hvilken väg man vill.

Herr Stråle: Jag anhåller om Kammarens öfverseende, för det jag ännu en gång tager till ordet i denna fråga, men jag gör det för att rentvå mig för Herr Hedlunds beskyllning, att jag "lätsinnigt och med den mig egna uppriktighet sagt, att jag blott ville undanskjuta frågan."

Något sådant har jag aldrig sagt, och att jag det ej heller velat torde klart framgå af Utskottets motivering; men jag fruktar, att Herr Hedlund med den honom egna förmågan icke rätt fattat detsamma. Ingen har bestridt jernvägstjenstemännen rätt att bilda sig en pensionsinrättning och ingen har bestridt, att Staten möjligen kan komma att dertill gifva anslag, men man har ansett rätta vägen vara, att desse tjänstemän sjelfve ingå till Kongl. Maj:t med framställning i ämnet och att Kongl. Maj:t, sedan nödig utredning försiggått, aflåter Proposition till Riksdagen. Att deremot göra såsom motionären gjort är att börja i bortesta ändan.

Jag upprepar mitt förut framställda yrkande om afslag å Betänkandet.

Herr Hedlund: Det har varit för mig en synnerlig hugnad att höra Herr Björcks anförande, och det torde komma att sprida stor glädje bland de tjänstemän, hvilkas intressen här äro i fråga.

Huruvida det kan vara utförbart att bilda en sådan stor, allmän inrättning, som den Herr Björck omnämnt, vågar jag icke bedöma, ehuru jag icke anser det alldeles omöjligt. I Frankrike finnes dylika kassor, hvilka innehålla en mängd olika kategorier, såsom för pension, för hemgift, för konskriptionslösen m. m., och det torde kanske låta sig göra att äfven här införa sådana.

Till slut ber jag att få erinra Herr Stråle, att han yrkade afslag å detta Betänkande, hvilket han sjelf undertecknat, och att han sade, att det skedde för att undanskjuta motionen, hvilken han icke ville bifalla. Jag kan således icke fränkänna Herr Stråle den uppriktighet, som han sjelf förnekar.

Herr Rosenberg: Jag ämnar icke förlänga diskussionen. Jag skall blott yttra några få ord. Jag vill icke tvista med den ärade representanten från Göteborg, om jernvägarne och telegrafinrättningen böra anses som industriela företag och således ej betraktas i paritet med Statens öfriga verk och inrättningar. Må så vara. Men då talaren sjelf vitsordat ett känt faktum, att Jernvägsstyrelsen redan pensionerar en del af dessa tjänstemän, undrar jag dock, om icke detta är en utgift hvilken ytterst drabbar Statsverket, åtminstone så till vida som den medför en minskning i Statens behållna inkomst af jernvägarne. Säkert blir den pensioneringen vida mer betungande för Statsverket än den af mig föreslagna.

Herr Printzensköld: Jag vill blott tillkännagifva, att jag afstår från min begäran om återremiss och förenar mig i yrkandet om afslag.

Efter sålunda slutad öfverläggning och sedan, i enlighet med de särskilda yrkandena, propositioner framställda, blef ifrågavarande Betänkande afslaget.

§ 16.

Föredrogs Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 5 (i samlingen N:o 9), i anledning af Herr Hessles motion N:o 13, med förslag till ett tillägg uti 11 § af Kongl. Förordningen den 11 Juli 1862, i afseende på uppbörden af presterskapets inkomster.

Herr Hessle: Jag ber att få nämna, att den i motionen föreslagna förändringen af sättet för uppbörden af presterskapets inkomster ej är af mig själf påhittad, utan att jag blifvit dertill uppmanad af både lärare och åhörare och följaktligen gjort det i deras intresse.

Motiveringen till förevarande Utlåtande innehåller, att presterskapet endast skulle få erfara olägenheter af förändringen, enär det icke längre skulle erhålla sina kontanta inkomster, såsom nu sker, tvänne gånger om året; äfvensom att åtgärden skulle blifva betungande för folket, som nödgades att på en gång erlägga sina afgifter till presterskapet.

Jag får med anledning häraf fästa Kammarens uppmärksamhet uppå, att hvad jag föreslagit skulle vara vilkorligt och endast tillämpas, der församlingen på allmän kyrkostämma sådant beslutade. Det är dessutom naturligt, att pastor äfven skulle vara med församlingen derom öfverens, då han är själfskrifven ordförande i kyrkostämman. Jag har derföre ansett öfverflödigt att i min motion nämna något särskildt om presterskapets bifall till anordningen.

I öfrigt tror jag mig hafva i motionen visat, att frågan verkligen icke är af så liten vikt, som man velat påskina. Den är vigtig, bland annat derföre att den gäller att bevara det goda förståndet emellan presterskapet och församlingen. På flera ställen äro församlingsboarne missnöjda med det nuvarande uppbördssättet. Jag känner församlingar, der ända till 10 procent uppbördsprovision blifvit ifrågasatt, och jag tror att för tyngden af uppbördskostnaden desto mindre finnes någon gräns, som ej någon enskild är skyldig eller honom kan lagligen åläggas att fullgöra detta uppbördsuppdrag.

Hvad beträffar Utskottets slutliga förmenande, att något allmännare missnöje med nu bestående förhållanden icke förefinnes, torde af hvad jag redan anfört således framgå, att detta antagande är oriktigt. För öfrigt får jag äran erinra Kammaren, att under föregående riksdagar flera motioner varit väckta i ämnet och att man sökt få uppbördsprovisionen fördelad mellan presterskapet och församlingen, något som visserligen icke vore hvarken lämpligt eller lagligt, men som emellertid ytterligare ådagalägger, hvad Utskottet ansett sig kunna förneka, att folket i allmänhet icke är belåtet med det nuvarande tillståndet.

Jag tillåter mig således yrka afslag å Betänkandet och bifall till min motion. Skulle åter Kammaren icke vilja medgifva hvad jag hemställt, har jag åtminstone fullgjort mitt uppdrag.

Herr Stråle: Jag måste för min del motsätta mig all återremiss af denna motion.

Inom Utskottet voro alla de ledamöter, som äro bosatta på landet, ense derom, att Herr Hessles förslag, långt ifrån att bereda någon lättnad, vare sig för presterskapet eller för församlingen, endast skulle gifva anledning till onödiga omgångar samt ökade utgifter och besvär. Visserligen skulle den ifrågasatta förändringen kunna bereda vederbörande kronouppbördsmän någon fördel, men detta vore också den enda vinsten deraf. Vid sådant förhållande och då jag på det högsta betviflar, att en återremiss tjenar till något, anhåller jag, att Kammaren ville lemna bifall till Betänkandet.

Vidare anfördes ej och Betänkandet bifölls.

§ 17.

Föredrogs och bifölls:

Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 6 (i samlingen N:o 10), öfver Herr *L. J. Fahlanders* motion N:o 285, om förändrad kostnadsersättning åt exsekutor i utsökningsärenden;

Andra Kammarens Femte Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 4 (i samlingen N:o 11), i anledning af väckt motion om ändring af Kongl. Förordningen den 12 Februari 1864, angående passagerareångfartyg;

N:o 5 (i samlingen N:o 12), i anledning af Herr *O. Nilssons* från Christianstads län väckta motion, N:o 88, angående upphörande af den till sjömanshusen, enligt Kongl. Reglementet den 30 Mars 1748, utgående s. k. plåtafgiften; och

N:o 6 (i samlingen N:o 13), med anledning af väckt förslag om förändring i nu gällande Jagtstadga.

§ 18.

Till slutlig behandling förekom Andra Kammarens Femte Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 14) i anledning af Herr *P. Olssons* motion, N:o 53, om underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t rörande befrielse för Skånska och Danska färjemansbåtar, icke öfverstigande nio nyläster, samt andra Svenska och Danska båtar och fartyg, däckade eller odäckade, icke öfverstigande tolf nyläster, att, då de användas till sjöfart emellan Svenska och Danska orter vid Öresund, taga lots eller erlägga lotspenningar.

Härvid yttrade:

Herr Ljungman: Vid sistlidna riksdag föreslog Andra Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 4, i Betänkandet N:o 26, att vid *utklarering* alla fartyg under nio nyläster skulle vara befriade från skyldigheten att taga lots och erlägga lotspenningar. I år är åter fråga om enahanda befrielse för *inkommande* fartyg och båtar intill dels 12, dels 9 lästers dräktighet.

Detta anser jag vara en fullkomligt riktig och billig åtgärd, men jag kan icke förstå, hvarföre densamma skall i tillämpningen blott utsträckas till de mindre fartyg, som underhålla godstrafiken i Öresund. Jag tycker, att de Bohuslänska fiskare, hvilka segla öfver till Danska och Norska hamnar samt hem igen, böra vara lika väl berättigade till lindring i detta hänseende som dessa fartyg, hvilka fara från och till Danska kusten.

En lag bör dessutom, enligt mitt förmenande, icke gälla blott för en enda ort, utan för hela riket, och denna grundsats har också blifvit följd vid det förslag, som beslutades under förra riksdagen och som jag nyss omnämmt.

I öfverensstämmelse dermed tillåter jag mig derföre föreslå, att Kamraren måtte godkänna Betänkandet med den förändring, det Riksdagen måtte i underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Svenska, Norska och Danska fartyg och båtar, däckade under nio nylästers och odäckade under tolf nylästers dräktighet, då de användas till sjöfart emellan Svenska, Norska och Danska orter, varda befriade från skyldighet att begagna lots eller erlägga lotspenningar, dock med förutsättning att någon förhöjning derigenom icke allt framgent kommer att ega rum i anställda lotsars ordinarie löneinkomster; och anhåller jag om proposition derå.

Herr Widell: Det Betänkande, som den föregående talaren åberopade, blef vid förra riksdagen godkändt af Kamraren och en underdänig skrifvelse i enlighet dermed aflåten till Kongl. Maj:t. Denna framställning har ännu icke förekommit till pröfning hos Regeringen, men anledning är att hoppas, att, då detta sker, densamma skall komma att i hufvudsaklig del gillas. Derigenom skulle alla fartyg under nio nyläster blifva befriade från skyldigheten att taga lots vid utgående och den mest tryckande delen af det nuvarande lots-tvånget dermed försvinna. Således torde det förslag, som af en aktad ledamot på andra sidan blifvit framställt till modifikation af det förslag, som föreligger, blifva till stor del uppfyllt med afseende å *utgående* fartyg. Hvad beträffar *ingående* fartyg, möta deremot betänkligheter att nu medgifva en *allmän* befrielse i antydd syftning. Det är endast med hänsyn till fraktfarten i Öresund och de egendomliga lokala förhållandena *der* jag, för min del, velat medgifva den undantagsåtgärd, att, på sätt föreslaget blifvit, Svenska och Danska fartyg och båtar, däckade under nio nylästers och odäckade under tolf nylästers dräktighet, skulle befrias från lotspenningarnes erläggande. Å ena sidan har man nemligen att göra afseende å sjöfartens behof att få lotsar, och å den andra bör man icke onödigtvis betunga densamma med lotspenningar, då den icke behöfver använda lots. Man bör således visserligen gå framåt i riktningen att frigöra sjöfarten från detta tvång, men detta får, enligt min tanke, icke ske på en gång. Den första åtgärden torde vara att befria fartyg från lotspenningar vid *utgående*, då sjöfarten i allmänhet icke har behof af lots, men deremot behöfves sådant biträde mera vid *ingående*.

Ett fartyg skall visserligen enligt regeln hissa lotsflagg, då det vill hafva lots, men lotsarne gå vanligtvis till mötes fartygen, äfven när signal dertill ej gifves. Det synes då vara mindre billigt, att lotsarne för sin erbjudna hjälp, då de i och för anbudet haft möda och besvär, icke skulle få ersättning.

Utskottet har, som sagdt, blott velat undantagsvis tillstyrka befrielse från denna skyldighet för sjöfarten i Öresund i enlighet med den motion Utskottet nu haft att behandla. Den motion, som afgafs förra riksdagen, sträckte sig, såsom redan blifvit nämnt, till sjöfarten från *alla* Svenska hamnar och afsåg att borttaga förpligtelsen att använda lots vid utgående, den enda riktning, hvaruti jag tror det ännu vara möjligt att i lag stadga befrielse från lotstvång. Måhända kan man framdeles gå längre, men för närvarande är jag åtminstone förhindrad att understödja det mera omfattande förslag, som Herr Ljungman framställt, utan anhåller jag om bifall till Utskottets Betänkande oförändradt och hoppas, att vederbörande skola hafva hvad Kammaren beslutat vid förra riksdagen i godt minne och derpå fästa afseende.

Herr P. Olsson: Jag har med anledning af förevarande Utlåtande egentligen ingenting att säga, då ingen af de talare, som uppträdt i frågan, motsatt sig bifall till Utskottets förslag. Jag vill blott erinra, att förhållandena i Öresund äro så väsendtligen olika dem på andra ställen, att de ej kunna med hvarandra jämföras.

Särskildt finnes en omständighet, som under öfverläggningen icke blifvit påpekad och hvilken talar därför, att seglationen i Öresund bör medgifvas den lättnad, som här blifvit föreslagen. Kongl. Maj:t har nemligen genom kungörelse, af den 11 April 1867, redan frikallat från skyldigheten att begagna lots sådana mindre fartyg och båtar i detta farvatten, hvilka icke öfverstiga tre nylåster. Denna befrielse är i principen densamma, som Utskottet nu tillstyrkt, men i den praktiska tillämpningen är den otillräcklig, derfore att de fartyg, som i allmänhet användas till gods- trafikens bestridande i sundet, *öfverstiga* nämnda lästetal.

Det är till följd häraf således i sin ordning att till förmån för denna sjöfart det undantag göres, som Betänkandet angifver, men för min del har jag ingenting emot att detsamma gifves en ännu större utsträckning. Jag befarar likväl, att, då ingen motion blifvit väckt derom, det knappast går an för Kammaren att nu fatta beslut i den syftning, en talare nyss föreslagit.

Jag inskränker mig fördenskull att yrka bifall till Betänkandet.

Herr Ljungman: Då, efter hvad jag hör, någon förhoppning icke lärers förefinnas, att den af mig önskade förändringen i Utskottets förslag skall kunna åstadkommas utan en ny motion, och mitt yrkande i sin nuvarande form följaktligen icke skulle till någon åtgärd föranleda, kan jag naturligtvis icke annat än återtaga detsamma och anhålla om bifall till Betänkandet utan förändring.

Öfverläggningen var slutad och Utskottets hemställan bifölls; skolande, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, detta beslut, genom utdrag af protokollet Första Kammaren delgifvas.

§ 19.

Föredrogos, men blefvo på begäran för andra gången bordlagda: Bevillnings-Utskottets Betänkanden N:is 6 och 7,

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 4, och
Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Utlåtanden N:is 7—10
(i samlingen N:is 15—18).

§ 20.

Bordlades första gången:

Riksdagens år 1868 församlade Revisorers berättelse om af dem verkställd granskning af Statsverket samt dertill hörande fonders förvaltning och räkenskaper för år 1866 jemte de i anledning deraf infordrade och till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga Utlåtanden;

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens Femte Hufvudtitel;

Stats-Utskottets Memorial N:o 41, med förslag till voteringsproposition, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om upphörande af det till Handels- och Sjöfartsfonden å Riksstatsens Sjette Hufvudtitel uppförda förslagsanslag m. m.;

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 5, i anledning af väckt förslag om ändring af lagens stadganden angående löftesmans betalningsskyldighet för ingången borgen;

N:o 6, i anledning af väckt förslag, att alla skuldebref, för att vara utsökningsgilda, skola uppvisas för vederbörande kommunalstyrelse på landet eller stadsfullmäktige i stad;

N:o 7, i anledning af väckt motion om förmånsrätt för kommunalutskylder; och

N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i sättet för verkställighet af domar och utslag i skuldfordringsmål;

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 19), i anledning af Herr Ola Jönssons förslag om tillsättande af en komité för undersökning af eganderätts-förhållanden inom landskapet Skåne.

Herr vice Talmannen hemställde och Kammaren biföll, att dessa nu första gången bordlagda ärenden skulle sättas främst på föredragningslistan vid nästa sammanträde, för att då vardas andra gången bordlagda.

§ 21.

Protokollsutdrag rörande de under §§ 3—11 här ofvan omförmälda beslut upplästes och godkändes.

Sammanträdet afslutades kl. ½10 e. m.

In fidem
H. Husberg.